

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Jan Pištěk a jeho působení na plzeňské
divadelní scéně**

Jan Šrajer

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Jan Pištěk a jeho působení na plzeňské
divadelní scéně**

Jan Šrajer

Vedoucí práce:

Mgr. Irena Míková

Katedra filozofie, FF ZČU

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval především Mgr. Ireně Míkové za odborné vedení bakalářské práce a její četné připomínky a dále pracovníkům *Divadelního ústavu* v Praze a *Národní knihovny Klementinum* v Praze.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Divadlo 2. poloviny 19. století (situace v Plzni).....	8
2.1 Počátky divadla v Plzni (do vzniku stálého českého divadla v roce 1865)	8
2.2 Vznik stálého českého divadla v Plzni – 1865.....	11
2. 2. 1 Zakladatelské dílo Pavla Švandý ze Semčic (v období let 1865 – 1875).....	12
2. 2. 2 Krize a zápasy (1875 – 1902).....	14
3. Životopis Jana Pištěka	17
4. Působení Jana Pištěka v Praze a v Brně.....	19
4.1 Působení v Praze	19
4.2 Působení v Brně	23
5. Působení Jana Pištěka v Plzni	25
5.1 První působení – sezóna 1877/1878	26
5.2 Druhé působení – sezóna 1886/1889	32
5.3 Třetí působení – 1890/1891 (2. polovina) a sezóna 1891/1892.....	39
6. Přínos použitých novin	43
6. 1 Vlastní shrnutí podle prostudovaných novin	44
7. Závěr	47
8. Seznam obrázků.....	49
9. Seznam příloh	50
10. Seznam použité literatury a pramenů.....	51

1. Úvod

Cílem bakalářské práce s názvem **Jan Pištěk a jeho působení na plzeňské divadelní scéně** je charakteristika herce a pozdějšího ředitele divadelní společnosti Jana Pištěka a jeho činnosti zejména na plzeňské divadelní scéně, kde působil v sezónách 1877/1878, 1886/1887 – 1888/1889, ve 2. polovině sezóny 1890/1891 a v sezóně 1891/1892 především v hlavní (zimní) sezóně, která zpravidla probíhala v období mezi počátkem října a končila většinou polovinou března.¹ Jan Pištěk žil v letech 1847 – 1907. Zpočátku byl operním pěvcem. V roce 1877 založil divadelní společnost, ve které účinkovali nejlepší herci tehdejší doby a která patřila mezi největší. Jan Pištěk byl schopným ředitelem. Divadelní inscenace v jeho podání se vyznačovala bohatou výpravou a provedení jednotlivých kusů byla divácky přitažlivá. Divadlo bylo proto oblíbené, hojně navštěvované a tím si zajistilo hostování ve větších městech. I přes to v současnosti o Janu Pištěkovi jako majiteli a řediteli divadelní společnosti chybí jakákoliv publikace, která by shrnovala jeho působení. Sekundární literatura o jeho životě a činnosti sice existuje, ale nachází se ve více knihách a statích. Pištěkovo působení je asi nejlépe popsáno v dobovém tisku, který předložená práce vyhodnocuje. Práce je rozdělena do čtyř základních částí. První část stručně popisuje rozvoj českého divadla v 19. století především v Plzni. Popis tohoto období začíná krátkou zmínkou o prvních česky hraných představení, které sehrály německé kočovné společnosti, a pokračuje informacemi o českých ochotnických spolcích. Podstatná část uvedeného období se odvíjí od smrti Josefa Kajetána Tyla v roce 1856. Nejvýznamnější částí tohoto období je vznik a trvání stálého českého divadla v Plzni a působení především Pavla Švandy ze Semčic st. Druhá část práce je věnována životopisu Jana Pištěka, třetí se zaměřuje na jeho působení v Praze a v Brně. Poslední čtvrtá část patří působení Jana Pištěka v Plzni.

Významná část práce zkoumá dobové reakce na Pištěkovu činnost a vychází přitom z novin 19. století. Z nich jsou čerpány informace o jednotlivých vystoupeních,

---

¹ Pištěk však působil i mimo Plzeň (vybral jsem jen největší města i v tehdejších časech větší – tedy Prahu a Brno). Ve vedlejších sezónách, tj. letních, Pištěk se svým souborem působil v českých i moravských významnějších štacích, které si vybíral a objížděl podle zájmu diváků. Z výše uvedeného vyplývá, že letní působení proto nemají podstatný význam, protože neprobíhala pouze ve stálém větším divadle, ale v oblíbené lokalitě.

kritikách atd. – jde zejména o plzeňské působení Jana Pištěka. Jedná se o *Plzeňské noviny* (vydávány v letech 1864 – 1870 dvakrát týdně, chvíli je nahradil *Český lev* (1870 – 1872), pak opět vycházely *Plzeňské noviny* – 1872 až 1876), pod názvem *Plzeňské listy* v období let 1875 až 1911. Periodicita byla zpočátku dvakrát týdně, od 1. 1. 1884 třikrát týdně a od 1. 1. 1899 denně.² Zajímavým a cenným zdrojem informací o Pištěkovi je také publikace *Pištěkovo lidové divadlo na Kr. Vinohradech*, kterou sepsal Stanislav Langer. Langer byl přímým pamětníkem Jana Pištěka, který nějaký čas působil v Pištěkově *Letní aréně na Královských Vinohradech*. Samotný text práce doplňují přílohy. Kromě výše uvedené **Přílohy 1** se jedná o obrázky, které tvoří **Přílohu 2**. V **Příloze 3** se pak nacházejí informace o Pištěkově mimoplzeňském působení, které jsou trochu nad rámec cíle práce.

---

² Vzhledem k velkému množství informací z těchto zdrojů se v textu práce nacházejí pouze krátké citace. Úplné citace použitých článků novin se nacházejí v **Příloze 1**.

2. Divadlo 2. poloviny 19. století (situace v Plzni)

2.1 Počátky divadla v Plzni (do vzniku stálého českého divadla v roce 1865)

Vzestup češtiny vyvolaný jazykovým dekretem (1816), kurzy českého jazyka na filozofickém ústavu a otevřením české triviální školy sebou přinesl i zájem o české divadlo v Plzni. První česky hraná představení byla uváděna německými kočovnými společnostmi od roku 1819 a následně také českými ochotnickými spolky. V kamenném divadle, které je ovládáno převážně německým právovárečným výborem, však stále převládá němčina a to i proto, že umělecky není české divadlo ještě konkurenceschopné. A tak až profesor Sedláček roku 1835 uvádí několik českých představení.³

Od roku 1847 a zejména v letech 1848, 1849 a počátkem roku 1850 pořádají ochotníci, kteří byli organizováni⁴ Josefem Františkem Smetanou⁵ a jinými příslušníky plzeňské inteligence a vznikajícího českého měšťanstva, řadu českých divadelních představení. Nejvíce jich bylo odehráno v letech 1848 a 1849. V padesátých letech pod tlakem obnoveného absolutismu byl spolkový a veřejný život utlumen. Dočasně musely být pozastaveny snahy, aby divadelní budova v Plzni byla získána pro česká představení. Později se ale díky posílené národní společnosti Plzeň stala základnou početných představení profesionálních společností. Roku 1851 se Češi domohli toho, aby české Prokopově společnosti bylo divadlo zadáno na šest her. O tři roky později

---

³ Kuchynka Vladimír a kol. *Sto let Českého divadla v Plzni, 1865 – 1965*

Plzeň: Západočeské nakladatelství Plzeň, 1965, s. 10,11.

⁴ Štěpánek Vladimír. *90 let stálého českého divadla v Plzni*,

Plzeň: Krajské nakladatelství v Plzni, [1955], s. 10, 11.

⁵ Josef František Smetana (1801 – 1861), bratranec českého skladatele Bedřicha Smetany, byl v roce 1826 vysvěcen na kněze. V Plzni přispíval k rozvoji vlastenecké činnosti, například založil veřejnou českou knihovnu. Patří mezi české vlastenecké a osvícené kněze. (FILOZOFICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY V BRNĚ. Josef František Smetana. *Phil.muni.cz* [online]. © 2009 [cit. 21. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/smetan.html>)

mohla stejná společnost sehrát 23 českých představení.⁶ Josef Alois Prokop zanechal studia práv a odešel ke *Stavovskému divadlu*. Spolu s Tylovou skupinou působil jednu sezónu u německého divadelního ředitele Karla Hilmera. Kromě činohry se také věnoval opeře hlavně v Německu. Roku 1849 založil první českou cestující společnost, která se jmenovala *První národní divadlo pro venkov*, a stal se jejím ředitelem.⁷ Společnost zahájila činnost v Chrudimi v listopadu 1849⁸.

Zöllnerova společnost zahájila činnost v červnu 1853.⁹ Filip Zöllner pocházel z rodu německých divadelníků. V roce 1853 pomohl Josefu Kajetánu Tylovi, který k Zöllnerovi převedl část své herecké družiny. J. K. Tyl sestavil český soubor a působil zde hlavně jako umělecký správce. Zöllnerova společnost mimo jiné sehrála Kolárovu *Magelónu* a Tylovy hry *Strakonický dudák*, *Jiříkovo vidění*, *Chudý kejklíř* nebo *Paličova dcera*.¹⁰ V roce 1856 uspořádala dalších 49 představení.¹¹ Josef Kajetán Tyl zemřel 11. 7. 1856 v Plzni a byl pohřben za velké účasti plzeňské veřejnosti na Mikulášském hřbitově.¹² Divadlo 50. let 19. století ještě zcela neodpovídalo potřebám a nárokům plzeňské společnosti. Bylo to způsobeno tím, že vznikající české měšťanstvo, které vedlo českou národní společnost, bylo i přes učiněné pokroky příliš slabé, aby sobě a svému národu vybojovalo náležité postavení. Změna nastala v roce 1860, kdy došlo ke konečnému splnění základních demokratických požadavků z roku 1848.¹³

V 60. letech dochází k rozhodnému boji mezi českým a německým měšťanstvem. Německá menšina v Plzni byla sice početně slabá, ale silná kapitálem. Významnější český úspěch nastal v letní sezóně roku 1861. Divadlo bylo zadáno české Zöllnerově společnosti, která odehrála na 50 českých představení. Stejná společnost uspořádala v zimě 1862 – 1863 62 představení. Spolu s nárůstem představení došlo

---

⁶ Štěpánek V. (1955), s. 10, 11.

⁷ Černý František a kol. Dějiny českého divadla, sv. III, *Činohra 1848 – 1918*. Praha: Academia, 1977 s. 40.

⁸ Ibid., s. 42.

⁹ Ibid., s. 44.

¹⁰ Kuchynka a kol. (1965), s. 31.

¹¹ Štěpánek V. (1955), s. 10, 11.

¹² BABORÁKOVÁ, Marie. Josef Kajetán Tyl. In: Spisovatele.cz [online]. [cit. 21. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/josef-kajetan-tyl>

¹³ Štěpánek V. (1955), s. 12.

i k oživení ochotnické činnosti a tak si Češi v městském zastupitelstvu v roce 1863 prosadili usnesení, že divadelní budova bude sloužit oběma národnostem rovnoměrně. Nemohlo ale jít o konečné řešení. Díky německé nadvládě nedocházelo k pravidelnému střídání.¹⁴ Přesto tím byl učiněn závažný krok ke vzniku stálé české scény. Nastal znatelný růst ideové, literární a reprodukční hodnoty – kromě Tyla a světové klasiky se hrála i soudobá česká tvorba (Vítězslav Hálek, Ferdinand Břetislav Mikovec), přicházeli hosté z *Prozatímního divadla v Praze*.¹⁵ Od počátku 60. let se kromě her Tyla (například *Lesní panna*, *Kutnohorští havíři* nebo *Tvrdohlavá žena*) hrál Hálek *Carevič Alexej*, Mikovcova *Záhuba rodu Přemyslovského*, Kollárova *Magelóna*. Uvedl se i *Othello* a *Hamlet*. Rostla úroveň herecké tvorby. V souboru působili režisér František Pokorný a herci Jindřich Mošna, Josef Frankovský, Jiří Bittner, Karel Lier a častými pražskými hosty byli František Ferdinand Šamberk, František Kolár, Eliška Pešková-Švandová.¹⁶ Plzeň později na oplátku vysílala své nejlepší odchovance na pražská jeviště (především do *Prozatímního* a pak *Národního divadla*).¹⁷ Během této doby dochází k mnoha významným hospodářským, politickým, společenským a kulturním změnám. Plzeň dosáhla v letech 1861 – 1862 prvního železničního spojení s Prahou, díky němuž dochází k přílivu především českého obyvatelstva – v 60. letech žije ve městě přes 20 000 lidí. V první polovině 60. let vzniká Měšťanská i Řemeslnická beseda, pěvecký spolek Hlahol a Sokol. Spolu s tím dochází k definitivní obnově *Plzeňských novin*. Jejich první redaktor František Schwarz, kterého vyslala Praha, se v budoucnu stane vůdcem mladočeské buržoazie.¹⁸ Dochází k rozvoji pivovarnictví a potravinářství, jsou založeny dvě papírny. Do popředí plzeňského průmyslu se postupně dostává strojírenství (v budoucnu bude nejvýznamnější podnik Emila Škody). Ve městě dočasně působí František Křížik. V letech 1870 až 1876 se buduje nová železniční síť. Během úřadování plzeňského starosty Františka Pecháčka se na radnici začíná mluvit

---

¹⁴ Ibid., s. 14.

¹⁵ Kuchynka a kol. (1965), s. 11.

¹⁶ Ibid., s. 32 – 33.

¹⁷ Ibid., s. 11, 12.

¹⁸ Ibid., s. 11.

oboujazyčně. Dochází k rychlému růstu počtu obyvatel – v roce 1885 ve městě žije již 40 000 lidí.¹⁹

2.2 Vznik stálého českého divadla v Plzni – 1865

Pro probouzející se český národ je stálé divadlo s vysokou uměleckou úrovní velmi žádoucí a stavba *Národního divadla* v Praze patřila mezi priority od počátku národního obrození. Po roce 1848 se stalo stálé české divadlo reálným cílem.

Stálé české divadlo v Plzni bylo ustanoveno již tři roky po Praze (1865). Plzeň byla na počátku 60. let nejpokročilejší z mimopražských měst. Byla spojena železnicí s Německem i s Prahou a zejména díky strojírenskému průmyslu se stala nejpřednějším průmyslovým městem Čech.²⁰ V historii plzeňského divadla za obrození i v 2. polovině století byla důležitým faktorem národnostní situace. Německé divadlo, které v Plzni existovalo od obrozeneckých dob, bylo nebezpečným soupeřem českých divadelních snah. Díky vydatné finanční podpoře mohlo německé divadlo inscenovat náročná díla a zvát do Plzně vynikající umělce. Podporou plzeňského měšťanstva dosáhlo české divadlo úspěchu již v polovině 60. let. V zápase o stálé české divadlo se uplatnil plzeňský obchodník a knihtiskař Ignác Schiebl a dále pánové Karel Kmínek, Adolf Feyerfeil a Jan Kleissl.²¹ Kleisslův protinávrh v městském zastupitelstvu na jaře 1865 způsobil, že budova městského divadla byla propůjčena na hlavní sezónu 1865/1866 výhradně české společnosti. V Plzni bylo stálé české divadlo ustaveno začátkem hlavní sezóny 1. 11. 1865.²² *Plzeňské noviny* ve stejný den uvádějí: „České divadlo v Plzni dnes večer zahájeno bude slavnostním představením truchlohry Shakespearovy „*Romeo a Julie*.“ Před hrou přednese jednatel p. Barák proslov a po něm úplný orchestr řízením páně Matesovým hráti bude slavnostní ouverturu od Beethovena. Osobní stav divadla jest následující: Ředitel p. Pavel Švanda ze Semčic, jeho náměstek a jednatel p. Barák, regisseurové p. Chvalovský a p. Svoboda, kapelník p. Mates, kasír p. Pokorný, inspicientové p. Bernard a p. Boleslavský, dozorce garderoby p. Stehlík. Výkonní členové jsou: Slečny Dvorská, Julišova, Kaminská, Kubičkova, Novotná, Světlá, Tichá a

---

¹⁹ Ibid., s. 11-13.

²⁰ Ibid., s. 29.

²¹ Ibid., s. 31, 32.

²² Kuchynka a kol. (1965), s. 32.

*pi. Turnovská; pánové Bernard, Boleslavský, Frankovský, Houdek, Chvalovský, Knobloch, Langer, Svoboda a Vaicr. Divadelním lékařem jest p. dr. Kouba. Zítř v den dušiček provozuje se „Mlýnář a jeho dítě“ a v sobotu veselohra: „Dalibor Čermák“ aneb „Čtyři redaktori najednou“, kterýžto kus pro svůj časový obsah na pražském divadle velmi se líbil. Vřelé přání obecnstva plzeňského, podporováno ráznou a vytrvalou snahou našich statečných zástupců v obecním zastupitelstvu stalo se konečně skutkem! Ano naše město honositi se může tím, že po královské Praze první v Čechách jest, které své samostatné divadlo po celou zimní dobu má. Jest nyní na nás hojnou a stálou návštěvou dokázati, že divadlo jest nám skutečnou potřebou a že proniknutí jsme přesvědčením o hlubokém i důležitém významu divadla co školy života vůbec a co národního ústavu zvláště. Kdo v prsou chová cit pro umění a národ, kdo honosí se jménem upřímného národovce, zajisté nám přisvědčí a z plna srdce s námi zvolá: Na zdar českému divadlu v Plzni!“²³ Staré měštšské divadlo v Plzni (viz **obr. 1**) se nacházelo v dnešní Riegrově ulici a jeho kapacita činila 650 – 800 diváků. Interiér divadla viz **obr. 2**.²⁴*

2. 2. 1 Zakladatelské dílo Pavla Švandy ze Semčic (v období let 1865 – 1875)

V roce 1865 se v městššském zastupitelstvu podařil prosadit návrh na postoupení zimní, tedy hlavní, sezóny českému divadelnímu souboru. Z pražského *Prozatímního divadla* přichází jako ředitel souboru Pavel Švanda ze Semčic²⁵ – viz **obr. 3**.

První plzeňskou sezónu Švanda zahájil 1. 11. 1865. Kromě čtyř přerušení je Švanda plzeňským ředitelem do roku 1885.²⁶ Švandovo působení lze rozdělit do dvou, především ideově odlišných, období. První období trvá přibližně do poloviny 70. let, kdy Švanda dvě sezóny v Plzni nepůsobil. Vyznačuje se nevšední úrovní dramaturgické (především činoherní) linie. Kromě Tylových her se inscenují soudobá domácí dramata

---

²³ Plzeňské noviny, ročník II., č. 9., 1. 11. 1865, s. 3.

²⁴ PANOCH, Pavel. Měštšské divadlo Josefa Kajetána Tyla. Theatre-architecture.eu/cs/internetove-museum.html [online]. © 2012 [cit. 22. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.theatre-architecture.eu/cs/db/?theatreId=9>, srv. pro obr. 1. a pro obr. 2.

²⁵ Kuchynka a kol. (1965), s. 11, 12.

²⁶ Ibid., s. 11 – 13.

– například díla Josefa Jiřího Kolára, Emanuela Bozděcha, Františka Věnceslava Jeřábka nebo Františka Ferdinanda Šamberka a pak klasický světový odkaz, zvláště Shakespearův. Švanda využívá vynikajících uměleckých schopností svého činoherního souboru (například herci Josef Frankovský, Marie Ryšavá, Jakub Seifert, Josef Šmaha, Vojta Slukov nebo Vendelín Budil), který je velmi často doplňován pražskými hosty. Jako druhý umělecký žánr Švandovy éry vzniká opera (viz **obr. 4**). Opera zpočátku nedosahuje úrovně činohry, ale v očích měšťanů se stává reprezentativnější součástí divadelní produkce. Na ní se dirigentsky podílejí Mořic Anger a Bohuslav Hřímálý.

Ve Švandově druhém období je plzeňským publikem i kritikou svým hereckým uměním hluboce oceňován Eduard Vojan (první polovina 80. let). Dále jsou v Plzni vítány hry Ladislava Stroupežnického a Jaroslava Vrchlického, stoupá obliba konverzačních komedií, zpěvoher ale i výpravných inscenací.²⁷

Pavel Švanda se narodil roku 1825²⁸ v Praze.²⁹ Ve své divadelní práci navazoval na divadelní tradice národního obrození. Přátelil se s J. K. Tylem, kterého následoval v základním pojetí divadla (především vždy myslel na výchovnou funkci divadla). V první sezóně řídil plzeňské divadlo z větší části nepřimo. Uměleckou stránku divadla vedl prostřednictvím svých spolupracovníků, ke kterým patřili například Josef Barák nebo Edmund Chvalovský. Divadlo řídil samostatně od sezóny 1867/1868. Směřoval k vyspělému divadelnictví – vytlačoval podřadnou dramaturgii a uváděl stále náročnější díla. V české dramaturgii velmi převažovaly Tylovy hry, dále se uváděly hry J. J. Kolára (například *Monika*, *Žižkova smrt*), F. V. Jeřábka (*Služebník svého pána*, *Závist*). V neposlední řadě byly hrány i hry dramaturgii E. Bozděcha (*Baron Goertz*, *Z doby kotiliónův*). Ze soudobé zábavné dramaturgii Švanda uváděl Šamberkovy veselohry a frašky. Během Švandova působení se velmi často uváděla velká světová díla. V první sezóně Shakespearovy hry *Romeo a Julie*, dále pak následovaly hry *Richard III.*, *Kupec benátský*, *Macbeth*, *Zkrocení zlé ženy*, *Sen noci svatojánské*, později *Král Lear* a *Corilan*. Druhým významně zastoupeným autorem byl Friedrich Schiller – *Valdštýnova*

---

²⁷ Ibid., s. 13-14., srv. pro obr. 4

²⁸ Ibid., s. 34-35.

²⁹ HONZÁK, Tomáš, provozovatel Nakladatelství Libri. Pavel Švanda ze Semčic Starší.

Libri.cz [online]. © 2001-2012 [cit. 21. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.libri.cz/databaze/kdo18/search.php?zp=1&name=%A9vanda+ze+Sem%E8ic>

smrt, Fiesko, Don Carlos, později *Panna Orleánská, Úklady a láska, Loupežníci*. Dále se inscenoval Jean Baptiste Racine (*Phaedra*), Molière – vlastním jménem Jean-Baptiste Poquelin, (*Pacient a lékař, Tartuffe*), Johann Wolfgang von Goethe (*Faust, Egmont*), Nikolaj Vasiljevič Gogol (*Revizor*), Heinrich Wilhelm von Kleist (*Katynka Heilbronská*).³⁰ Kromě činohry se uváděla i opera a zpěvohra. Švandova tvůrčí éra trvala jen do počátku 70. let. Poté docházelo k častějšímu inscenování zábavného a lehkého repertoáru, který předtím Švanda také představoval, ale snažil se ho omezovat. Také docházelo k výkyvům v počtu představení, k nedodržováním smluv a závazků. Švanda z Plzně několikrát odešel a v sezóně 1875/1876 se stal ředitelem Josef Emil Kramuele, kterého vystřídal Jan Pištěk (1877/1878), a v sezónách 1881/1882 až 1883/1884 divadlo vedl František Pokorný. Na konci následující sezóny v roce 1885 odešel Švanda z Plzně definitivně, nahradil ho opět Jan Pištěk.³¹

2. 2. 2 Krize a zápasy (1875 – 1902)

Plzeňské divadlo procházelo od roku 1875 krizí. Do roku 1902 došlo k dvanácti změnám ve vedení divadla a vystřídalo se zde šest ředitelů. Krize je patrná i mimo divadlo. Městská správa a do značné míry i publikum a žurnalistika byla stále nespokojena, stále se hledalo nové vedení. Záhy se přešlo k návratu dřívějšího vedení.³² Tradicí se stala předčasná ukončení sezóny a skoro železným pravidlem finanční neúspěchy, které leckdy podnikatele zcela ruinovaly a někdy nutily opustit divadelní podnikání. V 80. a hlavně v 90. letech se běžně objevoval povrchní, zábavný, často i senzační repertoár, který byl Švandovi vytýkán. Na předním místě byla frivolní opereta, formalismus výpravných her, hrubé frašky a často se hrály artistické inscenace cirkusového rázu. Diváci dávali na sklonku století ochotně přednost německým představením, které nabízely slavné hosty nebo honosnější výpravu. Plzeňské divadlo poslední čtvrtiny století neposkytuje ale obraz jednoznačného úpadku. Ředitel **Josef Emil Kramuele** (1821 – 1884) byl oproti Švandovi umělecky méně náročný, ale nelze mu upřít zejména v činohře vážné umělecké snahy. Byl také obratný divadelní praktik.³³

---

³⁰ Kuchynka a kol. (1965), s. 34-35.

³¹ Ibid., s. 36.

³² Ibid., s. 38.

³³ Ibid., s. 38, 39.

Kramuele začal divadelně podnikat v roce 1863. Od Zöllnerů si kromě zkušeností převedl talentované herce Františka Paclta a Josefa Frankovského. Roku 1868 otevřel *Arénu v Kravině* na Vinohradech. V sezóně 1875/1876 byl ředitelem plzeňského divadla. Během ní byl Paclt obsazen jako Hamlet, Othello, Petruccio, Lear. Kvůli špatnému výběru repertoáru od Kramueleho odešel Eduard Vojan, který byl členem jeho společnosti v letech 1876 až 1878.³⁴

Jan Pištěk nastoupil po Švandovi v sezóně 1877/1878 a po jeho definitivním odchodu se na post ředitele vrátil (1886 až 1889, na druhou část sezóny 1890/1891 a na sezónu 1891/1892). Podle Kuchynky se jeho působení vyznačovalo mírným sklonem k formalismu, líbivosti, efektu, ale nebyl to jeho převládající rys a úroveň divadla se zlepšila. Pištěka vystřídal Švandův syn **Pavel Švanda ze Semčic ml.** (1892 – 1895). Ve 20. století byl v letech 1900 – 1902 ředitelem **František Trnka**. Trnka chtěl dosáhnout úspěchu pokud možno hodnotnou uměleckou tvorbou. Během krize se vyskytli dva nadprůměrní ředitelé. V 80. letech jím byl **František Pokorný** (1833 – 1893), žák Josefa Jiřího Kolára, ze *Stavovského divadla*. Stejně jako Kolár byl rozhodným zastáncem pokrokových idejí a hodnotného umění a také vychovatel talentovaných herců.³⁵ Pokorný byl na divadlo oproti svým divadelním současníkům připraven klasickým studiem na gymnáziu. Působil jako herec v Prokopově společnosti, v letech 1854 až 1862 ve *Stavovském divadle*. Napsal úvahu *O dramatickém umění*. Vlastní ředitelské povolení získal roku 1866. Na začátku svého ředitelství se odvážil uvést *Hamleta*, *Othella* nebo *Fausta*. Během koncesí, které byly udělovány podnikatelům bez vzdělání a zkušeností, se kočující společnosti dostávaly do krize (od poloviny 60. let). František Pokorný nechtěl snížit úroveň podnikání, proto někdy využíval režisérské služby zajištěnějších divadelních ředitelů (například P. Švandy). Vedl nerovný konkurenční boj se Švandovou a Pištěkovou společností. Pro letní sezónu neměl zajištěnou arénu a také dlouho zápasil s operou, protože byl výlučný znalec činohry. Plzeňským ředitelem byl v letech 1881 – 1884 a v sezóně 1885/1886 působil v *Prozatímním divadle* v Brně.³⁶

---

³⁴ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 157, 158.

³⁵ Kuchynka a kol. (1965), s. 38-39.

³⁶ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 158, 162.

Druhou mimořádnou ředitelskou osobností v plzeňském divadle v období 1889/1890, první poloviny sezóny 1890/1891 a v letech 1895 – 1900 byl **Vendelín Budil** (1848 až 1928). Herecké soubory měly celkem dobrou úroveň, také zde působily nebo se formovaly herecké talenty, které se časem většinou staly předními pražskými umělci (například manželé Karel a Marie Ryšaví, Alois Sedláček, později zde účinkovali například Adolf Kreuzmann, Bohumil Kovář, Josef Kysela, manželé Karel a Antonie Lierovi, Karel Želenský st., Miloš Nový, manželé Ladislav a Ema Pechovi nebo Alois a Věra Pivoňkovi). Stejně jako za Švandy často přicházeli hostovat pražští herci Otýlie Sklenářová-Malá, Josef Frankovský, dále Josef Šmaha, Jirí Bittner, Hana Kvapilová; za Františka Pokorného Marie Pospíšilová a Eduard Vojan.³⁷ Vojan mohl své umění projevit ve hrách, které doplňovaly povrchní repertoár. Vystoupil jako Petruccio ve *Zkrocení zlé ženy*, Herec v *Hamletovi*, Beneš v *Mnoho povyku pro nic*, Karel IV. v *Noci na Karlštejně*, Vitek v *Šubertových Probuzencích*, Rudolf II. v *Magelóně* nebo v hlavní roli Gutzkowova *Uriela Acosty*.³⁸ Kritika hodnotila Vojanovo herectví jako „přirozeně pravdivou, úchvatnou, hluboce procítěnou, mající vždy svůj zvláštní ráz a signaturu svědomitého studia“.³⁹ Vojan a repertoár, ve kterém se uplatňoval, je jednou z nejpřednějších stránek plzeňské činohry této doby. Ani po Vojanově odchodu – ve druhé polovině 80. let – a v 90. letech nechyběly v divadle osobnosti, které úspěšně hájily pozice pokroku a skutečného umění.⁴⁰ Na plzeňském jevišti se uvádí i hry kritického realismu (Stroupežnického *Naši furianti*, Štolbova *Závěť* nebo *Slavomam* Karla Pippicha)⁴¹ V dramatu se kritický realismus projevoval nejprve v komediích s morální tematikou a prvky sentimentu (například Alexander Dumas ml.) a v konverzačních hrách (témata všedního dne, reálné typy). Později vznikaly hry se současnou venkovskou i městskou tematikou. Zásadní význam pro rozvoj českého realismu měly hry Gabriely Preissové *Její pastorkyňa* a *Gazdina roba*, Jiráskův *Otec* a *Vojnarka* a *Maryša* bratrů Mrštíků.⁴²

---

³⁷ Kuchynka a kol. (1965), s. 38 – 39.

³⁸ Ibid., s. 40.

³⁹ Štěpánek V. (1955), s. 23.

⁴⁰ Ibid., s. 24.

⁴¹ Kuchynka a kol. (1965), s. 40

⁴² Ibid.

3. Životopis Jana Pištěka

Jan Pištěk (viz obr. 5) se narodil v Praze 17. dubna 1847. Vystudoval hudební konzervatoř v Praze a Pivodovu pěveckou školu v oboru lyrický tenorista⁴³. Pro divadlo měl velké nadšení.⁴⁴ V roce 1869 se oženil s Marií Votýpkovou.⁴⁵ Z tohoto prvního manželství měl dceru Zdenu (po svatbě Bullantová).⁴⁶ Jako první operní roli vytvořil postavu Manrica ve Verdiho opeře *Trubadúr*, kterého nastudoval v *Teatro salone italiano*.⁴⁷ Roku 1873 byl členem plzeňského divadelního souboru Pavla Švandy ze Semčic v Plzni.⁴⁸ Po sporech s Pavlem Švandou v roce 1874 z tohoto angažmá Pištěk odešel a vystupoval krátce v Rusku jako operní pěvec. Do Čech se vrátil v roce 1875. Stal se kapelníkem i zpěvákem pod vedením ředitelů Josefa Faltýse a J. E. Kramueleho. U Kramueleho několikrát vystoupil v jeho *Aréně v Kravině* a mimo hlavní sezónu s ním kočoval po Čechách.⁴⁹ Na jevišti byl velmi oblíbený.⁵⁰ Svou divadelní společnost *Operní, operetní a činoherní společnost Jana Pištěka* založil v roce 1877.⁵¹ Účinkovali v ní nejlepší tehdejší herci a patřila ve své době k největším. Také se svojí hereckou společností jezdil v zimě po Čechách. Divadelní inscenace v jeho podání se vyznačovala bohatou výpravou a provedení jednotlivých kusů byla divácky přitažlivá. Divadlo bylo proto oblíbené, hojně navštěvované a tím si zajistilo hostování ve větších městech. Od začátku října do poloviny prosince 1879 Pištěk hrál poprvé v Brně v *Besedním domě*. Podruhé zde působil v roce 1880 a potřetí od 10. 9. do konce

---

⁴³ Langer Stanislav. *Pištěkovo lidové divadlo na Kr. Vinohradech*, [Praha]: [s.n.], [19--], s. 2. - František Pivoda (1824 – 1898) chtěl nejprve studovat reálku ve Vídni, ale brzy se rozhodl studovat hudbu a pedagogiku. Později studoval zpěv (dva roky v Itálii). V roce 1869 si v Praze založil vlastní pěveckou a operní školu, o kterou byl díky jeho zkušenostem ze soukromého vyučování od začátku velký zájem. (OBEŠLOVÁ, Miluše. František Pivoda. In: *Docs.google.com* [online]. [cit. 21. 12. 2011]. Dostupné z: <http://jdem.cz/uhxj4>. Text je rovněž dostupný v doc., s 3, 5.)

⁴⁴ Táborský Vojta Štein. *Dějiny venkovských divadelních společností*, Praha: SVAZ ČESKOSLOVENSKEHO HERECTVA v PRAZE, 1930, s. 152.

⁴⁵ Langer, s. 4.

⁴⁶ Ibid., s. 11.

⁴⁷ Ibid., s. 2.

⁴⁸ Táborský V. Š. (1930), s. 152.

⁴⁹ Langer, s. 2.

⁵⁰ Ibid., s. 4.

⁵¹ Knap J. (1961), s. 87.

listopadu 1881.⁵² V roce 1886, kdy působil v Mladé Boleslavi, se stala členkou činohry Marie Slánská, která se později provdala za ovdovělého Pištěka.⁵³ Jejich syn Theodor (1895 – 1960) se stal známým divadelním a filmovým hercem⁵⁴ – viz **obr. 6**. Pištěk měl dostatek financí, které investoval především do divadelního podnikání. I tak ale dovedl šetřit na maličkostech. V pamětech Stanislava Langera lze najít řadu vzpomínek z Pištěkova ředitelského života. Mezi nejpikantnější se řadí ta, kdy mu město Vinohrady nařídilo zavést do arény vodovod kvůli požáru. Pištěk koupil hadici, kterou napojil na hydrant v nedalekém parku, a městu to tak stačilo. Na každém představení musel být z nařízení úřadů lékař, kterému se platil 1 zl. Pištěk si sehnal medika za 50 kr.⁵⁵ Pištěk velmi nerad dával volné lístky.⁵⁶ Ale denně posílal zdarma 25 vstupenek do *Akademického domu*, kde je správce prodával za 3 kr. I když byl šetrný, vždy zaměstnával několik vysloužilých hereckých osobností (například Paclt dostával měsíční plat, na který přispívala *Ústřední jednota českého herectva*, a navíc měl ještě jednu benefici za rok).⁵⁷ Langer uvádí, že Pištěk dosahoval úspěchů díky svému klidu a rozvaze a byl ředitelem, který se nikdy nerozcílil, nebo to na sobě nedal znát.⁵⁸ V roce 1906 byl Pištěk jmenován čestným členem *Ústřední jednoty českého herectva*. Jan Pištěk zemřel 5. 4. 1907 v Praze. Pohřben je na Olšanských hřbitovech.⁵⁹

---

⁵² Táborský V. Š. (1930), s. 152.

⁵³ Spalová O. (1978), s. 127.

⁵⁴ TISCALI MEDIA, a.s. Theodor Pištěk st. In: *Osobnosti.cz* [online]. © 1996-2012 [cit. 21. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.osobnosti.cz/theodor-pistek-i.php>, srv. pro Obr. 6.

⁵⁵ Langer, s. 17.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Ibid., s. 18.

⁵⁸ Ibid., s. 17.

⁵⁹ Ibid., s. 21, 22.

4. Působení Jana Pištěka v Praze a v Brně

4.1 Působení v Praze

O Pištěkově lidovém divadle na Královských Vinohradech pojednává ve své publikaci *Pištěkovo lidové divadlo na Kr. Vinohradech* Stanislav Langer, který byl přímým Pištěkovým pamětníkem⁶⁰ Podle svých slov vyhledával informace ke své stati v denním tisku, časopisech, v archivu *Národního muzea*; dalším zdrojem bylo vyprávění několika žijících herců (například Dyna Hallová-Kubíková nebo Olga Stocká); posledním podkladem se staly jeho vlastní zkušenosti. Pištěka poznal nejprve během studií jako divák, později v jeho divadle působil jako herec a režisér. Pištěkovo divadlo na Vinohradech nebylo jediným pražským lidovým divadlem, které vzniklo buď přímo na Vinohradech, nebo v těsné blízkosti. V této lokalitě byla založena většina významných lidových divadel. Pištěkovo divadlo ze všech divadel v oblasti Vinohrad sloužilo divákům nejdéle – téměř 50 let. Důležitost Pištěkova divadla spočívá hlavně ve volbě repertoáru. Langer uvádí, že převažoval hodnotný repertoár – to i přesto, že Pištěk neměl žádnou finanční podporu. Obecenstvo tvořili řemeslníci, měšťané, drobní úředníci se svými ženami, dělníci, služky a vojáci. Pištěk kromě poskytování zábavy své návštěvníky také vychovával.⁶¹

Kramuele postavil již v roce 1868 *Arénu v Kravině*, ve které hrál pravidelně od jara do podzimu. Aréna byla dřevěná na podezdívce, chybělo zastřešení. Nacházelo se v ní 6 lóží, v přízemí měla 340 míst, počet sedadel na tribunách a na galerii byl 214, pak byla místa k stání. Vešlo se do ní přibližně 1000 diváků.⁶² Aréna se nacházela na Královských Vinohradech, které tehdy nebyly součástí Prahy.⁶³ V roce 1874 musel Kramuele arénu opravit, avšak nedisponoval k tomu dostatkem finančních prostředků.

---

⁶⁰ Stanislav Langer (1887–1967) byl zpočátku ochotník, později začínal u kočovných divadelních společností ředitelů Antonína Mušky či Jana Blažka. Jako profesionál od roku 1911 působil jako herec, ředitel, umělecký šéf činohry, režisér, majitel divadel anebo dramaturg na různých scénách v Brně, Plzni, Ostravě, Českých Budějovicích, Liberci nebo v Praze. (POMOTHY, Martin, provozovatel Česko-Slovenské filmové databáze. Stanislav Langer In: *Csfd.cz* [online]. © 2001-2012 [cit. 22. 12. 2011].

Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/21764-stanislav-langer/>

⁶¹ Langer, s. 1.

⁶² Ibid., s. 2, 3.

⁶³ Táborský V. Š. (1930), s. 79.

O dva roky později byly stavební komisí nařízeny opravy, které společně se silnou konkurencí ještě více zhoršily Kramueleho finanční situaci – koncem září byl nucen arénu opustit. *Aréna v Kravíně* přešla do dražby. Pištěk ji na radu dramatika Šamberka převzal.⁶⁴ Majitel pozemku prodal zchátralou arénu na dřevo. Majitel místa bývalé arény Pištěkovi pozemek pronajal za 4 zlaté. Pištěk ji svými prostředky nechal důkladně opravit a vlastník pozemku posléze dřevěnou stavbu zpětně koupil za 350 zl.⁶⁵ Prvním představením, kterým Pištěk zahájil provoz, byla komedie *Dcery pana Zajička* Adolfa L'Arrongeho (premiéra se konala 12. 5. 1878). Během první sezóny, která končila 30. 9., se uvedlo 37 zpěvoher a 118 činoher. Ze zpěvoher se hrály především operety – například *Fatinica* (Friedrich Zell), *Krásná Galathea* od Franze von Suppého, Lecocqova *Giroflé-Giroflá*, *Orfeus v podsvětí* nebo *Vévodkyně z Gerolštejnu* (obě od Offenbacha). Z významných činoher měly premiéru Shakespearovo *Zkrocení zlé ženy*, *Sklenice vody*, kterou napsal Eugène Scribe, *Světa pán v županu* od E. Bozděcha, *Jiříkovo vidění*, *Paličova dcera* (obě J. K. Tyl) nebo Schillerovi *Loupežníci*. Druhá sezóna trvala pouze od 11. 5. do 4. 6. 1879 – hrálo se jen něco přes 20 her, z toho 9 zpěvoher.⁶⁶ Arénu navštěvovali obyvatelé tehdejší Prahy.⁶⁷ Zda se představení odehrálo či nikoliv, záleželo na počasí.⁶⁸ Červenobílý prapor, který se za Kramueleho umísťoval na bývalou Žitnou bránu, oznamoval, zda se v *Aréně v Kravíně* bude hrát. Pištěk prapor vztyčil do míst, kde se dnes nachází kostel Sv. Ludmily na Mírovém náměstí.⁶⁹ Poté, co Pištěk přijal do angažmá Vendelína Budila, dochází k výraznému zvýšení úrovně činohry. Budil kromě herectví také režiruje, překládá a upravuje hry. Velmi ho podporuje také Eduard Vojan. Vojan získal hlavní roli v divácky úspěšné Šamberkově hře *J. K. Tyl*. Zanedlouho je ale Vojan nespokojen s tím, že Budil dostává hlavní role, a proto odchází do Plzně, kde je ředitelem Pokorný. Pištěk přijímá jako altistku i Budilovu ženu Cenzi. Uvádí novou Šamberkovu hru *Podskalák*, kterého odmítl Švanda. Hra je velmi úspěšná, proto Pištěk uvádí ještě další Šamberkovy hry *Palackého třída* a

---

⁶⁴ Langer, s. 3, 4.

⁶⁵ Táborský V. Š. (1930), s. 152.

⁶⁶ Langer, s. 6.

⁶⁷ Ibid., s. 5.

⁶⁸ Ibid., s. 3.

⁶⁹ Táborský V. Š. (1930), s. 79.

Divadelní vlak, které ale nejsou tolik divácky navštěvované. Úspěšná je hra *Majitel hutí*, kterou napsal Georges Ohnet. V roce 1880 uvedl Pištěk 103 her, z toho 60 činoher. Stejný počet představení se v *Aréně v Kravíně* uvedlo v příští sezóně – činoher bylo 76.⁷⁰ Pištěk sice chátrající arénu opravil, ale v květnu 1881 se propadla část podlahy na galerii. Při tomto incidentu se zranili tři lidé. Z tohoto důvodu byla nařízena oprava, která byla dokončena o měsíc později. Uvádí se, že tato nehoda zapříčinila také pokles návštěvnosti. Další úbytek bohužel nastal po srpnovém požáru *Národního divadla* v roce 1881. Pištěk se rozhodl postavit na stejném místě novou arénu.⁷¹ Aréna, která stála 15 000 zl., byla dílem tesařského mistra Kutiny.⁷² *Letní divadlo na Vinohradech* bylo dokončeno v roce 1882. Kromě hlediště byly jednotlivé části zastřešené.⁷³ V *Aréně v Kravíně* se naposledy hrálo 13. 9. 1881. První představení v *Letním divadle na Vinohradech* (viz **obr. 7**) se konalo 18. 5. 1882.⁷⁴ Každý den se výrazně zvyšovala návštěvnost.⁷⁵ Pro další zvýšení Pištěk zval také artisty.⁷⁶ Za 11 sezón uvedl Pištěk na Vinohradech 1799 her – většinu tvořily činohry, kterých bylo 1377. České hry byly zastoupeny v menším počtu – činoher bylo 308 a zpěvoher pouze 30.⁷⁷ (Podrobnější statistický přehled 11 sezón nalezneme v **Příloze 3**.) Fotografie je k nalezení například v Knapově knize den před začátkem bourání *Arény v Kravíně* – viz **obr. 8**.⁷⁸

V roce 1886 Budil odešel od Pištěka k Švandově společnosti do Brna.⁷⁹ Letní divadlo stálo na pozemcích, které se na podzim 1892 rozhodli majitelé prodat jako stavební parcely, protože se Vinohrady rozrůstaly. Pištěk se s majiteli nedohodl na prodloužení pronájmu pozemků ani o jejich případné koupi, proto hledal jiné místo. Nakonec se o pronájmu dohodl s dědici a majiteli Weinertovými. Jednalo se o tři parcely,

---

⁷⁰ Langer, s. 7, 8.

⁷¹ Ibid., s. 4, 5.

⁷² Táborský V. Š. (1930), s. 152.

⁷³ Langer, s. 4, 5., srv. pro obr. 8

⁷⁴ Langer, s. 8.

⁷⁵ Ibid., s. 5.

⁷⁶ Ibid., s. 8.

⁷⁷ Ibid., s. 10.

⁷⁸ Knap Josef. *Umělcové na pouti: české divadelní společnosti v 19. století.*, Praha: Orbis, 1961, srv. pro obr. 17. Pištěkova společnost v roce 1892, nečíslovaná příloha., srv. pro obr. 8

⁷⁹ Spalová Olga. *Sága rodu Budilova. Sto let českého divadla na jevišti i v zákulisí.* Praha: Odeon, 1978, s. 129.

kteře se nacházely na rohu Korunní třídy a Kladské ulice, nedaleko městské vodárny.⁸⁰ Dobová fotka budovy letního divadla se nachází například v Knapově knize *Umělcové na pouti* – obr. 9.⁸¹

Začátkem února 1893 Pištěk žádá vinohradskou městskou radu o přenesení arény z Kravína na tato místa a také o postavení restaurace. Městská rada ho odkázala na okresní zastupitelství. Ustanovená stavební komise Pištěkovi udělila povolení přenést *Arénu v Kravíně*. Schodiště před hlavním vchodem přesahovalo parcelu na obecní pozemek, proto musel Pištěk platit roční uznávací poplatek (5 zl.). Tesařský mistr A. Kubeš použil materiál ze staré arény a stavba nové dosáhla částky 10 000 zl. Rozšířil ji širokým ochozem. Ozdobou byl mohutný věžní portál. Rozměry hlediště čítalo 21,5 metru šířky a 21 metrů hloubky a bylo osvětleno jednou obloukovou lampou. Provozní část arény spolu se zákulisím bylo zastřešené. Kapacita arény činila 1800 míst. První představení proběhlo 30. 4. 1893. Pištěk uvedl komedii *Praha je Praha*, kterou napsal Oscar Blumenthal a přeložil ji Jakub Arbes. 8. července 1893 se Pištěk od městské rady dozvěděl, že po povolení stavební komise nejsou námítky proti zahájení her. Městská rada také nařídila Pištěkovi, aby z každého představení odváděl 60 krejcarů do chudinské pokladny. V zimní sezóně získal Pištěk od místodržitelství povolení odehrát 24 představení v *Národním domě* na Vinohradech. Pak získal další povolení, takže v *Národním domě* hrál do dubna 1897. Toto období Pištěkovy činnosti je charakterizováno nižším procentem návštěvnosti.⁸² Umělecká stránka Pištěkovy produkce je však hodnocena vysoce. I přesto, že kritika by přivítala v činohře více vážný repertoár. Hovorkovy *Divadelní listy* chválily především operní soubor – pěvce Heše, Bohumila Ptáka, Poláka, Kroupu, Melichárka, Panznerovou, Součkovou a Towarnickou, dále Karla Kovařovice, který řídil orchestr, a výkony pěveckého sboru. Pištěk postupně přepracoval *Letní divadlo* na celoroční provoz. Nejprve pokryl hlediště provizorní střešou (plachtou). V roce 1900 zhotovil vinohradský tesařský mistr M. Bílek definitivní posuvnou střešou a bylo tak možné odehrát představení i za deště. Parní topení zařídila firma Jana Štětky. Počátkem 20. století se *Letní divadlo* na

---

⁸⁰ Langer, s. 11.

⁸¹ Knap J. (1961), srv. pro obr. 18. Pištěkova aréna na Vinohradech (roh Slezské ulice), nečíslovaná příloha, srv. pro obr. 10.

⁸² Langer, s. 11, 12.

Vinohradech stává stálým, i když dřevěným divadlem. Pištěk bere zpět žádost o plzeňské divadlo, které tak získal František Trnka. Koncem sezóny rozpouští soubor opery, protože přední herci odcházejí do *Národního divadla* nebo do zahraničí. V angažmá zůstali jen členové činohry, dále několik zpěváků pro frašky se zpěvy a 12-ti členný orchestr hlavně pro účely provozování meziaktní hudby. Podobné seskupení hudebníků bývalo v pražských divadlech ustáleným zvykem.⁸³ Budil, který skončil s ředitelstvím na venkovských místech a také ve své aréně *Na Obcizně* v Plzni, se později vrátil k Pištěkovi. Jeho příchodem se opět zlepšil repertoár. Uvedly se Shakespearovy hry *Král Lear*, *Mnoho povyku, Romeo a Julie*, *Hamlet*, *Othello*, *Zkrocení zlé ženy*. Hitem se stal *Quo vadis?* – román Henryka Sienkiewicze zdramatizovaný J. Hofmanem. Hra měla úspěch i u kritiky. Později se uvedla fraška *Na cestě k milionu*, kterou napsal Slavčinský. Další zdramatizovaný román Sienkiewicze *Ve znamení kříže*, který přeložil Budil, zaznamenal ještě větší úspěch než *Quo vadis?*. Dalšími uvedenými hrami byly například *Hrubá košile* s podtitulem *Národní švec* od Carla Karlweisa, *Ta první láska* (autoři Maloch a David), *Slabí lidé*, kterou napsal Otto FASTER. Adolf Gabriel vybral ke své benefici Molièreovu hru *Tartuff*.⁸⁴

4.2 Působení v Brně

Prozatímní národní divadlo v Brně nemělo od města takovou podporu, jakou mělo německé divadlo. Oproti pražskému *Národnímu divadlu* nemohlo Brno počítat s národně a umělecky vyspělým obecnstvem. Stálé diváky si muselo získávat mezi pracujícími, drobným měšťanstvem a českou inteligencí jak v Brně, tak i v ostatních moravských městech. První dvě sezóny (1884 – 1886) jsou považovány za stabilizační. V první sezóně byl ředitelem Jan Pištěk. Pištěk divákům neposkytl víc, než dával běžný činoherní repertoár soudobých kočovných společností. Městu ale zajistil pravidelná česká operní představení. To uvítal Leoš Janáček svou zmínkou v *Hudebních listech*.⁸⁵ *Prozatímní národní divadlo* zahájilo provoz v sobotu 6. 12. 1884. Pištěkova společnost sehrála Kollárovu *Magelónu*, v titulní roli vystoupila jako host Otýlie Sklenářová-Malá. Slavnostního zahájení se zúčastnily také významné osobnosti Brna a Prahy (například

---

⁸³ Ibid., s. 16.

⁸⁴ Langer, s. 19.

⁸⁵ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 264.

František Ladislav Rieger). Zahajovací slavnosti pokračovaly následující tři dny. V neděli 7. 12. se odpoledne uvedl *Divadelní vlak* od E. Šamberka a večer Smetanova *Prodaná nevěsta*, v pondělí 8. 12. Sardouova *Fedora*, ve které v hlavní roli opět vystoupila O. Sklenářová-Malá, a v úterý 9. 12. *Gaskoňec*, kterého napsal Franz von Suppé.⁸⁶ Druhou sezónu získal František Pokorný. Předem se seznámil s divadelními poměry a byl přesvědčen, že diváci se musí vychovat na starší domácí dramate. Proto uváděl hlavně nejzávažnější Tylova dramata. Snažil se získat pravidelné diváky, proto zavedl odpolední představení pro mládež. Třetí sezónu (1886/1887) se ředitelem stal P. Švanda.⁸⁷ J. Pištěk působil v *Prozatímním národním divadle* od 6. 12. 1884 do 16. 3. 1885.⁸⁸ Činoherní soubor v aréně čítal 22 členů. V roce 1886 byla Pištěkova opera 80-ti členná. V tomto roce dosáhla opera na nejvyšší uměleckou úroveň a Pištěk se s ní v dubnu vydal z Brna na dva měsíce do Splitu. Měl nastudováno celkem 17 oper. Byly jimi například Smetanovy opery *Prodaná nevěsta*, *Hubička*, *V studni* od Viléma Blodka, Pietra Mascagniho *Sedlák kavalír*, *Čarostřelec* (Carl Maria von Weber), *Marta*, *Al. Stradela*, (obě Friedrich von Flotow), *Car a tesař* od Gustava Alberta Lortzinga, *Němá z Portici* (Daniel Auber), *Carmen*, kterou složil Bizet, *Lohengrin* nebo *Tannhäuser* (obě od Richarda Wagnera). Cestou zpátky Pištěk sehrál několik her v Záhřebu. Zájezd zaznamenal velký úspěch (i politický). Ale i tak **Družstvo českého divadla v Brně** s Pištěkem neobnovilo smlouvu.⁸⁹ Podruhé Jan Pištěk získal ředitelství v *Prozatímním divadle v Brně* v letech 1893 až 1896. Do konce 90. let se brněnský repertoár příliš neměnil od ostatních společností. V roce 1894 se v Brně poprvé hrála *Maryša*. Pravidelně se uváděl Tyl, Kolár, Stroupežnický, Bozděch, Šubert, Vladimír Šimáček a J. Vrchlický. Kromě nich se hráli také autoři méně známí nebo méně hraní (například Jan Ladecký, František Šípek, Josef Václav Frič nebo Karel Pippich). Také v Brně byl repertoár doplňován zdramatizovanými romány Julea Verna-například *Cesta kolem světa* nebo *Děti kapitána Granta*.⁹⁰

---

⁸⁶ NÁRODNÍ DIVADLO BRNO. Divadlo na Veveří. In: *Ndbrno.cz* [online]. [cit. 21. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.ndbrno.cz/online-archiv/divadlo-na-veveri>

⁸⁷ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 264.

⁸⁸ Táborský V. Š. (1930), s. 153.

⁸⁹ Langer, s. 13.

⁹⁰ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 268.

5. Působení Jana Pištěka v Plzni

Svou divadelní společnost Pištěk založil v roce 1877.⁹¹ Pištěk se poprvé stal ředitelem divadla v Plzni v zimní sezóně 1877/1878. Nahradil tak Švandu, jehož repertoár se více zaměřoval na tržby než na uměleckou úroveň.⁹² Členy opery byli Jan Novák (zároveň režisér), František Mareš, Karel Stock (vlastním jménem Karel Rotbauer, druhý pseudonym Karel Stocký), Blažek, Kokoška, R. Svoboda, František Bartovský, Kriescheová, Ludikarová a Klára Schambergerová.⁹³ Táborský uvádí ještě Brožka.⁹⁴ Pištěkovým kapelníkem byl Hartl, ve kterém měl velkou oporu.⁹⁵ Režisérem činohry byl Lier, pod kterým působili Josef Šanda, manželé Ryšaví, manželé Jan a Marie Poláčkovi, Karel Krš, Karel Chvapil, Stocký, Lierová, Mathilda Křepelová, Marie Pištěková (sestra Pištěka).⁹⁶ Táborský ještě doplňuje herce Aloise Sedláčka, Václava Vodičku, Strnada, Kellera a herečky Fialovou, Květenskou a Petrsovou. Jako hosté vystupovali Sklenářová-Malá, Schieblová-Borecká, Sumová, Heislerová, Melichárek, Frankovský nebo Tschörner. Kvalita opery nebyla příliš dobrá – uváděl se repertoár, který se hrál už dříve. Jedinou novinkou byl *Romeo a Julie* (Charles Gounod). Dalšími byly například *Gioflé-Gioflá*, *Marta*, *Krásná Galathea*, Offenbachova *Svatba při lucerně*, *Orfeus v podsvětí*, *Prodaná nevěsta* nebo *Trubadúr*. V činohře se oproti tomu sehrálo několik novinek jako například *Fromont junior a Risler senior*, kterou napsali Alphons Daudet a Adolphe Belot, *Slavnosti založení* od Gustava Mosera a Elišky Peškové, *Viola*, kterou napsal Shakespeare, *Světa pán v županu* od E. Bozděcha, *Dáma s kaméliemi*, kterou napsali A. Dumas ml. a Emanuel František Zünger, *Pan prefekt* od Goudineta nebo *Otok*.⁹⁷

---

⁹¹ Knap J. (1961), s. 87.

⁹² Táborský V. Š. (1930), s. 152.

⁹³ Knap J. (1961), s. 88.

⁹⁴ Táborský V. Š. (1930), s. 152, 153. - Dohledat celá jména některých členů souborů prakticky nelze, alespoň ne v *Plzeňských listech*. Pro účely této práce jsem pátrání po celých jménech členů souborů, se kterými Pištěk pracoval, nepovažoval za nezbytné.

⁹⁵ Táborský V. Š. (1930), s. 152.

⁹⁶ Knap J. (1961), s. 88.

⁹⁷ Táborský V. Š. (1930), s. 153

Po sezóně 1877/1878 získal divadlo na tři sezóny (1878/1879 – 1880/1881) Pavel Švanda (viz **Příloha 1** – 6. 6. 1878). Poté byl plzeňským ředitelem v letech 1881 až 1884 František Pokorný.⁹⁸ Pokorného vystřídal opět Švanda, který na konci následující sezóny v roce 1885 odešel z Plzně definitivně.⁹⁹ Jan Pištěk byl znovu ředitelem v Plzni v letech 1886 až 1889. V období 1889/1890 a v první polovině sezóny 1890/1891 byl ředitelem Vendelín Budil a po něm na druhou část sezóny 1890/1891 a na sezónu 1891/1892 opět Pištěk.¹⁰⁰

Následující podkapitoly ukazují, jak plzeňský tisk Pištěka a jeho působení vnímal v každém ze tří období, kdy byl ředitelem plzeňského divadla.¹⁰¹

5.1 První působení – sezóna 1877/1878

Už od září 1877 *Plzeňské listy* informují o jeho úsilí získat jako působiště plzeňské městské divadlo. A protože uspěl, sledují *Plzeňské listy* jeho působení v Plzni po celou zimní (tedy hlavní) sezónu. V následujícím přehledu předkládám podrobnější souhrn informací, které lze zpracováním *Plzeňských listů* o dané sezóně zjistit:

V tomto prvním období jsem vybral celkem 17 čísel *Plzeňských listů* (kromě zmínek o divadle uvádím pro zajímavost počet obyvatel Plzně). V některých číslech bylo více divadelních článků. Celkem jsem použil 24 článků.

Září 1877

Plzeňské listy se ve **čtvrtek 6. 9. 1877** zmiňují o Pištěkově žádosti o divadlo v sezóně 1877/1878 a o vzniku jeho společnosti: „*O zdejší divadlo městské uchází se pro letošní saisonu mimo pana Švandy též pan Pištěk, který zřizuje novou divadelní společnost.*“¹⁰² *Plzeňské listy* v **sobotu 8. 9. 1877** uvádějí: „*Divadlo městské zadáno prý bylo pro zimní saisonu panu Pištěkovi. Pan Pištěk vykázal se dle doslechu slušným personálem.*

---

⁹⁸ Dějiny českého divadla, sv. III, s. 158, 162.

⁹⁹ Kuchynka a kol. (1965), s. 36.

¹⁰⁰ Ibid., s. 38 – 39.

¹⁰¹ Co se týče práce s *Plzeňskými listy*, informace o plzeňském divadle (výjimečně o Národním či jiném divadle) se obvykle nacházely na dvou místech. Kratší články (například přehled repertoáru na několik následujících dní nebo budoucí pohostinské vystoupení herců z jiných českých divadel) byly v oddílu **Domácí a povšechné události** (později **Denní zprávy**). Ve speciální kulturní nebo literární, případně samostatné divadelní rubrice bylo umístěno shrnutí her, recenze, často i přímé pochvaly nebo výtky hercům, řediteli i divákům, občas se zde nacházel i obsah nově uvedené hry.

¹⁰² *Plzeňské listy*, č. 71, 6. 9. 1877, s. 3.

*Přejeme jen, aby podnik jeho nebyl pouhým experimentem.*¹⁰³ *Plzeňské listy* se o zahájení sezóny poprvé zmínily ve **čtvrtek 13. 9. 1877**: „*Již 1. 10. bude v městském divadle zahájena zimní sezóna. Hlavně činohra má dosud málo členů. Doufáme však, že pan Pištěk bude kompletovat svou společnost některými osvědčenými silami.*“¹⁰⁴

Říjen 1877

Tři dny po zahájení sezóny – v **pátek 4. 10. 1877** – zveřejnily *Plzeňské listy* prohlášení, které poslal Jan Pištěk. V jeho úvodu ředitel Pištěk poděkoval zastupitelům, že vyhověli jeho žádosti. Dále si je vědom, k jak velké odpovědnosti se podáním žádosti zavázal, a prohlašuje, že se všemi možnými prostředky pokusí splnit nároky plzeňského obecnstva. Od něj zase žádá velkou návštěvnost, protože jedině tak bude moci jejich nároky splnit. K prohlášení *Plzeňské listy* dodaly, že první uvedenou hrou bude *Fromont a Risler*. Francouz Alfons Daudet ve spolupráci s Adolfem Belotem přepracoval svůj úspěšný román do podoby dramatu. Drama bylo uvedeno na několika jevištích Evropy, kde byli diváci velmi spokojeni (viz **Příloha 1 – 4. 10. 1877**). *Plzeňské listy* zveřejnily v **neděli 7. 10. 1877** repertoár městského divadla na nejbližší dny: „*V neděli: „Svůj k svému“ (fraška); v pondělí: „Preciosa“ (činohra); v úterý: „On nežárli“ a „Krásná Galathea“ (operetta, první vystoupení sl. Kriescheové a sl. Dubikarové); ve středu: „Fromont junior a Risler senior.*“¹⁰⁵ V kulturní rubrice také ve stejný den zveřejnily obsáhlou recenzi hry *Fromont a Risler*. Naprostou většinu tvoří obsah, pak se redaktoři zmiňují o provedení a hereckých výkonech. Obtížné drama bylo slušně sehráno. Mimo jiné také napsali: „[...] *Společnost jest ovšem dosud nekompletní, čehož vinu dlužno přičítati tomu, že pan Pištěk velmi pozdě divadlo obdržel; zejména musí se doplnit personál ženský. [...]*“¹⁰⁶ Herečky paní Fialová a slečna Petersová byly ve svých rolích nedostatečné. Úprava byla velmi pečlivá (na rozdíl od dřívějšího ředitele Švandy). V poslední části také Pištěkovi vytýkají nasazení hry *Diblík*, který měl jen malou návštěvnost: „[...] *Pan ředitel pochybil, že starý ten otřepaný kus vytáhl z divadelního archivu [...]. Celé představení „Diblíka“ bylo rozervané.*“¹⁰⁷ (více viz **Příloha 1 – 7. 10.**

---

¹⁰³ *Plzeňské listy*, č. 72, 8. 9. 1877, s. 2.

¹⁰⁴ *Plzeňské listy* č. 73, 13. 9. 1877, s. 2.

¹⁰⁵ *Plzeňské listy*, č. 80, 7. 10. 1877, s. 2

¹⁰⁶ *Ibid.*, s. 3.

¹⁰⁷ *Ibid.*

1877). *Plzeňské listy* ve **čtvrtek 11. 10. 1877** napsaly: „*Jak se dovídáme, zamýšlí ředitelství neprovozovati v pátky žádné hry. Za dřívějších dob vypouštěval p. Švanda též jeden, někdy dva dny v týdnu.*“¹⁰⁸ Ve druhém delším článku místo obvyklé recenze her redaktoři zveřejnili obecné záležitosti. Nejprve se poměrně dlouze rozepisují o tom, že ačkoliv si divadla velmi cení, neváhají zveřejňovat kritiky a návrhy na zlepšení. Tyto názory zastupují obecnstvo. Kritika ve veřejných listech je nejlepší, zvláště pro nově sestavenou divadelní společnost jako společnost Jana Pištěka. Na tomto místě napsali: „[...] *Pronesli jsme sice obavu, aby podnik jeho nebyl pouhý experiment, přesvědčili jsme se však, že společnost cítá dobré síly a že snaha řiditelova směřuje k tomu, aby personál svůj kompletoval a jakýs souladný celek docílil. Jsme spokojeni.* [...]“¹⁰⁹ Dále citují: „[...] *Řekli jsme hned předešle, že pan Pištěk má velmi dobré síly – ovšem vedle některých špatných jako měl i p. Švanda – a pravíme dnes, že jeho společnost jest aspoň o padesát procent lepší, než byla před rokem Kramuelova. V společnosti té jsou členové mladí, snaživí, na mnoze ještě zaníceni pro umění, kteří dosud nestali se divadelními nádeníky provozujícími hru jakoby jiné řemeslo.* [...]“¹¹⁰ Nakonec shrnuli: „[...] *Především však žádati musíme vždy pečlivou hru a svěží repertoár; že úprava jest uspokojivá, s potěšením na novo konstatujeme* [...]“¹¹¹ (více viz **Příloha 1 – 11. 10. 1877**) V **neděli 14. 10. 1877** se *Plzeňské listy* krátce zmínily o prvním operním uvedení. Vybranou operou byla *Martha*, která byla plánována na druhý divadelní týden. Ve druhém článku *Plzeňské listy* napsaly o pár hercích, které diváci mohli vidět v několika hrách. Jednalo se hlavně o činoherce, protože operní umělci dosud neměli příležitost více vyniknout. Kromě toho redaktoři napsali první rady, které adresovali přímo Janu Pištěkovi: „[...] *Na řiditeli jest nyní, aby obecnstvu se odměnil za jeho důvěru, a aby dbal toho, by v brzku naštudovaný měl hojný repertoár; a především, aby mezery v společnosti své doplnil. Nedostačí, aby úlohy v kuse obsazeny byly, ony musí obsazeny býti alespoň dostatečně. K tomu především nutno, aby artistické řízení svěřeno bylo zkušenému režiséru, který by úplnou měl znalost divadla i členů společnosti. Pak nebude nikdy obsazování úloh nahodilé a ensemble bude co možná nejokrouhlejší.* [...] *K*

---

¹⁰⁸ *Plzeňské listy*, č. 81, 11. 10. 1877, s. 2.

¹⁰⁹ *Ibid.*, s. 3.

¹¹⁰ *Ibid.*

¹¹¹ *Ibid.*

doplnění personálu mužského hlavně jest zapotřebí získání síly pro obor „otců“.¹¹² (viz **Příloha 1** – 14. 10. 1877). V úterý **28. 10. 1877** *Plzeňské listy* informovaly o přípravě Lecocqovy operety *Giroflé-Giroflá*: „K provozování se připravuje na zdejším jevišti půvabná, velká opereta „*Giroflé-Giroflá*.“ Hlavní role jsou v rukou pana Pištěka, pana Rothbauera a slečny Krieschovy. Páně Hartlova opera „*Horníci*“ bude se dávat ve prospěch pana skladatele.“¹¹³ Dále zveřejnily obvyklou recenzi, tentokrát na Offenbachovu operetu *Svatba při lucernách*, kterou si zvolil k benefici tenorista Brožek. Bylo téměř vyprodáno. Pan Brožek ale nemá školu, proto jeho výkon nevytvořil souladný celek. Nejlepší výkon podala slečna Krieschová. Slečny Ludikarová a Šambergrová byly nevýrazné. Proto se redaktoři domnívají, že slečna Šambergrová nevyplní obor lokální zpěvačky. Před operetou byla ještě komedie *Ženské slzy*. Herecké výkony byly dobré. Redaktoři jen trochu vyčítali režisérovi Strnadovi, že herec Vodička dostal roli milovníka.¹¹⁴

Listopad 1877

Plzeňské listy ve **čtvrtek 1. 11. 1877** zveřejnily celkem obsáhlý článek, který obsahoval pět částí. V první části chválily lepší výběr her, které se provozují v neděli. V minulosti se uváděly jen frašky a vzdělanější lidé proto moc často v neděli do divadla nechodili. K tomu redaktoři dodávají: „[...] Rokem letošním však, kde snaha ředitelstva směřuje k tomu, aby také v neděli dávány byly kusy lepšího druhu, návštěva jest mnohem větší. Upozorňujeme ředitelstvo na některé starší kusy české, zejména Tylovy, které by v neděli ovšem v pečlivém provedení byly na místě. [...]“¹¹⁵ Dále se redaktoři krátce zmiňují o úspěšném hostování herce Melichárka, oblíbeného člena divadelní společnosti Pavla Švandy ze Semčic st. Spolu s dalšími herci byl často odměněn bouřlivým potleskem. V další části noviny uvádějí obvyklou recenzi, tentokrát hry *Farář a jeho kostelník*. Herecké výkony byly podle redaktorů dobré. V další, čtvrté, části redaktoři vysvětlují, proč nezveřejnili recenzi hry *Zlatovláska*: nechtěli napsat nic nepříjemného o herci Strnadovi. Ale pan Strnad, uvádějí redaktoři, jejich rad vůbec nedbal, a tak přece zveřejňují kritiku na jeho adresu – často neumí text a spoléhá na nápovědu. V poslední

---

¹¹² *Plzeňské listy*, č. 82, 14. 10. 1877, s. 2, 3.

¹¹³ *Plzeňské listy*, č. 86, 28. 10. 1877, s. 2.

¹¹⁴ *Ibid.*, s. 3.

¹¹⁵ *Plzeňské listy*, č. 87, 1. 11. 1877, s. 3.

části noviny informují o dvou hrách, které by měly být uvedeny v blízké době – jedná se o *Dceru hráčovu* a *Phaedru* (viz **Příloha 1** – 1. 11. 1877). V **neděli 4. 11. 1877** *Plzeňské listy* jako zajímavost uvádějí počet obyvatel Plzně (některé skupiny obyvatel ještě nebyly do sčítání zahrnuty), který by činil asi 34 000. Z hlediska zalidnění byla Plzeň na druhém místě po Praze. V **neděli 11. 11. 1877** *Plzeňské listy* zveřejnily článek, kde mohly všechny herce bez výjimek chválit. Kromě toho gratulovali ředitelství, že se podařilo získat herečku Ryšavou. Předtím musely být některé hry odloženy, protože nebylo vhodné obsazení (viz **Příloha 1** – 11. 11. 1877).

Prosinec 1877

Plzeňské listy napsaly ve **čtvrtek 6. 12. 1877** o pohostinském vystoupení Otýlie Sklenářové-Malé: „*Slovutná umělkyně paní Otýlie Sklenářová-Malá vystoupí na jevišti našem po dvakráte, a sice v pátek dne 14. t. m. co „Magelona“ v stejnojmenné Kolárově tragedii a v sobotu dne 15. t. m. co „Viola“ v Shakespearově rozkošné veselohře „Cokoli chcete.“ Zaznamenání na lože i sedadla přijímají se již nyní, a mohou se díti také v redakci „Plz. Listů.“ Žádáme pány abonenty, aby co nejdříve se vyjádřily, zda sedadla svá podrží.*“¹¹⁶ V rozsáhlejší článku pak bylo shrnutí několika her – ve dvou z nich hrál nově angažovaný herec Lier, který v nich vynikl stejně jako ostatní herci. Drobné výtky byly k hercům Sedláčkovi (usmívá se i v nejtragičtější scéně) a Stockému (dělá zbytečné pauzy v řeči). Hra *Pokuta žena* byla výborně sehrána. Další představení – *Vězeň carevny* – bylo ještě lepší. Žádný herec nebyl ani lehce kritizován (viz **Příloha 1** – 6. 12. 1877). Ve **čtvrtek 20. 12. 1877** *Plzeňské listy* informovaly o náhlém propuštění pana Liera a spekulovaly o důvodech, proč Jan Pištěk musel k propuštění přistoupit. Herec Lier je podle redaktorů výborný a osvěžil repertoár, proto doufají, že se spor urovná. V další části uvedli rozsáhlé shrnutí her, ve kterých pohostinsky vystoupila Otýlie Sklenářová-Malá. Naposledy v Plzni vystoupila již před 8 lety a díky její mimořádné oblíbenosti byla obě představení rychle vyprodána. Obě hry byly znamenitě provedeny a sehrány. První hrou byla *Magelóna* od Kolára, kde herečka Sklenářová-Malá ztvárnila titulní roli. Redaktory překvapilo, jak rychle byla schopna střídát různé city. U druhé hry (Shakespearova *Cokoli chcete*) zpočátku panovaly obavy, jak Otýlie Sklenářová-Malá, tragédka, zvládne komedii. Obavy byly ale rychle

---

¹¹⁶ *Plzeňské listy*, č. 97, 6. 12. 1877, s. 2.

rozptýleny. Herečka zahrála dvojroli Violy a Sebastiána. Redaktoři doufali, že Otýlie Sklenářová-Malá ještě v sezóně pohostinsky vystoupí (viz **Příloha 1** – 20. 12. 1877). *Plzeňské listy* zveřejnily v **neděli 30. 12. 1877** přehled repertoáru a krátké shrnutí her: „*Repertoire tohoto týhodne vykazuje dvě hry opakované, jednu známou činohru (Zvoník u matky boží) a v letošní sezóně novou operetu (jinak všeobecně známou) „Orfeus v podsvětí“.* Co se týče kusů po druhé dávaných a oné činohry, ty vesměs s dobrým úspěchem se potkaly. Nově na prkna vypravená operetta se špatným výsledkem se potkala; nám celé to představení připadalo jako zkouška, herci vážli skoro v každé scéně. Ze zpěvných částí líbila se ona, již přednesla sl. Krieschova.“¹¹⁷

Leden 1878

Plzeňské listy zveřejnily ve **čtvrtek 17. 1. 1878** přehled premiér: „*Ve středu dne 23. t. m. započne nový cyklus předplacení na 18 her při značně snížených cenách. Z her, které se k provozování připravují, jmenujeme: Troubadour [...], Prodaná nevěsta, Čarostřelec, Fatinica, Ostří hoši, Žádný muž a tolik děvčat, Světa pán v županu [...], Otrok (nedávno provozována veselohra tato na českém divadle pražském s velkým úspěchem), Dcery pana Zajíčka [...], Vzduch nad vzduchy.*“¹¹⁸

Únor 1878

V **neděli 10. 2. 1878** *Plzeňské listy* zveřejnily dva články, které se týkaly budoucího hostování herce Kolára ml., artistického ředitele pražského českého divadla, který vystoupí ve hrách *Otrok* a *Světa pán v županu* a shrnutí hostování Josefa Frankovského. Herec Frankovský, člen královského zemského českého divadla, vystoupil ve dvou večerech. Poprvé ve hře *Cesta kolem Prahy v osmi dnech*, kde ho diváci, kterých se sešlo hodně, bouřlivě odměňovali potleskem. Podruhé vystoupil jako don Bolér v operetě *Giroflé-Giroflá*. Návštěvnost byla slabší, ale zejména proto, že jednu z hlavních rolí měl jako obvykle pan Stock. Herec Frankovský, dle domněnky redaktorů proto, že byl trochu nemocný, téměř nehrál a diváci byli velmi zklamáni (viz **Příloha 1** – 10. 2. 1878 – s. 3).

---

¹¹⁷ *Plzeňské listy*, č. 104, 30. 12. 1877, s. 2.

¹¹⁸ *Plzeňské listy*, č. 5, 17. 1. 1878, s. 2.

Ke konci února a v březnu *Plzeňské listy* prakticky přestaly zveřejňovat zprávy z divadla. Jasně nebyl uveden ani konec sezóny, což při konci dalších Pištěkových působeních většinou nechybělo. Náznak byl možná v únorovém článku o benefici hry *Trubadúr*, ale nebylo jisté, zda jde o poslední uvedení hry, herce nebo o konec sezóny. Vzhledem k tomu, že poslední článek je z 28. 2. 1877 v rámci oslav Josefa Kajetána Tyla, kdy jako host opět vystoupila Otýlie Sklenářová-Malá, a od 3. 3. do 17. 3. nebyly žádné zprávy o divadle uvedeny, lze předpokládat, že poslední uvedení bylo před 28. 2. 1877.

Červen 1878

Plzeňské listy napsaly v **neděli 6. 6. 1878** o zadání divadla: „*Za propůjčení městského divadla na příští tříletí žádali: p. Švanda ze Semčic, pí. Prokopová, p. Pištěk a p. Svoboda. V úterním sezení uznala městská rada, že mimo pana Švandu žádný z kompetentů podmínkám nevyhovuje a usnesla se, že učiní zastupitelstvu návrh, aby na příští tříletí divadlo zadáno bylo p. Švandovi ze Semčic.*“¹¹⁹

5.2 Druhé působení – sezóna 1886/1889

Poté, co v roce 1886 **Družstvo českého divadla v Brně** neobnovilo Pištěkovi smlouvu, si Pištěk podal žádost do Plzně. Žádost si podal také E. Vojan, který se stal Pištěkovi vážným soupeřem. V žádosti Vojan představil své plány na zlepšení – hlavně v opeře. Novým šéfem opery zamýšlel jmenovat Karla Kovařovice.¹²⁰ Kovařovic byl významným dirigentem a skladatelem, později se stal ředitelem a šéfem opery *Národního divadla*.¹²¹ Vojan ale na poslední chvíli žádost stahuje a Pištěk se podruhé stává plzeňským ředitelem, kterým je do konce sezóny 1888/1889. Díky angažování Kovařovice nemusí rozpouštět operu. Nově uvedenými operami byly Bizetova *Carmen*, *Postillon z Lonjumeau* skladatele Adolphe-Charlese Adama, *Lohengrin* a *Tannhäuser*

---

¹¹⁹ *Plzeňské listy*, č. 45, 6. 6. 1878, s. 2.

¹²⁰ Langer, s. 13.

¹²¹ Táborský V. Š. (1930), s. 153.

(obě od Wagnera) nebo Smetanův *Dalibor*.¹²² Předměstští diváci v *Letním divadle* ale stejně dávali přednost činohře a operetě.¹²³

Podobně jako v prvním období uvádím počet použitých čísel *Plzeňských listů*, kterých bylo celkem 21, z nichž jsem použil 25 divadelních článků.¹²⁴

První sezóna – 1886/1887

Červenec 1886

Plzeňské listy v **sobotu 3. 7. 1886** informují o zadání divadla: „*Pan Vojan podal rezignaci, ve které vzdává se uděleného mu ředitelství plzeňského divadla. Divadlo bylo proto okamžitě panu Pištěkovi zadáno. Pan Pištěk dobrou svou společnost valně ještě rozmnoží a jest se tedy co nadáti, že bude moci české divadlo v Plzni každou konkurenci podstoupiti.*“¹²⁵ V **úterý 6. 7. 1886** se *Plzeňské listy* krátce zmiňují o angažování komika Františka Šípka, který patřil v Plzni k oblíbeným (viz **Příloha 1** – 6. 7. 1886).

Září 1886

Ve **čtvrtek 16. 9. 1886** zveřejnily *Plzeňské listy* ve fejetonu obsáhlý článek. Redaktoři se zmiňují, že několikrát mohli Pištěkovu společnost vidět v Kravíně na Vinohradech. Chválili nádhernou úpravu, přísnou režii a inteligentní skromnost herců. Dále redaktoři zdůrazňují, že se dosavadní divadelní budova stala nedostatečnou, a tedy aby město přikročilo ke stavbě nového moderního divadla. Závěrečná část fejetonu se věnuje divadelnímu návštěví, které Jan Pištěk vydal. Začátek sezóny byl stanoven na 30. 9. 1886, kdy bude uvedena komedie *Světa pán v županu*. Představení bude předcházet předehra *Karel Havlíček Borovský*. Dále ředitel Pištěk ohlásil repertoár – nejprve opery, pak operety a nakonec činohry (viz **Příloha 1** – 16. 9. 1886). *Plzeňské listy* zveřejnily ve **čtvrtek 30. 9. 1886** zprávu o zahájení sezóny: „*Vlastenecké naše obecenstvo upozorňujeme, že dnes zahajuje páně Pištěkova divadelní společnost činnost svou v našem městském divadle. Repertoire tohoto týdne jest následovní: Dnes „Světa pán v županu“, původní salonní veselohra od Em. Bozděcha, zítra L'Arrongeova veselohra*

---

¹²² Táborský V. Š. (1930), s. 153.

¹²³ Langer, s. 13, 14.

¹²⁴ Z důvodu nejdelšího Pištěkova působení (3 sezóny) uvádím jen významnější články, některé měsíce jsou zastoupeny jen jedním článkem, jiné jsou zcela vynechány. Ke konci druhé sezóny (1887/1888) a na začátku poslední sezóny 1888/1889 *Plzeňské listy* téměř přestaly zveřejňovat divadelní články. Bylo proto obtížnější jednak najít, ale také vybrat vhodný článek. Z toho důvodu je velký počet měsíců zastoupen pouze jedním článkem.

¹²⁵ *Plzeňské listy*, č. 79, 3. 7. 1886, s. 2.

„*Cesta k srdci*“, v sobotu Smetanova opera „*Prodaná nevěsta*“ a v neděli fraška „*Ona to neví*“ od Kneisla.“¹²⁶

Říjen 1886

V sobotu 2. 10. 1886 *Plzeňské listy* zveřejnily krátké shrnutí dvou odehraných her. *Světa pán v županu*, který byl již uveden v několika různých obsazeních; jak listy uvádějí – byl sehrán velmi dobře. I hra *Cesta k srdci* se divákům líbila, byla zde také dokonalá souhra a zdařilé scény. Ke konci článku redaktoři nabádají diváky, aby si zakoupili předplatné (viz **Příloha 1** – 2. 10. 1886). *Plzeňské listy* ve **čtvrtek 7. 10. 1886** napsaly více článků než obvykle. V úvodním článku redaktoři kritizují nové uspořádání divadla, které se příliš neosvědčilo. V hledišti se kvůli jedné osobě musí zvedat třeba 17 dalších. Někteří diváci chodí pozdě, a i když jsou vzadu volná místa, tak jdou na svá a tím ostatní ruší (viz **Příloha 1** – 7. 10. 1886 – s. 2). V pokračování statě zveřejňují repertoár: „*Dnes ve čtvrtek po druhé. „Velmogol“, výpravná komická opereta ve 4 obrazech od Ed. Audrana. V pátek 8. října: „První souboj vévody Richelieu“. Veselohra ve 2 jednáních z francouzského upravil Doucha, se slečnou Zděnkou Pištěkovou v titulní úloze. V sobotu 9. října po třetí: „Velmogol“.*“¹²⁷ V posledním článku *Plzeňské listy* přinášejí obsáhlé recenze, tentokrát čtyř her. Předtím se redaktoři zmiňují o divadelní společnosti, jak ji mohli během několika večerů poznat. Nechtějí ji ještě pokládat za ideál a vzor českého divadla. Ale české divadelní umění se výrazně zlepšilo od minulé neblahé sezóny. Při té příležitosti opět připomínají to, že se má Plzeň stát druhým místem českého umění po Praze. Článek pokračuje recenzí hry *Světa pán v županu*, která byla velmi dobrá. V titulní úloze vynikal pan Lier. Výborné byly také ženské role – zejména ty, které měly slečny Slánská a Povolná a paní Lierová. Také mužské role byly sehrány velmi dobře. Jen pan Stocký opět příliš neuměl roli. Před samotnou hrou byla předehra *Karel Havlíček*. Orchestr ji pod vedením Karla Kovařovice zdařile sehrál. Další úspěšná činoherní představení byla *Cesta k srdci* a *Ona něco ví*. V první hře se poprvé divákům představila slečna Pištěková ml., která si získala přízeň diváků. Pan Stocký klade akcent na slabiky, které ho nemají (například dcéra). *Prodaná nevěsta* vyprodala divadlo. Úspěch byl ještě větší, než se čekalo. Již předehra naznačila, že

---

¹²⁶ *Plzeňské listy*, č. 117, 30. 9. 1886, s. 2.

¹²⁷ *Plzeňské listy*, č. 120, 7. 10. 1886, s. 2.

kapelník Kovařovic operu dobře nastudoval. Všechny herecké a pěvecké výkony byly dokonalé. Pan ředitel Pištěk vystoupil v roli Vaška, kterého nastudoval velmi pečlivě. Redaktoři doufají, že se díky úspěchu první opery dočkají velmi dobré sezóny (viz **Příloha 1** – 7. 10. 1886, s. 3). Ve **čtvrtek 21. 10. 1886** *Plzeňské listy* zveřejnily repertoár nejbližších dnů: „Dnes uslyšíme výpravnou komickou operetu „Žebravý student“ od F. Milöckra. Pro zítřek slibuje nám vzácnou pochoutku říditelství výtečným číslem z klasického repertoaru, „Kupcem Benátským“ od světového genia Shakespeara. V sobotu dávána bude Verdiho 4aktová opera „Traviata“ s nejlepšími operními silami našeho a s úplným osvědčeným orchestrem. Neděle přinese nám reprisi svou výpravou oslňující operety Andranovy „Velmogula.“¹²⁸

Listopad 1886

V **neděli 11. 11. 1886** uvádějí *Plzeňské listy*: „Dnes Sardouovo drama „Ferreo.“ Zítra v pátek novinka: „Paní ředitelka Švehlova“, fraška ve 4 jednáních od fr. Schönthana. V sobotu: „Velmogol“, výpravná komická opereta ve 3 jedn. od Audrana. V neděli: „Carmen“, velká opera ve 4 jednáních od Bizeta.“¹²⁹ Dále přinášejí obvyklé shrnutí her. *Válka v míru* byla podle listů celkově dobrá. Na druhou stranu byla hra nevhodně lokalizována. Hra *Jaromír Kvítek* byla herecky výborná. Zdařilá byla také činohra *Rosenkranz a Guildenštern* (viz **Příloha 1** – 11. 11. 1886, s. 3).

Prosinec 1886

Plzeňské listy ve **čtvrtek 30. 12. 1886** ve fejetonu píše, že představení byla slušně vypravena a víceméně brilantně sehrána. Dále Pištěka chválí za svědomitý výběr her (jiní ředitelé nehleděli tolik na umění) a chválí také umělce. O opeře tvrdí, že taková v Plzni ještě nebyla. Redaktoři pokračují kritikou obecnstva, které do divadla moc nechodí (viz **Příloha 1** – 30. 12. 1886).

Leden 1887

V **úterý 11. 1. 1887** *Plzeňské listy* píšou, že ředitelství stále vypravuje zajímavé novinky. Hry Vrchlického *Rabínská moudrost*, *Noc na Karlštejně* a *Exulanti* byly scénicky

---

¹²⁸ *Plzeňské listy*, č. 126, 21. 10. 1886, s. 2.

¹²⁹ *Plzeňské listy*, č. 135, 11. 11. 1886, s. 2.

i herecky dobře provedeny. Velmi se vydařil Šubrtův *Jan Výtava* a také zpěvohra měla zdařilá představení (viz **Příloha 1** – 11. 1. 1887).

Únor 1887

Ve **čtvrtek 22. 2. 1887** *Plzeňské listy* zveřejnily stručný obsah fejetonu, který byl vydán v *Hlasu národa*: „V sobotním čísle „*Hlasu Národa*“ rozepisuje se ve feuilletonu známý hudební kritik dr. Zolený velice příznivě o plzeňském divadle a vyslovuje politování nad těmi kruhy občanstva, jichž povinnost vlasteneckou byla by návštěva divadla, kteří ale povinnost tuto nekonají. Dále dokazuje v článku svém svrchovanou již nutnost nové důstojnější divadelní budovy pro Plzeň. Snad tento hlas – není to hlas domácí – dojde konečně povšimnutí.“¹³⁰

Březen 1887

Plzeňské listy píšou ve **čtvrtek 10. 3. 1887** o ukončení zimní sezóny: „Divadelní sezona v našem divadle skončena byla způsobem důstojným v úterý 8. března, kdy při přeplněném domě a náladě přímo slavnostní dávána překrásná Smetanova opera „*Prodaná nevěsta*“. Obecenstvo rozloučilo se velmi srdečně se společností a aklamováni bouřlivě zejména ředitel pan Pištěk a kapelník p. Kovařovic. Sezónu letošní sluší vřaditi mezi nejzdařilejší sezóny posledních let. Společnost výborná, repertoár vybraný a bohatý, novinky veskrz v skvostné, nádherné úpravě a proto i interes obecnstva k divadlu neochabující. Dojem, jež zde společnost zůstavila, jest ten nejlepší a my přejeme jí téhož zdaru v Budějovicích. Nicméně doufáme, že příští sezónu zorganizuje se návštěva divadla vydatněji a účinněji než tomu letos bylo.“¹³¹

Druhá sezóna – 1887/1888

Říjen 1887

V **úterý 4. 10. 1887** *Plzeňské listy* napsaly o zahájení sezóny a zveřejnily plánovaný repertoár na týden. Pištěkova společnost ukončila letní sezónu v Praze a přesunula se do Plzně (viz **Příloha 1** – 4. 10. 1887).

---

¹³⁰ *Plzeňské listy*, č. 23, 22. 2. 1887, s. 2.

¹³¹ *Plzeňské listy*, č. 30, 10. 3. 1887, s. 3.

Plzeňské listy zveřejnily ve **čtvrtek 20. 10. 1887** informaci o úspěchu nové hry *Hraběnka Sarah* dramatika Ohneta. Poprvé v sezóně bylo zcela vyprodáno. Z herců vynikla hlavně sl. Slánská v hlavní roli (viz **Příloha 1** – 20. 10. 1887).

Listopad 1887

V **úterý 29. 11. 1887** *Plzeňské listy* napsaly o dvou hrách, které byly uvedeny v jeden večer. Kromě toho pohostinsky vystoupil oblíbený herec Mošna. Po nějaké době bylo opět vyprodáno. Herec Mošna má vystoupit i v dnešní hře *Železniční velmož* (viz **Příloha 1** – 29. 11. 1887).

Prosinec 1887

Plzeňské listy zveřejnily v **sobotu 31. 12. 1887** dva divadelní články. V prvním byl přehled repertoáru a krátká pozvánka na silvestrovskou zábavu. Druhý delší článek shrnoval Kolárovu hru *Královna Barbora*. Provedení i herecké výkony byly podle listů velmi dobré, článek však obsahuje stížnost na malou návštěvnost. Ke konci článku se redaktoři zmínili o snad brzkém hostování Otýlie Sklenářové-Malé

(viz **Příloha 1** – 31. 12. 1887).

Leden 1888

V **sobotu 21. 1. 1888** se *Plzeňské listy* zmiňují o úspěchu obou her, ve kterých jako host vystoupil Eduard Vojan. Divadlo bylo po oba večery přeplněno a hry docílily značného úspěchu. Tentokrát se redaktoři nezmiňují o ostatních hereckých výkonech nebo provedení (viz **Příloha 1** – 21. 1. 1888).

Únor 1888

V **úterý 7. 2. 1887** se *Plzeňské listy* zmiňují zřejmě o budoucím konci sezóny: „Z Tábora dochází zabezpečená zpráva, že herecká a operní společnost páně Pištěkova zavítá dne 18. února do Tábora.“¹³²

Plzeňské listy napsaly ve **čtvrtek 16. 2. 1888** o budoucím přesunu společnosti Jana Pištěka a krátce i o Budilově společnosti: „Zdejší společnost páně Pištěkova uspořádá první představení dne 18. t. m. v Táboře. Divadelní společnost páně Budilova, u které se

---

¹³² *Plzeňské listy*, č. 16, 7. 2. 1887, s. 2.

nalézají tři slečny Egelseřovy a p. Karel Schwarz, uspořádá dnes první představení v Mladé Boleslavi.¹³³

V **sobotu 18. 2. 1888** *Plzeňské listy* informují o odjezdu Pištěkovy společnosti a možném konci sezóny: „Společnost páně Pištěkova odjela dnes ranním vlakem do Tábora, aby večer uspořádala první představení. Včera o 1/2 11. opustila sl. Jasanská společnost a bude žít v soukromé na Vinohradech. Pan Štětka odjel ku společnosti p. Budilově a pan Kochmann po šťastně provedené bagatelce v náhradu gaže propuštěn. Plzeň však bez divadla nezůstane. Sežene-li totiž nový principál německého divadla tolik předplatného, aby mohl napřed poslat peníze několika zpěvákům do Vídně na cestu, bude ještě několik oper dávat se v německém divadle. Hudebníci prý budou placeni po každém představení – kvůli jistotě. Nu, to gratulujeme!“¹³⁴

Třetí sezóna – 1888/1889

Říjen 1888

Plzeňské listy zveřejnily první zmínku o divadle až v **úterý 9. 10. 1888**. Nejprve stručně představují krátký repertoár, přičemž ve dvou hrách vystoupí pohostinsky herečka Dvořáková (opera) a herec Jiříkovský (činohra). V další části se redaktoři zmiňují o tom, že hercům neschází nic ke spokojenosti diváků a zároveň žádají o hojnou návštěvnost (viz **Příloha 1 – 9. 10. 1888**).

Listopad 1888

V **sobotu 17. 11. 1888** *Plzeňské listy* píšou o benefici pěvkyně Julie ze Steinsbergu (Hešové), která si zvolila Lecocquovu operetu „*Malý vévoda*“. O pěvkyni redaktoři tvrdí, že je nejlepší subreta, která nemá konkurenci ani u jiných divadelních společností. Kromě toho byly zhotoveny nové kostýmy i dekorace (viz **Příloha 1 – 17. 11. 1888**).

Prosinec 1888

Plzeňské listy ve **čtvrtek 6. 12. 1888** napsaly o úspěšné Pailleronově komedii *Myška*, kterou si zvolila k benefici herečka Povolná. Redaktoři se domnívali, že mimo role hereček Povolné a Slánské byly ostatní role sehrány sice účinně, ale ne zcela podle záměrů autora.

---

¹³³ *Plzeňské listy*, č. 20, 16. 2. 1887, s. 2.

¹³⁴ *Plzeňské listy*, č. 21, 18. 2. 1887, s. 2.

Leden 1889

Ve **čtvrtek 10. 1. 1889** se *Plzeňské listy* zmiňují o repertoáru a dalším působení J. Pištěka: „Dnes po desáté opakuje se „Cikánský baron“, zítra „Noc na Karlštejně“. Jako novinky pro nejbližší dobu připravují se kusy, které dožijí se zajisté skvělého úspěchu: „Dcera Jeftova“, „Bílé růže“ a „Václav Hrobčický z Hrobčic“. Jak se dovídáme, hodlá pan ředitel Pištěk setrvati v Plzni podle návštěvy. Uvidí-li, že obecenstvo zůstane mu i v době masopustní tak nakloněno, jako posavade, vypraví ještě nějaké novinky a prodlouží svůj pobyt v Plzni.“¹³⁵

Únor 1889

Plzeňské listy ve **čtvrtek 7. 2. 1889** píšou o ukončení zimní sezóny a zároveň ji kladně hodnotí: „Dnes poslední představení, ku kterému zvolen „Cikánský baron“, jenž se opakuje po 16té! O letošní zimní sezoně možno říci, že uspokojila jak obecenstvo, tak i p. ředitele Pištěka. S výkony herců byli jsme po většině spokojeni a přejeme všem členům společnosti, operní a činoherní, aby s týmž úspěchem setkali se na všech stanicích své umělecké pouti po vlastech českých.“¹³⁶

5.3 Třetí působení – 1890/1891 (2. polovina) a sezóna 1891/1892

V posledním období působení Jana Pištěka jsem zpracoval 14 čísel *Plzeňských listů*. Celkem jsem čerpal z 15 divadelních článků.

Druhá polovina sezóny 1890/1891

Leden 1891

V **úterý 6. 1. 1891** *Plzeňské listy* informují o zadání divadla Janu Pištěkovi na 2. polovinu sezóny 1890/1891 a o Pištěkově repertoáru: „Dnes zakončí Budilova společnost pořad svých her v zdejším městském divadle a odeběře se na nějakou dobu z Plzně na venek (do Chrudimi, Mladé Boleslavi, Turnova, Jičína, Králové Hradce atd.). Dne 8. t. m. pak zahájí v městě našem činnost svou divadelní společnost Pištěkova, kteréž bylo na její žádost zadáno městské divadlo na druhou polovinu zimní saisony.“

---

¹³⁵ *Plzeňské listy*, č. 5, 10. 1. 1889, s. 3.

¹³⁶ *Plzeňské listy*, č. 17, 7. 2. 1889, s. 3.

Pan řed. Pištěk slibuje vypraviti v době té celou řadu operních, operetních a činoherních novinek, mezi nimi též Verdiho Othella, Stroupežnického „Václava Žáka“, Hartlovu operetu „Záboj a Ludiše“ atd. Přejeme panu řediteli v městě našem mnoho zdaru a obecenstvo naše vybízíme k hojné návštěvě všech představení. K prvému představení, pořádanému ve prospěch „Radbuzy“, vybrán kus: „Bodří venkované“ od Sardoua.“¹³⁷

Únor 1891

*Plzeňské listy zveřejnily v úterý 17. 2. 1891 recenzi hry Loutková víla, která byla bohatě vypravěná, zatím nejlépe v Plzni. Herecké výkony byly u všech velmi dobré, stejně jako návštěvnost. Ředitel Pištěk sám dirigoval (viz **Příloha 1** – 17. 2. 1891).*

Březen 1891

Ve čtvrtek 19. 3. 1891 Plzeňské listy napsaly o poslední představení: „Divadelní ředitel pan Pištěk dává na rozloučenou představení ve prospěch tělocvičny Sokola plzeňského a vybral k tomu repertoírní kus nár. div. od F. Šubrt, „Velkostatkář“, který se v Plzni dával při pohostinském vystoupení p. Šmahy. Ku představení tomuto budou členové Sokola zváni a případně nevyprodání lze vstupenky na obvyklém místě v pátek odpoledne obdržeti.“¹³⁸

Sezóna 1891/1892

Duben 1891

*Purkmistr Plzně Dr. J. Kroft 17. 3. 1891 informoval o konkurzu na ředitele divadla a o podmínkách zadání divadla na zimní sezónu. Článek byl zveřejněn v *Plzeňských listech* až ve **čtvrtek 9. 4. 1891**: „Městské divadlo v Plzni zadá se pro příští zimní saisonu od 1. října 1891. Ředitel, jemuž divadlo se zadá, jest povinen drama, činohry, veselohry, frašky, operety a opery v řeči české provozovati a řádně vypraviti, jakož i náklad na řádné vytápění a osvětlení divadla ze svého uhraditi. Za to přenechá se řediteli bezplatně na dobu saisony divadlo a byt a poskytne se mu z důchodu městského subvence, která toho času 2.200 zl. za jednu saisonu obnáší. Žadatelé, kteří mohou složit kauci 500 zl. a jimž bližší podmínky na požádání se zašlou, vybízejí se, aby své*

---

¹³⁷ Plzeňské listy, č. výtisku: na ukázkou, 6. 1. 1891, s. 2.

¹³⁸ Plzeňské listy, č. 34, 19. 3. 1891, s. 2.

*příhlášky, kolkem 50 kr. opatřené nejdéle do 30. dubna 1891, o 11. hod. dopoledne tomuto úřadu předložili.*¹³⁹

Září 1891

Plzeňské listy napsaly v **úterý 29. 9. 1891** o budoucím zahájení sezóny: „*Ve čtvrtek dne 1. října zahájí div. společnost p. řed. Pištěka zimní sezonu v měst. divadle slavnostním představením „Paličova dcera“ od J. K. Tyla ve prospěch zbudování Tylova pomníku v Plzni. Činohře předcházeti bude ouvertura „Jos. Kaj. Tyl od Dvořáka. Dne 2. října dává se „Čest“ od Sudermanna, dne 3. „Troubadour“ se slč. Towarnickou ze Sasů a panem Waltrem.*“¹⁴⁰

Říjen 1891

V **úterý 6. 10. 1891** *Plzeňské listy* přinášejí krátké shrnutí dvou her. *Paličova dcera*, která zahájila sezónu, byla herecky znamenitá. Hrál se ve prospěch postavení pomníku J. K. Tylovi, ale návštěva nebyla tak vysoká. Předehrou byl Dvořákův *J. K. Tyl*. Avšak při uvedení Verdiho *Trubadúra* byla návštěvnost neobyčejně četná. Poprvé vystoupila Helena ze Sasů-Towarnická, která si hned získala obecenstvo zpěvem i hrou. Také ostatní herci byli dobří, jen sbory za scénou *Plzeňské listy* hodnotí jako zbytečně silné (viz **Příloha 1 – 6. 10. 1891**). *Plzeňské listy* zveřejnily ve **čtvrtek 29. 10. 1891** recenzi opery *Maškarní ples* (Verdi). Byla uvedena dvakrát a vždy bylo vyprodáno. Herecké výkony byly velmi dobré, pěkná byla také výprava a dokonalá souhra. Mužský sbor by dle recenzenta mohl být určitější (viz **Příloha 1-29. 10. 1891**).

Listopad 1891

Plzeňské listy v **úterý 24. 11. 1891** napsaly recenzi o hře *Podpory společnosti*. Návštěvnost nebyla špatná, ale do vyprodání hodně chybělo. Souhra je hodnocena jako dokonalá stejně jako herecké výkony (viz **Příloha 1 – 24. 11. 1891**). Ve **čtvrtek 26. 11. 1891** *Plzeňské listy* píšou: „*Včera uvedena opět na zdejší jeviště operettní novinka: „Svatba v táboře“, která při prvním provedení doznala značného úspěchu. Výprava je úplně nová a kostymy vesměs příležitosté. Operetta ovšem velice upomíná hudbou na množství oper a operett, ale obsahuje přece místa velmi melodická, tak že ještě častěji může býti opakována, při čemž by nebylo na škodu, kdyby vojáci drželi větší disciplínu vojenskou a markytánky byly své toalety pečlivější. Odpustili bychom také p. Stockému*

---

¹³⁹ *Plzeňské listy*, č. 43, 9. 4. 1891, s. 4.

¹⁴⁰ *Plzeňské listy*, č. 117, 29. 9. 1891, s. 3.

*i p. Dobrovolnému jich zpěv a spokojili se s mluveným přednesem. Zpěv i hra všech herců byla dobrá.*¹⁴¹

Prosinec 1891

Plzeňské listy zveřejnily ve **čtvrtek 3. 12. 1891** delší recenzi *Fausta*. Mefista ztvárnil pěvec Fedyczkowski, který tentokrát zpíval v rodné polštině. Pěvecké výkony byly podle listů až na několik drobností dobré. Herecké výkony byly také bez chyb. Sbory a orchestr si vedl dobře jako obvykle (viz **Příloha 1** – 3. 12. 1891).

Leden 1892

Plzeňské listy v **úterý 12. 1. 1891** napsaly: „*Skvělý úspěch výpravné hry „Sedm havranů,*“ která musela býti 15krát nepřetržitě opakována při plném domě, přiměl p. ředitele Pištěka k tomu, aby ještě v této sezoně vypravil podobně skvěle „*Sen v noci svatojanské,*“ kterážto hra zajisté přivábí opět četně obecnstva do divadla.“¹⁴² Dále v recenzi si redaktoři stěžují na to, že některé herce ve hře *Sedm havranů* už moc nebaví stálé opakování (viz **Příloha 1** – 12. 1. 1891, s. 3).

Únor 1892

V **úterý 23. 2. 1892** *Plzeňské listy* informují o připravované opeře *Sedlák kavalír* a také o výpravném kusu (pravděpodobně *Flik-Flok*), jehož uvedení se chystá ještě v této sezoně. Hlasově bude spolupracovat Hlahol a i orchestr bude větší (viz **Příloha 1**-23. 2. 1892).

Březen 1892

V **sobotu 12. 3. 1892** *Plzeňské listy* psaly o konci sezóny: „*Dle „Otavana“ zavítá společnost páně Pištěkova již dne 18. března do Písku, tedy za necelý týden už skončí zimní sezona divadelní v Plzni.*“¹⁴³ V dalším článku pak uvádějí recenzi hry *Směry života*. Herecké výkony hodnotí jako dobré, souhru jako správnou (viz **Příloha 1** – 12. 3. 1892).

---

¹⁴¹ *Plzeňské listy*, č. 142, 26. 11. 1891, s. 3.

¹⁴² *Plzeňské listy*, č. 5, 12. 1. 1891, s. 2.

¹⁴³ *Plzeňské listy*, č. 31, 12. 3. 1892, s. 3.

6. Přínos použitých novin

Na závěr uvádím statistiku a přínos dobových novin. *Plzeňské noviny* vycházely v období 1864 – 1870 dvakrát týdně. V roce 1870 je nahradil *Český lev*, který byl vydáván do roku 1872 třikrát týdně. Pak opět vycházely *Plzeňské noviny* (1872 až 1876). Z toho je zřejmé, že *Plzeňské noviny* mohly být využity pouze po část etapy působení Pavla Švandy st. ze Semčic. Následné *Plzeňské listy* vycházely v období let 1875 až 1911. Periodicita byla zpočátku dvakrát týdně, od 1. 1. 1884 třikrát týdně a od 1. 1. 1899 denně. *Plzeňské noviny* a *Plzeňské listy* jsou dostupné v *Národní knihovně České republiky* a také ve *Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje*, kde jsou dostupné na mikrofilmech. V *Národní knihovně* se nacházejí také na stránkách knihovny *Kramérius* <http://kramerus.nkp.cz/> (pokud nejsou chráněny autorským zákonem). Pokud jsou noviny chráněny autorským zákonem, jsou dostupné pouze prezenčně v *Národní knihovně* buď v digitální podobě v systému *Kramérius*, nebo na mikrofilmech. Pokud jsou noviny poškozené, jsou dostupné pouze prezenčně v *Národní knihovně* na mikrofilmech.

Z výše uvedeného vyplývá, že pro studium působení Jana Pištěka byly použitelné pouze *Plzeňské listy*. Při vyhledávání informací jsem pročetl stovky stránek starých plzeňských novin. Informací o divadle bylo velmi mnoho, stávalo se zřídka, že by v daném čísle nebyla žádná divadelní zmínka. Z toho je zřejmé, jak důležitou roli divadlo v tehdejší společnosti hrálo. Autoři příspěvků a fejetonů se nebáli vyslovovat velmi adresně a kriticky. Redaktoři se v recenzích a souhrnech her vyjadřovali také k osobě ředitele Pištěka, občas popisovali reakce obecnosti. Většinou se jednalo o krátké poznámky, které se týkaly buď konkrétní hry, nebo obecných záležitostí, o kterých se redaktoři domnívali, že ještě zvýší velmi dobrou úroveň Pištěkovy společnosti.

Celkem jsem pro další využití pročetl přes 160 novin. Z toho jsem vyhodnotil články ze 110 čísel. Nakonec jsem procházel jednotlivá čísla ještě několikrát a ze 110 čísel jsem do své bakalářské práce zařadil informace z 51 čísel. Aby statistika byla přínosná, v každé sezóně jsem každý měsíc (většinou od začátku října do poloviny

března, kdy zpravidla probíhala zimní sezóna) vybral 2 a více článků.¹⁴⁴ Jednoznačně pozitivních reakcí bylo 25, celé negativní byly pouze 3. Z toho je patrné, že z období působení Jana Pištěka v Plzni převládá pozitivní hodnocení. Je zřejmé, že jeho činnost pro plzeňské divadlo jak po stránce umělecké, tak i národnostní byla dobovým tiskem vnímána a prezentována jako přínosná. Z informací *Plzeňských listů* dále plyne, že také diváci dávali při posledním uvedení v jednotlivých sezónách najevo svou velkou spokojenost. Z toho lze odvodit, že se těšili na další sezóny, které budou zadané oblíbené společnosti Jana Pištěka. Navzdory výše uvedenému ke konci některých sezón *Plzeňské listy* informace o ukončení činnosti Jana Pištěka pojaly jako buď velmi stručné, nebo přesný konec sezóny a následný odjezd společnosti vůbec nezveřejnily a napsaly později jen o konkurzu na zadání divadla – viz konkrétní články z konce dané sezóny.

6. 1 Vlastní shrnutí podle prostudovaných novin

Na základě prostudovaných článků z *Plzeňských listů* se Pištěkova jednotlivá působení v Plzni dají vyhodnotit takto:

1. působení – sezóna 1877/1878

První sezóna se dá považovat za úspěšnou. Pištěk se svojí společností, kterou poprvé založil před podáním žádosti o zadání plzeňského divadla, se dobře uvedl jak u diváků, tak i u kritiky. Například už v první zveřejněné recenzi úvodní hry (*Fromont a Risler*), se redaktoři zmiňují o tom, že drama, považované za obtížné, bylo sehráno úspěšně. Ocenili pečlivou úpravu, která byla mnohem zdařilejší, než u dřívějšího ředitele Pavla Švandy st. Zároveň však také dávají přímo řediteli drobnější výtku – špatný výběr hry (*Diblík*), která byla při minulém uvedení divácky neúspěšná, ale Pištěk ji přesto znovu nasadil. V pozdějším článku na začátku sezóny dále uvádějí, že už v této době mohou prohlásit, že Pištěkova společnost je aspoň o polovinu lepší, než před rokem byla Kramueleho společnost. Začátkem listopadu se v delším článku zmiňují o některých dříve naznačených doporučeních přímo Pištěkovi – například lepší výběr nedělních her,

---

¹⁴⁴ Většinou jsem vynechával krátké články, ve kterých byla zmínka pouze o benefici, tedy představení, které se hrálo ve prospěch některého člena společnosti. Důvodem vynechání byl minimální přínos nových informací. V benefičních člancích byl jen název a datum představení a ve prospěch jakého herce (herečky) se hraje. Stávalo se, že na benefiční představení následně recenze buď chyběla, nebo byla velmi stručná. V některých měsících *Plzeňské listy* zveřejňovaly o divadle jen málo článků, proto byl i jejich výběr trochu obtížnější.

na které zpočátku nekladl takový důraz –, jež Pištěk už začlenil ke zlepšení kvality svého působení. V této sezóně také redaktoři vyzdvihovali herectví divadelníků, kteří většinou působili buď v některém z pražských (tehdejších) divadel, nebo byli členy divácky úspěšných divadelních společností, které ve vedlejší (letní) sezóně hostovaly po různých českých štacích, pozvaných k pohostinskému vystoupení – například se jednalo o herečku Otýlii Sklenářovou-Malou nebo herce Melichárka, člena Švandovy společnosti. A řediteli gratulovali, že se mu podařilo, většinou velmi úspěšně, hostování zajistit.

2. působení – sezóny 1886/1887 – 1888/1889

Sezóna 1886/1887

První sezóna se dá považovat za úspěšnou. První dvě činohry, *Světa pán v županu* a *Cesta k srdci*, byly sehrány velmi dobře, v obou byla dokonalá souhra a zdařilé scény. Později redaktoři napsali, že se české divadelní umění výrazně zlepšilo od minulé neblahé sezóny. Také první opera *Prodaná nevěsta*, která vyprodala divadlo, měla úspěch – herecké a pěvecké výkony byly dokonalé. V prosinci napsaly ve fejetonu, že Jan Pištěk vybírá hry svědomitě. Cenné kusy byly slušně vypravěny a víceméně výborně sehrané. Jiní ředitelé nehleděli tolik na umění. Dále redaktoři chválí činoherní herce. O operě tvrdí, že tak dobrá v Plzni ještě nebyla. V lednu *Plzeňské listy* napsaly, že ředitelství stále divákům předkládá řadu činoherních novinek, domácích i cizích. Hry Vrchlického *Rabínská moudrost*, *Noc na Karlštejně* a *Exulanti* byly scénicky i herecky dobře provedeny; velmi povedený byl Šubrtův *Jan Výrava*. Také zpěvoherní repertoár měl řadu zdařilých představení. V březnu, kdy byla ukončena sezóna, redaktoři napsali, že uplynulá sezóna se dá zařadit mezi nejzdařilejší sezony posledních let.

Sezóna 1887/1888

Také druhá sezóna byla úspěšná. Hned v říjnu bylo při Ohnetově hře *Hraběnka Sarah* vyprodáno a hra byla velmi dobře hodnocena. Na konci listopadu bylo díky hostování herce Mošny opět vyprodáno. Další výborné hry byly v lednu, kdy hostoval Eduard Vojan.

Sezóna 1888/1889

Třetí sezóna byla podle dobového tisku dobrá – uspokojila obecnost i Jana Pištěka. Redaktoři byli s výkony herců většinou spokojeni. Zdařilá byla činoherní novinka *Myška*, která vyprodala divadlo. Velmi úspěšný byl *Cikánský baron*, který se dával šestnáctkrát.

3. působení – 2. polovina sezóny 1889/1890 a sezóna 1890/1891

Také třetí a zároveň poslední působení Jana Pištěka v Plzni bylo opět úspěšné. Ve 2. polovině sezóny 1890/1891 byla velmi zdařilá hra *Loutková vila*, která byla bohatě vypravená, zatím nejlépe v Plzni. Herecké výkony byly u všech velmi dobré, stejně jako návštěvnost. V sezóně 1890/1891 byla herecky znamenitá hned úvodní činohra *Paličova dcera* a také Verdiho opera *Trubadúr* byla dobrá. Další úspěšné hry byly *Maškarní ples*, *Podpory společnosti*, *Faust* nebo *Sedm havranů*, která se dávala patnáctkrát, a stále bylo vyprodáno.

Z výše uvedeného vyplývá, že působení Jana Pištěka a jeho divadelní společnosti bylo hodnoceno velmi dobře. Pištěk rozhodně velkou měrou přispěl k rozvoji českého divadelnictví v Plzni ve druhé polovině 19. století.

7. Závěr

Cílem bakalářské práce byla charakteristika herce a pozdějšího ředitele divadelní společnosti Jana Pištěka a jeho působení zejména na plzeňské divadelní scéně. V první části práce byl za použití sekundární literatury prezentován Pištěkův životopis a následně stručně popsáno také jeho působení na mimoplzeňských scénách. Cenným zdrojem pro tuto část práce byla publikace *Pištěkovo lidové divadlo na Kr. Vinohradech*, kterou napsal Stanislav Langer. Langer byl přímým pamětníkem Jana Pištěka a nějaký čas působil v Pištěkově *Letní aréně na Královských Vinohradech*. Druhá hlavní část bakalářské práce se věnovala působení Jana Pištěka na plzeňské divadelní scéně v sezónách 1877/1878, 1886/1887 – 1888/1889, 2. polovině sezóny 1890/1891 a v sezóně 1891/1892. Tato část práce vychází v menší míře z knižních publikací. Hlavním zdrojem části o plzeňském působení byly *Plzeňské noviny*, které později vycházely pod názvem *Plzeňské listy*. Z nich jsou čerpány informace o charakteru Pištěkova zdejšího působení, o reakcích tisku i diváků na činnost jeho souborů. Celkem jsem pro další využití pročetl přes 160 novin. Z toho jsem vyhodnotil články ze 110 čísel. Nakonec jsem procházel jednotlivá čísla ještě několikrát a ze 110 čísel jsem do své bakalářské práce zařadil informace z 51 čísel. V souhrnném pohledu na Pištěkovo působení v Plzni lze říci, že redaktoři *Plzeňských listů* jeho působení hodnotili většinou pozitivně. To i přesto, že se autoři příspěvků a fejetonů nebáli vyjadřovat velmi adresně a kriticky. Proto je zřejmé, že jeho činnost pro plzeňské divadlo jak po stránce umělecké, tak i národnostní byla přínosem. Působení Jana Pištěka a jeho divadelní společnosti bylo velmi úspěšné. Pištěk rozhodně velkou měrou přispěl k rozvoji českého divadelnictví v Plzni ve druhé polovině 19. století. Co se týče práce s *Plzeňskými listy*, informace o plzeňském divadle (výjimečně o Národním či jiném divadle) se obvykle nacházely na dvou místech. Kratší články (například přehled repertoáru na několik následujících dní nebo budoucí pohostinské vystoupení herců z jiných českých divadel) byly v oddílu **Domácí a povšechné události** (později **Denní zprávy**). Ve speciální kulturní nebo literární, případně samostatné divadelní rubrice bylo umístěno shrnutí her, recenze, často i přímé pochvaly nebo výtky hercům, řediteli i divákům, občas se zde nacházel i obsah nově uvedené hry. Tyto rubriky mi poskytly většinu informací, které v práci uvádím či vyhodnocuji.

Divadelní téma práce jsem si zvolil proto, že se o divadlo velmi zajímám a chtěl bych se mu věnovat i ve svém profesním životě.

8. Seznam obrázků

Obr. 1 Staré městské divadlo v Plzni

Obr. 2 Interiér starého divadla podle soudobé rytiny

Obr. 3 Pavel Švanda ze Semčic st.

Obr. 4 Tablo souboru první české opery v Plzni

Obr. 5 Jan Pištěk

Obr. 6 Theodor Pištěk

Obr. 7 Pištěkovo Letní divadlo na Královských Vinohradech

Obr. 8 Pištěkova společnost v roce 1892 (Pištěk stojí uprostřed)

Obr. 9 Pištěkova aréna na rohu Slezské ulice Vinohradech (nedaleko městské vodárny)

9. Seznam příloh

Příloha 1 – použité *Plzeňské listy* a jediné č. *Plzeňských novin* (přímé citace)

Příloha 2 – doplňující obrázky

Příloha 3 – mimoplzeňská působení Jana Pištěka

10. Seznam použité literatury a pramenů

Knihy a statě:

ČERNÝ, František a kol. *Dějiny českého divadla. III, Činohra 1848 – 1918.*

Praha: Academia, 1977

KNAP, Josef. *Umělcové na pouti: české divadelní společnosti v 19. století.*, Praha: Orbis, 1961.

KUCHYNKA, Vladimír. *Sto let Českého divadla v Plzni, 1865 – 1965.*

Plzeň: Západočeské nakladatelství Plzeň, 1965. ISBN 44-016-65

LANGER Stanislav. *Pištěkovo lidové divadlo na Kr. Vinohradech*, [Praha]: [s.n.], [19--]

VIKTORA, Viktor., FICTUMOVÁ, Zdena. *Divadelní tradice Plzně od 19. století do současnosti*, Plzeň: SVK nakladatelství, 1983.

SPALOVÁ, Olga. *Sága rodu Budilova. Sto let českého divadla na jevišti i v zákulisí.*

Praha: Odeon, 1978.

ŠTĚPÁNEK, Vladimír. *90 let stálého českého divadla v Plzni*,

Plzeň: Krajské nakladatelství v Plzni, [1955]

TÁBORSKÝ, Vojta Štein. *Dějiny venkovských divadelních společností*, Praha: SVAZ ČESKOSLOVENSKEHO HERECTVA v PRAZE, 1930.

Internetové zdroje:

BABORÁKOVÁ, Marie. Josef Kajetán Tyl. In: Spisovatele.cz [online]. [cit. 21. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/josef-kajetan-tyl> ISSN 1801-5131.

FILOZOFICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY V BRNĚ. Josef František Smetana. In: *Phil.muni.cz* [online]. © 2009 [cit. 21. 12. 2011]. Dostupné z:

<http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/smetan.html>

HONZÁK, Tomáš, provozovatel Nakladatelství Libri. Pavel Švanda ze Semčic Starší

In: *Libri.cz* [online]. © 2001-2012 [cit. 21. 11. 2011]. Dostupné z:

<http://www.libri.cz/databaze/kdo18/search.php?zp=1&name=%A9vanda+ze+Sem%E8i>
[c](#)

NÁRODNÍ DIVADLO BRNO. Divadlo na Veveří. In: *Ndbrno.cz* [online]. [cit. 21. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.ndbrno.cz/online-archiv/divadlo-na-veveri>

OBEŠLOVÁ, Miluše. František Pivoda. In: *Docs.google.com* [online]. [cit. 21. 12. 2011]. Dostupné z: <http://jdem.cz/uhxj4>. Text je rovněž dostupný v doc.

PANOCH, Pavel. Městské divadlo Josefa Kajetána Tyla.

In: *Theatre-architecture.eu/cs/internetove-museum.html* [online]. © 2012 [cit. 22. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.theatre-architecture.eu/cs/db/?theatreId=9>

POMOTHY, Martin, provozovatel Česko-Slovenské filmové databáze. Stanislav Langer
In: *Csfd.cz* [online]. © 2001-2012 [cit. 22. 12. 2011]. Dostupné z:

<http://www.csfd.cz/tvurce/21764-stanislav-langer/>

TISCALI MEDIA, a.s. Theodor Pištěk st. In: *Osobnosti.cz* [online]. © 1996-2012 [cit. 21. 12. 2011]. Dostupné z: <http://www.osobnosti.cz/theodor-pistek-i.php> ISSN 1801-5131.

Zdroje obrázků

KNAP, Josef. *Umělcové na pouti: české divadelní společnosti v 19. století.*, Praha: Orbis, 1961.

KUCHYNKA, Vladimír. *Sto let Českého divadla v Plzni, 1865 – 1965.* Plzeň: Západočeské nakladatelství Plzeň, 1965. ISBN 44-016-65

OPTIMUS, s. r. o. In: *Cojeco.cz* [online]. © 1999-2012. 13. 6 2001. Poslední změna 19. 10. 2005 [cit. 21. 12. 2012]. Dostupné z:

<http://www.cojeco.cz/obrazek.php?cesta=http://www.cojeco.cz/attach/photos/3b6a8dd957aca.jpg>

Dobové noviny 19. století:

Plzeňské noviny

Plzeňské noviny, ročník II., č. 9., 1. 11. 1865, s. 3, ISSN 1803-0254

Plzeňské listy

Plzeňské listy, č. 71, 6. 9. 1877, s. 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 72, 8. 9. 1877, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 73, 13. 9. 1877, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 79, 4. 10. 1877, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 80, 7. 10. 1877, s. 2, 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 81, 11. 10. 1877, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 82, 14. 10. 1877, s. 2, 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 86, 28. 10. 1877, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 87, 1. 11. 1877, s. 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 79, 3. 7. 1886, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 80, 6. 7. 1886, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 111, 16. 9. 1886, s. 1, 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 117, 30. 9. 1886, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 118, 2. 10. 1886, s. 2, 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 120, 7. 10. 1886, s. 2, 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 126, 21. 10. 1886, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 135, 11. 11. 1886, s. 2, 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 155, 30. 12. 1886, s. 1, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 30, 10. 3. 1887, s. 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 4, 6. 1. 1891, s. 2, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 4, 10. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 6, 13. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187

Plzeňské listy, č. 7, 15. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 9, 15. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 10, 2. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 13, 29. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 14, 31. 1. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 16, 5. 2. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 17, 7. 2. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 19, 12. 2. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 21, 17. 2. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 29, 7. 3. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 33, 17. 3. 1891, s. 2, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 43, 9. 4. 1891, s. 4, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 117, 29. 9. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 120, 6. 10. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 130, 29. 10. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 139, 19. 11. 1891, s. 2, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 141, 24. 11. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 142, 26. 11. 1891, s. 3, ISSN 1804-0187
Plzeňské listy, č. 145, 3. 12. 1891, s. 5, 6, ISSN 1804-0187

Přílohy

Příloha 1 – použité *Plzeňské listy* a jediné číslo *Plzeňských novin* (přímé citace)

Plzeňské noviny

1. 11. 1865 *Plzeňské noviny* uvádějí: „České divadlo v Plzni dnes večer zahájeno bude slavnostním představením truchlohry Shakespearovy „Romeo a Julie.“ Před hrou přednese jednatel p. Barák proslov a po něm úplný orchestr řízením páně Matesovým hráti bude slavnostní ouverturu od Beethovena. Osobní stav divadla jest následující: Ředitel p. Pavel Švanda ze Semčic, jeho náměstek a jednatel p. Barák, regisseurové p. Chvalovský a p. Svoboda, kapelník p. Mates, kasír p. Pokorný, inspicientové p. Bernard a p. Boleslavský, dozorce garderoby p. Stehlík. Výkonní členové jsou: Slečny Dvorská, Julišova, Kaminská, Kubičková, Novotná, Světlá, Tichá a pí. Turnovská; pánové Bernard, Boleslavský, Frankovský, Houdek, Chvalovský, Knobloch, Langer, Svoboda a Vaicr. Divadelním lékařem jest p. dr. Kouba. Zítřa v den dušiček provozuje se „Mlýnář a jeho dítě“ a v sobotu veselohra: „Dalibor Čermák“ aneb „Čtyři redaktoři najednou“, kterýžto kus pro svůj časový obsah na pražském divadle velmi se líbil. Vřelé přání obecnstva plzeňského, podporováno ráznou a vytrvalou snahou našich statečných zástupců v obecním zastupitelstvu stalo se konečně skutkem! Ano naše město honositi se může tím, že po královské Praze první v Čechách jest, které své samostatné divadlo po celou zimní dobu má. Jest nyní na nás hojnou a stálou návštěvou dokázati, že divadlo jest nám skutečnou potřebou a že proniknutí jsme přesvědčením o hlubokém i důležitém významu divadla co školy života vůbec a co národního ústavu zvláště. Kdo v prsou chová cit pro umění a národ, kdo honosí se jménem upřímného národovce, zajisté nám přisvědčí a z plna srdce s námi zvolá: Na zdar českému divadlu v Plzni!“¹⁴⁵

---

¹⁴⁵ *Plzeňské noviny*, ročník II., č. 9., 1. 11. 1865, s. 3.

Plzeňské listy

První působení – sezóna 1877/1878

Září 1877

Plzeňské listy se ve **čtvrtek 6. 9. 1877** zmiňují o Pištěkově žádosti o divadlo v sezóně 1877/1878 a o vzniku jeho společnosti: „*O zdejší divadlo městské uchází se pro letošní saisonu mimo pana Švandy též pan Pištěk, který zřizuje novou divadelní společnost.*“¹⁴⁶

Pištěk se poprvé stal ředitelem divadla v Plzni v zimní sezóně 1877/1878.¹⁴⁷ *Plzeňské listy* v **sobotu 8. 9. 1877** uvádějí: „*Divadlo městské zadáno prý bylo pro zimní saisonu panu Pištěkovi. Pan Pištěk vykázal se dle doslechu slušným personálem. Přejeme jen, aby podnik jeho nebyl pouhým experimentem.*“¹⁴⁸

13. 9. 1877 (čtvrtek): „*Zimní saisona zahájena bude již prvního října. „Pilsner Reform“ jmenuje několik členů, které pan Pištěk pro svou společnost získal. Jména uvedená ovšem nikterak ještě nedostačí. Hlavně jest činoherní personál dosud slabým. Doufáme však, že pan Pištěk kompletovati bude společnost svou některými osvědčenými silami a obecnstvo naše snahy jeho pak zajisté odmění.*“¹⁴⁹

Říjen 1877

Jan Pištěk poslal do *Plzeňských listů* prohlášení, které bylo zveřejněno ve **čtvrtek 4. 10. 1877**: „*Slavné zastupitelstvo královského města Plzně svěřilo mně správu městského divadla pro saisonu 1877–78. V pocitu velké této pocty, a znaje z vlastního pozorování, čeho požaduje umělecký vkus velectěného P. T. obecnstva tohoto města na správě českého divadla – neopomenul jsem, a také pro budoucnost nezameškám žádné příležitosti, abych se s vynaložením všech možných obětí opatřil vším, čeho mého podniku v oboru dramatického umění třeba, abych vykonal nesnadné povinnosti, v jaké jsem se uvázal, k svrchované spokojenosti velevážených zástupců královského města Plzně a velectěného P. T. obecnstva. Vědomí nejlepší vůle a poctivé snahy, jakož i neméně zdařilé sestavení spolehlivých sil uměleckých jsou mi bezpečnou zárukou, že se podaří zachovati sobě i pro budoucnost neocenitelnou důvěru svých příznivců, pakli i se*

---

¹⁴⁶ *Plzeňské listy*, č. 71, 6. 9. 1877, s. 3.

¹⁴⁷ Táborský V. Š. (1930), s. 152.

¹⁴⁸ *Plzeňské listy*, č. 72, 8. 9. 1877, s. 2.

¹⁴⁹ *Plzeňské listy*, č. 73, 13. 9. 1877, s. 2.

strany velectěného P. T. obecnstva dostane se mi hojnou návštěvou oné podpory, která jedině umožní dovede vždy bohatší rozvoj mých snah a sil, jak toho vyžaduje důstojnost tohoto královského města a vzdělanost velectěného obecnstva.“¹⁵⁰ Plzeňské listy k tomu dodávají: „Řada her zahájena bude dnes činohrou „Fromont a Risler,“ která na prvních jevištích evropských znamenitého došla úspěchu.“¹⁵¹

Plzeňské listy zveřejnily v **neděli 7. 10. 1877** repertoár městského divadla na pár dní: „V neděli: „Svůj k svému“ (fraška); v pondělí: „Preciosa“ (činohra); v úterý: „On nežárli“ a „Krásná Galathea“ (operetta, první vystoupení sl. Kriescheové a sl. Dubikarové); ve středu: „Fromont junior a Risler senior.“¹⁵² Kromě toho také přináší obsáhlé shrnutí hry *Fromont a Risler*: „Saisona zahájena ve čtvrtek Daudetovou efektní činohrou „Fromont mladší a Risler starší,“ která na veškerých jevištích s úspěchem co největším se potkala. Alfons Daudet spracoval v spolku s Adolfem Belotem výtečný, cenou akademie francouzské poctěný svůj román v činohru, která ač co do ceny románu nikterak se nevyrovná, nicméně zaujímá jedno z přednějších míst v moderní literatuře dramatické. [...] Společnost páně Pištěkova přičinila se o to, aby obtížná dráma slušně sehráno bylo. Společnost jest ovšem dosud nekompletní, čehož vinu dlužno přičítati tomu, že pan Pištěk velmi pozdě divadlo obdržel; zejména musí se doplnit personál ženský. Pánové Šanda a Poláček, jakož i dámy Ryšavá a Křepelová jsou staří, dobří známí, které obecnstvo vždy rádo vidí a jejichž výkony odměňuje hojným potleskem. V zmíněném kuse hrála sl. Křepelova „Sidonii“ s velkým úspěchem. Pan Vodička hrál nad míru obtížnou úlohu Rislera st. Jak jsme s potěšením poznali, jest pan Vodička herec nad míru důmyslný, který roli svou si dobře promyslí a konsekventně ji provádí. Orgán jeho jest vydatný, zvučný, modulace schopný. Ovšem že schází dosud panu Vodičkovi rutina a že zapotřebí, aby více péče věnoval masce. Charakter Rislera pochopil úplně. Ač z počátku velmi stísněn byl a se slovem zápasil, hrál přede v obtížné scéně, kde pozná zrádu své ženy, úchvatně a byl několikrát volán. Také v aktu posledním uhodil pravý ton a dovedl až do podrobností představiti Rislera. S dychtivostí hledíme dalšímu vystoupení pana Vodičky vstříc. Druhou větší roli mužskou Rislera ml. měl pan Strnad, zdejšímu obecnstvu již od Kramuele známý. Pan Strnad jest ten starý a

---

¹⁵⁰ Plzeňské listy, č. 79, 4. 10. 1877, s. 2.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Plzeňské listy, č. 80, 7. 10. 1877, s. 2.

odkazujeme jen k tomu, co se o něm již dříve řeklo. Pan Sedláček – hrál nepatrnou úlohu „Fromonta“ – jest krásný divadelní zjev a má lahodný orgán. Musí však dbáti toho, aby pohyby jeho byly uhlazenější a musí odložit mnohé zvyky nehezky, jako na příklad trhání tělem celým a šhubání ústy. Slovem musí být salonějším. Paní Fialová-dříve pod jménem Skálová hrála naivní role na pražském jevišti – nás co Clára nikterak neuspokojila; úlohy podobné jí nesvědčí; pak musíme ji sami připomenouti to, co ona sama jako Clára radila Sidonii – větší vkus v oblékání se. Slečna Petersova v nepatrné úložce Desirée byla úplně nedostatečná. Ku konci musíme se ještě zmíniti, že úprava byla velmi pečlivá, což jsme u pana Švandy vidati nebyli zvyklí. [...]“¹⁵³

11. 10. 1877 (čtvrtek): „Jak se dovídáme, zamýšlí ředitelství neprovozovati v pátky žádné hry. Za dřívějších dob vypouštěval p. Švanda též jeden, někdy dva dny v týdnu.“¹⁵⁴

Ve druhém delším článku místo obvyklé recenze her redaktoři zveřejnili obecné záležitosti: „[...] Divadlo bylo zadáno pro letošní saisonu panu Pištěkovi, který měl společnost nově sestavenou. Pronesli jsme sice obavu, aby podnik jeho nebyl pouhý experiment, přesvědčili jsme se však, že společnost čítá dobré síly a že snaha ředitelova směřuje k tomu, aby personál svůj kompletoval a jakýs souladný celek docílil. Jsme spokojeni. Není ale právě při společnosti nově kritika nejpotřebnější, není právě zde nutno zvědět řediteli, co činiti má, aby společnost utvořil dobrou? On poznati musí, které síly jsou dobré, které nedostatečné. Kdo mu to má říci jménem obecnstva? Zajisté kritika v listě veřejném. Tím se společnosti, tím se divadlu neškodí. Kdož upřímné vytknutí vady v listě veřejném berou si za záminku, že nejdou do divadla, jsou ti lidé, kteří i jinak by nechodili, a kdyby neměli záminky té, řekli by že nemohou si dovoliti luxus divadla pro špatné časy, aneb proto, že jest půl litru piva pořád ještě za devět krejcarů. S těmi nesmí se počítati. Řekli jsme hned předešle, že pan Pištěk má velmi dobré síly – ovšem vedle některých špatných jako měl i p. Švanda – a pravíme dnes, že jeho společnost jest aspoň o padesát procent lepší, než byla před rokem Kramuelova. V společnosti té jsou členové mladí, snaživí, na mnoze ještě zaníceni pro umění, kteří dosud nestali se divadelními nádeníky provozujícími hru jakoby jiné řemeslo. To řekli jsme předešle, to opakujeme nyní. Obecnstvo nemá příčiny stěžovati si na celek. My

---

¹⁵³ Plzeňské listy, č. 80, 7. 10. 1877, s. 3.

¹⁵⁴ Plzeňské listy, č. 81, 11. 10. 1877, s. 2.

však máme za svou povinnost, právě při společnosti takové dobrou radou býti nápomocni a poukazovati k tomu, kdyby snaha snad bráti se měla směrem falešným. Dbáti budeme toho na dále, abychom pochvalně se zmínili o zdařilých výkonech jednotlivců, nebudeme se ale nikdy ostychati vytknouti každé pochybení. Především však žádati musíme vždy pečlivou hru a svěží repertoire; že úprava jest uspokojivá, s potěšením na novo konstatujeme. – O kusech v témdni provozovaných promluvíme příště.¹⁵⁵

V **neděli 14. 10. 1877** se *Plzeňské listy* krátce zmiňují o druhém divadelním týdnu, kdy bude poprvé uvedena opera: „Dávat se bude oblíbená opera „Martha“. Pan Novák zpívá Plunketta. Hudební kapela páně Vavřínkova vyznamenává se leto přednášením vybraných skladeb v meziaktí, kdežto fříve hudební čísla ta odbývala se jen tak ledabyle.“¹⁵⁶ Ve druhém delším článku pak uvádějí: „Včera zahájeny byly hry v předplacení; s potěšením konstatujeme, že letošního roku sešel se hojný abonement a kojíme se nadějí, že i obecnstvo nepředplativší se zachová přízeň svou divadlu. Na řiditeli jest nyní, aby obecnstvu se odměnil za jeho důvěru a aby dbal toho, by v brzku naštudovaný měl hojný repertoire, a především, aby mezery v společnosti své doplnil. Nedostačí, aby úlohy v kuse obsazeny byly, ony musí obsazeny býti alespoň dostatečně. K tomu především nutno, aby artistické řízení svěřeno bylo zkušenému režiséru, který by úplnou měl znalost divadla i členů společnosti. Pak nebude nikdy obsazování úloh nahodilé a ensemble bude co možná nejokrouhlejší. Ensemble jest při divadle hlavní věcí; jest-li každý herec na svém místě, jest výsledek nepochybný. Projděme jednotlivé vynikající členy společnosti, které v několika hrách jsme poznali. V oboru dámském obrací na se pozornost v první řadě slečna Křepelova. Slečna hraje již od kolika let v nejlepších venkovských společnostech saloní i tragické milovnice s velkým úspěchem, ano pokusila se několikrát se štěstím i na zemském divadle. Svěřili-li se jí úloha některá, jsme napřed již tím jisti, že hra její bude pečlivá, že bude slova úplně mocna a že úspěch bude tím větší, čím role bude individualitě její přispůsobilejší. Nevíme se pamatovati ani na jediný večer, kde by se byla mohla slečna viniti, že něco pokazila. Druhá z dám jest paní Fialová. Dáma ta jest dojista dobrou akvisicí pro každou společnost, pakli jen řiditel dovede jí vykázati pravé místo. Obor tragický jí nesvědčí však docela. V rolích

---

¹⁵⁵ Ibid., s. 3.

¹⁵⁶ *Plzeňské listy*, č. 82, 14. 10. 1877, s. 2.

naivních rádi ji uvidíme majíce jí v dobré paměti z jeviště Pražského; nesmí však hráti úlohy podobné, jako jest „Diblík“, pro tvoření takovýchto povah výstředních, zabíhajících z jedné krajnosti do druhé, nemá paní Fialova dostatečně fondu. Na svém místě bude ve veselohře a frašce. Ostatní dámy jsou – mluvíme ovšem z prvu jen o činohře – slečny Petersova a Květenká; obě budou hráti obory druhých milovnic a dá se očekávat, že pílí přemohou dosavadní vady své. Úlohy lokálních zpěvaček zastává bude prý slečna Šambergrova, o kteréž ovšem dosud nevíme říci více, než že jest zjev sympathický a že má hezký hlásek, vlastnosti to, kteréž jsou u lokální zpěvačky veledůležité; přidruží-li se k nim také dobrá hra, což jest ovšem hlavní věcí, zapomeneme lehce veškeré toho druhu herečky p. Švandovy. Dosud neobsazen jest však veledůležitý obor matek a komických stařen, neboť paní Ryšavá bohužel již příští týden opustí společnost, u níž jen z ochoty vypomáhala. Z členů mužských na prvním místě jmenujeme dlužno pana Šandu, herce to velmi příčinlivého a všestranného. Zejména pak výtečně zastává obor starších komických rolí, chargí a i v operetě jest silou velmi vydatnou. Orgán jeho jest příjemný, humor zdravý. Dobrou jeho vlastností jest, že šetří vždy míry, že chrání se přehánění. Musí však dbáti toho, aby také vždy hrál ulohu tu, v které vyniknouti může. [...] O panu Vodičkovi pronesli již jsme úsudek svůj. Přáli bychom si jen, a jsme mu upřímnou radou, aby výhradně se věnoval oboru charakternímu. Pan Vodička hraje [...] prý se zálibou role milovníků, které mu však nejsou přiměřeny. Ostatně jest obor ten zastoupen pány Sedláčkem a Strnadem. Pan Sedláček vždy s úspěchem bude hráti salonní milovníky. Při rolích s nádechem komiky bude však mu vždy hleděti k tomu, aby nikdy nevybočil z mezí, nikdy nepřeháněl, k čemuž má náklonnost. O panu Strnadovi jde jeden hlas, že mluví tak rychle, že mu jednak ani není rozuměti, jinak také ale, že skorem v každé větě klopytne. Klopytnuv, neopraví slovo pochybené, nýbrž kvapí dál a smluví tak často nejružovější nesmysl. Kdyby pan Strnad naučil se – a k tomu jest jen pevná vůle zapotřebí – mluvíti tak, jak slovům myšlenkami stačiti dovedá, není pochyby, že by jinak se mu dařilo na jevišti. Pan Poláček hraje komiky k uspokojenosti obecnstva; s potěšením konstatujeme, že nevidí komičnost v tom, když herec stále se přeříkává, když provádí po jevišti podivné skoky a když stále hledí upnouti pozornost obecnstva jenom na sebe, nedbaje toho, že ruší celek. Pan Poláček pěstuje také se zálibou zpěvy kupletní – v tomto pravý opak pana Vaicra – čímž se vždy zavděčí obecnstvu. K doplnění personálu mužského hlavně jest

zapotřebí získání síly pro obor „otců“. Pan Chvapil jest velmi potřebný epizodista, úlohy velké však mu nesvědčí, rovněž i pan Krš, který ostatně co inspicient dosti jest zaměstnán. Pan Knobloch nejsa stálým členem společnosti, nemůže ovšem pořád býti k službám řiditele, a nemůže novým rolím věnovati potřebného času k studování. Časem ovšem co host jest vítaným. O opeře nemůžeme dosud mnoho promluvit. Již dnes dá se však říci, že slečna Ludikarova má krásný, objemný alt – ovšem podobné role jako „Ganymed“ v „Galathee“ nejsou pro ní – a že slečna Krieschova jest rozkošný zjev se zvonkovitým hláskem, v panu Hartlovi, který v Praze co člen kruhu mladých hudebníků dobrému jménu se těší, má divadlo naše obezřetného, energického kapelníka. [...]¹⁵⁷

28. 10. 1877 (úterý): „K provozování se připravuje na zdejším jevišti půvabná, velká opereta „Giroflé-Giroflá.“ Hlavní role jsou v rukou pana Pištěka, pana Rothbauere a slečny Krieschovy. Páně Hartlova opera „Horníci“ bude se dávat ve prospěch pana skladatele.“¹⁵⁸

Listopad 1877

Ve **čtvrtek 1. 11. 1877** Plzeňské listy uvádějí: „Hrám nedělním věnuje se letos větší péče než v letech minulých, což zasluhuje uznání. Dříve bylo v obyčeji nedělní obecenstvo regalovati banálními fraškami, báječnými nesmysli, čehož byl následek, že společnost na větším stupni vzdělání stojící v neděli divadlu se vyhybala. Rokem letošním však, kde snaha řiditelstva směřuje k tomu, aby také v neděli dávány byly kusy lepšího druhu, návštěva jest mnohem větší. Upozorňujeme řiditelstvo na některé starší kusy české, zejména Tylovy, které by v neděli ovšem v pečlivém provedení byly na místě. Nemálo zavděčil se p. řiditel obecenstvu získat oblíbeného člena společnosti p. Švandovy společnosti, která právě z Kolína do Jičína se ubírá, k pohostinské hře. Pan Melichárek vystoupil v „Marthě“ co „Lyonel“ a byl od přečetného posluchačstva skorem po každém čísle bouřlivou pochvalou odměněn. I ostatní spoluúčinkující byli uspokojující. Jest co litovati, že p. Melichárkovi nebylo možno děle se v Plzni zdržeti. V úterý dávala se Kneislova burleska „Farář a jeho kostelník“. Pan Vaicr vytvořil z kostelníka typickou figuru; „kostelník“ byl jeho nejlepší úlohou a obecenstvo nevyšlo při hře jeho téměř ani ze smíchu. [...] Pan Sedláček hrál faráře. Nepromluvili jsme zúmyslně o nešťastném

---

¹⁵⁷ Plzeňské listy, č. 82, 14. 10. 1877, s. 2, 3.

¹⁵⁸ Plzeňské listy, č. 86, 28. 10. 1877, s. 2.

představení „Zlatohlávka“, nechtíce panu Sedláčku býti nepřijemnými. Jelikož však vidíme, že pan Sedláček patrně myslí, mlčíme-li, že může odbývati své role jen tak ledabyly, řekneme mu několik slov do opravdy. První povinností herce jest, aby úlohu svou uměl; on má být slova úplně mocen, z úcty k svému umění a z šetrnosti k obecnstvu. Pan Sedláček však pravidelně roli neumí, spoléhaje se na osvědčeného svého přítele v boudě, pana Žižkovského. [...] Z ostatních spoluúčinkujících je dlužno sl. Křepelovou a pí. Fialovou, jakož pana Šandu – který ostatně mohl býti poněkud žoviálnější – pochvalně jmenovati. Lecocquova půvabná opereta „Giroflé-Giroflá“ uvedena bude nejspíše již v sobotu v skvělé úpravě na prkna. Z her připravených k provozování jmenuje se efektní činohra „Dcera hráčova“, která ondy v Praze ve prospěch pana Šimanovského se dávala – a „Phaedra“ od Racina. [...] Dosud neproslýchá se nic, zda již obsazen jest obor otce, stařen a lokálních zpěvaček. Či snad to půjde bez nich?¹⁵⁹

V **neděli 4. 11. 1877** Plzeňské listy pro zajímavost uvádějí počet obyvatel Plzně: „počet obyvatelů města Plzně obnáší nyní 29.559. Z těch jest 9702 domácích a 19.857 cizích příslušníků. Do počtu toho není ještě počítáno vojsko, cizí čeled' a cizí studující, tak že s těmi by lidnatost Plzně asi 34.000 duší činila. Dle toho jest tedy Plzeň po Praze nejlidnatější město v Čechách. [...]“¹⁶⁰

V **neděli 11. 11. 1877** píšou Plzeňské listy: „Konečně naskytla se také dlouho želaná příležitost, abychom výkony našich herců mohli bezvýminečně chváliti. Páteční představení bylo rozhodně, co se provedení týče, nejlepším této saisony. Dával se Benedixův „Kazimír“ aneb „Recept proti tchýním“. Návštěva nebyla četná, jelikož v týž večer hrál Komzák v „měšťanské besedě.“ Veškerí spoluúčinkující, zejména pak paní Ryšavá a Fialova a pan Šanda hráli výborně. Pí. Fialova tentokráte potvrdila pravdu našich slov, že jest výbornou akvisicí, pakli ji řiditel zužitkovati dovede a nenutí ji k rolím jí nepřiměřeným. Ona si již odvykla také některé zlozvyky jako nehezské kroucení rukama a dokázala, že dovede hráti a mluvití přirozeně, pakli jen chce. v podobných rolích, jako hrála v „Kazimíru“ bude nám vždy vítána. Že řiditelství získalo paní

---

¹⁵⁹ Plzeňské listy, č. 87, 1. 11. 1877, s. 3.

¹⁶⁰ Plzeňské listy, č. 88, 4. 11. 1877, s. 2.

Ryšavou, zavděčilo se obecenstvu. Nyní budou se moci dávat kusy, které dříve odložit se musely, poněvadž se nemohly obsaditi.“¹⁶¹

Prosinec 1877

Ve **čtvrtek 6. 12. 1877** *Plzeňské listy* napsaly o budoucím pohostinském vystoupení Otilie Sklenářové-Malé: „Slovutná umělkyně paní Otilie Sklenářová-Malá vystoupí na jevišti našem po dvakráte, a sice v pátek dne 14. t. m. co „Magelona“ v stejnojmenné Kolárově tragedii a v sobotu dne 15. t. m. co „Viola“ v Shakespearově rozkošné veselohře „Cokoli chcete.“ Zaznamenání na lože i sedadla přijímají se již nyní, a mohou se dít také v redakci „Plz. Listů.“ Žádáme pány abonenty, aby co nejdříve se vyjádřily, zda sedadla svá podrží.“¹⁶² V delším článku pak shrnují několik her: „Pohostinské hry pana Liera (který jest již engažován) jsou jako oasa na poušti chudého u nás repertoiru. První z nich přivábila dosti obecenstva, ačkoliv den před tím dávana opera „Romeo a Julie“, která až na malé výjimky neobstála. Pan Lier byl přivítán vřele a nesklamal také obecenstvo v jeho nadějích; jeho zvučný orgán, výborná mimika a především ryzí řeč odporučují jej všude. Jeho první hra pobavila obecenstvo v míře nejvyšší, k čemuž zdatně přispěla sl. Křepelova. V neděli na to dávana dramatická báseň „Břetislav Bezejmenný“. I zde vynikl p. Lier, ač nebyla úloha jeho hlavní, jemu po boku stála sl. Křepelova, kteráž svou výbornou deklamací a dobrou hrou zbudila dojem úchvatný. Také p. Ryšavý ukázal, že ještě nezapomněl hrát. Pan Sedláček tu a tam uhodil na dobrou strunu; chválit nemůžeme ale, že zmíněný pán i třeba v nejtragičtější scéně se sladce usmívá, obecenstvo není slepo, vidí vše a tak kazí p. Sedláček sám dojem, který by jinak jeho hra vyvolala. O pausách, které p. Stock v řeči dělati ráčí, podotýkáme, že nám přec každý musí přisvědčit, že tři slova může herec bez tiranského zakopnutí promluvit. „Pokuta ženy“, kterou jsme v pondělí viděli, byla dobře sehraná. Sl. Křepelova s p. Vodičkou a pí. Ryšavá hráli výborně. Malá Zdenka byla roztomilá. Podivno! Tak maličká a uměla úlohu! Nemohl by si to někdo vzít k srdci a za uši zapsat? Neškodilo by. Druhé představení „Vězně cárěvny“ bylo lepší prvního; pan Ryšavý provedl svou úlohu tentokrát do nejmenších detailů. „Carevna Eliška“ našla

---

¹⁶¹ *Plzeňské listy*, č. 90, 11. 11. 1877, s. 2.

¹⁶² *Plzeňské listy*, č. 97, 6. 12. 1877, s. 2.

ve sl. Křepelové výbornou representantku. Pan Sedláček a p. Vodička hráli slušně. [...]"¹⁶³

Ve **čtvrtek 20. 12. 1877** *Plzeňské listy* napsaly: „Pan Lier, který engažován co vrchní režisér od p. Pištěka a v několika hrách obecenstvu co výborný herec se představil, byl náhle ze svazku zdejší společnosti propuštěn. Není nám zde pátrati po příčinách tohoto náhlého soudu, a nepochybujeme, že měl ředitel závažných příčin k propuštění pana Liera, litujeme však v zájmu obecenstva ztrátu tak vynikající síly, která hned po příchodu svém dovedla repertoar osvěžiti a která vzbuzovala oprávněnou naději, že konec letošní saisony bude záživnějším než její počátek. Pravili jsme, že ředitel měl snad k rozhodnutí svému vážných příčin a zajisté mu bude zadostiučiněno, když obecenstvo mu dá za právo, v zájmu však divadla by bylo, aby spor s panem Lierem byl urovnán. [...]"¹⁶⁴

Dále uvádějí rozsáhlé shrnutí her, ve kterých hostovala Otýlie Sklenářová-Malá: „V análech divadla našeho zlatými písmenami zapsány budou ony dny, v které paní Sklenářová-Malá na zdejších svět vyznačujících prknech pohostinsku vystoupila. Jakmile bylo zjištěno, že slavná umělkyně k nám zavítá, byla poptávka po vstupenkách tak velká, že v málo dnech divadlo pro oba dny bylo vyprodáno. Což divu, vždyť paní Sklenářová-Malá jest zdejšímu obecenstvu, ač již tomu osm let co na jevišti našem nevystoupila, v tak dobré paměti, že nikdo z vzdělané společnosti naší, kdo smysl pro umění neutopil ještě v moku plzeňském a jehož lesk koncertů důstojnických úplně neomámil, že nikdo ze společnosti té nechtěl dopustiti, by mu ušel umělecký požitek tak velký, tak vzácný. Podali jsme již předešle krátkou zprávu o znamenitém výsledku obou her slavnostních a jest nyní naší povinností zmíniti se o podrobnostech. Péro naše věru že nedostatečným jest, aby vylíčilo dojem, jaký úchvatná hra slovutné umělkyně spůsobila: bylť velkolepý, u nás, kteří uvykli jsme na jednoduchou stravu divadelní mnohdy až nezáživnou, nevidaný. Hromový potlesk rozichl se sálem, když Magelona zná se k tomu, že má dítě nemanželské, když s chloubou se přizná, že jest matkou. Jak úchvatna jest paní Sklenářová v okamžiku tom: ona dovede uhoditi ton tak nevýslovně sladký a mocný zároveň, že není divu, když nám slza v oko vkrádá. [...] Jak důstojná, ano velebná jest vůči chlípnému donu Caesaru a jeho zhejřilým soudruhům, jak tklivá

---

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ *Plzeňské listy*, č. 101, 20. 12. 1877, s. 2.

v lásce k svému dítěti a jak vřelá v oběti milencově! Choť Magelonina milence vyžádá si od císaře, by směla Mageloně odejmouti jejího synáčka: ona vdere se v její byt a žádá od ní dítě. Nemožno slovy vyličit jak rychlé jest u paní Sklenářové to různých citů se střídání od oné hrdosti, s jakouž z počátku hrdé Evě z Losů odpovídá, až k onomu hroznému přesvědčení, že dítě její jest ukradeno! Když pak falešnou zprávou, že dítě její jest zavražděno, rozumu pozbývá a v šílenství pak vraždí svého tichého blaha ničitelku, v okamžiku tom jakby ostrý mráz se dotkl srdce našeho a přede neodvrácíme se s hrůzou od děsného divadla. Podobné až do krajnosti hrané výjevy u nižších vrstev obecnstva obyčejně budí smích: jak velkým musí být ten umělcem, kdo i mysl prostou dojme, kdo pravdivostí svého výkonu i nevzdělance uchvátí. Paní Sklenářová-Malá jest takou umělkyní. S napnutostí skorem ještě větší očekávalo obecnstvo výsledek hry druhé. Měloť poprvé slavnou tragoedku spatřiti ve veselohře. Jak jest to možná – tázal se tak mnohý – aby stejně výtečnou byla, i když konthuru odloží, aby stejně výtečně dovedla uhoditi tou veseloherní? A paní Malá dokázala, že jest tak možná, ona dokázala, že i v oboru veseloherním na českém jevišti nemá sobě rovné. Dovedla-li den před tím co „Magelona“ obecnstvo unést, dojmout až k slzám, dovedla co „Viola a Šebastian“ okouzlit posluchače v té míře, že v růžovém rozmaru opouštěli divadlo, litující, že pobyt slovutného hosta u nás byl jen tak na krátko. Nadějeme se, že slavná umělkyně ještě v této saisoně na jevišti našem vystoupí: že ji obecnstvo naše s tímž jásotem uvítá, že opět naplní veškeré prostory divadla, o tom nemůže býti pochyby. Ku konci chvalně dlužno se zmíniti o veškerých členech společnosti p. Pištětkovy, kteří skutečně seč byli se přičiňovali o zdar celku.¹⁶⁵

30. 12. 1877 (neděle): „Repertoir tohoto týhodne vykazuje dvě hry opakované, jednu známou činohru (Zvoník u matky boží) a v letošní sezoně novou operetu (jinak všeobecně známou) „Orfeus v podsvětí“. Co se týče kusů po druhé dávaných a oné činohry, ty vesměs s dobrým úspěchem se potkaly. Nově na prkna vypravená operetta se špatným výsledkem se potkala; nám celé to představení připadalo jako zkouška, herci vážli skoro v každé scéně. Ze zpěvných částí líbila se ona, již přednesla sl. Krieschova.¹⁶⁶

---

¹⁶⁵ Ibid., s. 3.

¹⁶⁶ Plzeňské listy, č. 104, 30. 12. 1877, s. 2.

Leden 1878

Ve **čtvrtek 17. 1. 1878** *Plzeňské listy* uvádějí přehled premiér: „Ve středu dne 23. t. m. započne nový cyklus předplacení na 18 her při značně snížených cenách. Z her, které se k provozování připravují, jmenujeme: *Troubadour* [...], *Prodaná nevěsta*, *Čarostřelec*, *Fatinica*, *Ostří hoši*, *Žádný muž a tolik děvčat*, *Světa pán v županu* [...], *Otrok* (nedávno provozována veselohra tato na českém divadle pražském s velkým úspěchem), *Dcery pana Zajička* [...], *Vzdory nad vzdory*.“¹⁶⁷

Únor 1878

V **neděli 10. 2. 1878** *Plzeňské listy* zveřejnily dva články: „*Pan Kolár ml.*, artistický ředitel pražského divadla českého, vystoupí na zdejším jevišti dvakrát pohostinsku a sice ve středu dne 13. a ve čtvrtek dne 14. t. m. První den hráti se bude veselohra „*Otrok*“, kterou dle ruského upravili pp. Moser (spisovatel oblíbených veseloher „*Slavnost založení*“ a „*Zlatohlávek*“) a Lesser; ruský kus zpracován opět dle francouzského. Druhý den dáva se Bozděchova výtečná hra „*Světa pán (Napoleon v županu)*“, která i na jevišti v *Drážďanech* velkého došla úspěchu.“¹⁶⁸ Druhý článek je o hostování herce J. Frankovského: „*Pan Jos. Frankovský*, člen král. zemsk. divadla českého, zavítal do Plzně k dvěma pohostinským hrám. První večer vystoupil v rozpustilé frašce „*Cesta kolem Prahy v osmi dnech*“ a byl od obecnstva přehojně se dostavivšího hlučně uvítán a po každé scéně bouřlivou pochvalou odměněn. V druhý den dávala se „*Giroflé-Giroflá*“. Rozkošná opereta nedošla u nás té obliby, jak by právem byla zasloužila a to hlavně z té příčiny, že jedna z nejhlavnějších rolí byla v rukou pana Stocka. Také tentokrát byl na divadelní ceduli uveden p. Stock co „*Murzuk*“, což tedy divu, že obecnstva se spoře sešlo. *Pan J. Frankovský* čítá prý dona Boléra k svým nejlepším rolím. Z pohostinské jeho hry nebylo to však pozorovati. Neb hrál bez vší chutě a všeho humoru – vlastně ani nehrál, že obecnstvo bylo velmi zklamáno a uznalo, že pan Šanda byl mnohem lepším „*tatikem*“. Chceme za to míti, že pan Frankovský byl poněkud churav a nemůžeme uvěřiti tomu, že by pro slabší návštěvu byl obecnstvo

---

¹⁶⁷ *Plzeňské listy*, č. 5, 17. 1. 1878, s. 2.

¹⁶⁸ *Plzeňské listy*, č. 12, 10. 2. 1878, s. 3.

takto odbyval. Od člena král. zemského českého divadla nedá se cos podobného ani očekávati.¹⁶⁹

Červen 1878

V **neděli 6. 6. 1878** píšou *Plzeňské listy* o zadání divadla: „*Za propůjčení městského divadla na příští tříletí žádali: p. Švanda ze Semčic, pí. Prokopová, p. Pištěk a p. Svoboda. V úterním sezení uznala městská rada, že mimo pana Švandu žádný z kompetentů podmínkám nevyhovuje a usnesla se, že učiní zastupitelstvu návrh, aby na příští tříletí divadlo zadáno bylo p. Švandovi ze Semčic.*“¹⁷⁰

Druhé působení – sezóny 1886/1889

První sezóna – 1886/1887

Červenec 1886

Plzeňské listy v **sobotu 3. 7. 1886** píšou o zadání divadla: „*Pan Vojan podal rezignaci, ve které vzdává se uděleného mu ředitelství plzeňského divadla. Divadlo bylo proto okamžitě panu Pištěkovi zadáno. Pan Pištěk dobrou svou společností valně ještě rozmnoží a jest se tedy co nadíti, že bude moci české divadlo v Plzni každou konkurenci podstoupiti.*“¹⁷¹ V **úterý 6. 7. 1886** *Plzeňské listy* píšou: „*Pan ředitel Pištěk, jenž hrátí bude letos se společností svou v městském divadle našem, engažoval, jak se dovídáme, ku společnosti své oblíbeného v Plzni komika pana Frant. Šípka, toho času bez engagementu, což sluší tím spíše chváliti, ježto pan Pištěk této chvíli neměl žádného dobrého komika, ale v čem vedle toho sluší spatřovati také chvalitebnou se strany p. Pištěka snahu, aby přáním plzeňského obecnstva vyhověl. Můžeme p. Pištěka ubezpečiti, že engažováním našeho Franty Šípka trefil do noty veselým našim Plzeňákům.*“¹⁷²

---

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ *Plzeňské listy*, č. 45, 6. 6. 1878, s. 2.

¹⁷¹ *Plzeňské listy*, č. 79, 3. 7. 1886, s. 2.

¹⁷² *Plzeňské listy*, č. 80, 6. 7. 1886, s. 2.

Září 1886

Ve **čtvrtek 16. 9. 1886** zveřejnily *Plzeňské listy* ve fejetonu obsáhlý článek: „Ředitel Pištěk zavítá k nám za nedlouho, jak obecnstvo s divadelního návěští seznaní mohlo, s velmi četnou a také poměrně velmi dobrou společností operní, operetní a činoherní. Poněvadž nelze žádati, aby divadelní ředitel na malém jevišti v malém městském divadélku s velkým nákladem velké opery vypravoval a kvůli nim zpěvné síly prvního řádu s ohromným tím souvisejícím živým i mrtvým apparátem angažoval, můžeme se společností páně Pištěkovou v tom složení, jak se nám ohlašuje, velmi spokojeni býti. [...] Příští divadelní sezóně hledíme s největším uspokojením vstříc. Měli jsme v posledním čase několikrát příležitost „v Kravíně“ na Vinohradech společnost páně Pištěkovu si prohlédnouti. Pan Pištěk dobře se připravuje na Plzeň. Svědomitá, nádherná úprava, přísná režie [...] a inteligentní skromnost účinkujících vydávají společnosti skvělé svědectví. Bude-li obecnstvo naše uznalé, bude-li s náležitým porozuměním kulturního i politického momentu českého divadla v Plzni divadlo pilně navštěvovati, poskytne tím p. Pištěkovi možnost, aby svou společnost a celý apparát v stavu výborném udržoval a stále zdokonaloval. Pan Pištěk může s každou společností, která nepožívá státní neb zemské subvence, velmi dobře konkurovati. Poněvadž jsme to však u nás tak daleko nepřivedli, aby mimo zemská divadla jiným společností zasloužené podpory se poskytovalo, bude pan Pištěk s druhým plzeňským jevištěm lehký boj míti. Ředitel bude a musí též ve vlastním prospěchu vše vynakládati k ustavičnému pokroku, musí obzvláště činohru vzhledem k personálu a repertoiru tak opatřiti, aby byla vzorem. Přísná, neuprosná režie musí svůj úplný vliv míti jak na přední síly, tak i na toho posledního statistu. [...] Několik indolentních členů sboru neb statistů je s to dobrý dojem sebe lepších výkonů prvních sil škodlivě porušiti. [...] Těšíme se velmi na letošní sesonu a s námi zajisté každý vzdělaný Čech – těšíme se arciť se všemi poctivými Čechy na naše české jeviště! [...] Musíme k tomu hleděti, aby posavadní divadelní budova prokázala se malou a nedostatečnou, pak musí město ku stavbě nového, moderního divadla přikročiti dle vzoru jiných měst v Čechách. Obecnstvo i ředitel musejí si dáti záležeti na zdaru a pověsti českého divadla v Plzni. Intendance zajisté ve všem vyhoví oprávněným žádostem ředitele a tak tedy – na shledanou v českém divadle. K nastávající divadelní saisoně vydal právě ředitel pan Jan Pištěk divadelní návěští, v kterém ohlašuje počátek sesony na 30. září, kdy provedena bude Bozděchova

veselohra „Světa pán v županu.“ Představení tomu předcházeti bude slavnostní ouvertura „Karel Havlíček Borovský“ od J. Hartla, kterou při úplném orchestru řídití bude kapelník pan Kovařovic. [...] Pan Pištěk ohlašuje následovní repertoír: Opery. (Původní) Šelma sedlák, Král a uhlíř od Dvořáka. Lejla. Starý ženich od Bendla. Prodaná nevěsta (dle upravené partitury), Hubička od Smetany. Ženichové, Cesta oknem od Kovařovice. V studni od Blodka. Poklad od Panknera. – Opery. (Cizé). Lohengrin od Wagnera. Postillon z Lonjumentu od Adama. Carmen od Bizeta. Veselé ženy Windsorské od Nikolaie. Faust a Markétka, Romeo a Julie od Gounoda. Stradella, Marta od Flotova. Traviata, Troubadour, Maškarní ples od Verdiho. Čarostřelec od Vebera. – Operetní novinky. Velmogol (Grandmogol), Olivotta od Audrana. Fanferliš od Serpeta. Pěnkava z bazaru aneb: Francousově v Alžiru od Chivota a Dorua, hudba od Messagera. Modrý ptáček od Lecocqua. Královnin krajkový šáteček od Strausse. [...] Dále oblíbené operety jako: Žebravý student od Millöckra. Donna Juanitta, Boccaccio, Fatinica, Gaskoněc, Malý vévoda, Námořní kadet, Rip Rip, Zvonky Cornevillské, Netopýr, Bandité, Velkovévodkyně z Gerolštejnu, Giroflé Girofla, Princ Mothusalem a j. v. Čino- a veselohry (Původní.) Rabínská moudrost, Noc na Karlštejně, k životu, Exulanti od Vrchlického. Světa pán v županu, Z dob Cotillonův, Státníkova zkouška od Bozděcha. Veselohra, Syn člověka, Služebník svého pána od Jeřábka, Velký sen, Zvíkovský rarášek. Paní mincmistrová od Stroupežnického, Era Kubánková, Podskalák, Jedenácté přikázání, Kulatý ovčí, Rodinná vojna, Karel Havlíček Borovský, Jos. Kaj. Tyl od Šamberka. Starý vlastenec od Sokola. Telegram od Pflegra. Strakonický dudák, Jiříkovo vidění, Paličova dcera od Jos. K. Tyla. Čino- a veselohry (cisojasýčné). Kupec Benátský, Zkrocení zlé ženy, Král Lear, Viola, Othello ad. Shakespeare. Odetta, Fedora, [...], Faréol, Cyprienna, Jak si motýl křídla spálil od Sardoua. Denisa od Dumase. Cesta k srdci, Dr. Kalous, Můj Vojtišek, Dcery pana Zajíčka od L'Arronga. Majitel hutí, Sergej Pamin od Ohneta. Válka v míru, Únos Sabineek, [...] Hloupý kousek, Jaromír Kvítek, Zlatý pavouk od Schönthana. První šíp amorův od Oskara Blumenthala. Rosenkrans a Gúldenstern od M. Klopa. Deficit, Žena dvou mužů, Malí velikáni, Naše děvčata od Rosena. Bankrot od Björnsona Björatjerna. Fourchamboult, Pařížský román od Augiera. Ona něco ví, Papageno, Román mladé dívky od Kaeisla. [...], Naše sousedky, Studenti a Grisetty, Hlídal mou ženu. Nájemníci pana domácího, Ďáblovy

*pilulky, Krásná Helena, [...], První souboj vévody z Richelieu, Roháči a j. v. Her předplatných je 100 pro celou sezónu [...].*¹⁷³

*Plzeňské listy napsaly ve čtvrtek 30. 9. 1886 o zahájení sezóny: „Vlastenecké naše obecenstvo upozorňujeme, že dnes zahajuje páně Pištěkova divadelní společnost činnost svou v našem městském divadle. Repertoír tohoto týdne jest následovní: Dnes „Světa pán v županu“, původní salonní veselohra od Em. Bozděcha, zítra L'Arrongeova veselohra „Cesta k srdci“, v sobotu Smetanova opera „Prodaná nevěsta“ a v neděli fraška „Ona to neví“ od Kneisla.*¹⁷⁴

Říjen 1886

*V sobotu 2. 10. 1886 Plzeňské listy zveřejnily krátké shrnutí dvou odehraných her: „Divadelní společnost p. Pištěkova zahájila již tedy sezonu svou v městě našem, představivši se nám ve dvou večerech, dne 30. září a 1. října. Aniž bychom zatím dotýkali se výkonů jednotlivých, což ponecháváme si až společnost více a lépe poznáme, můžeme konstatovati dnes již, že celkový dojem prvých dvou večerů byl uspokojivý. Bozděchův „Světa pán v županu“, jež viděli jsme zde v různém již obsazení, sehrán ve čtvrtek hladce za slavnostního účastenství i slavnostní nálady obecenstva, které k výkonům účinkujících s jistým napjetím a s jistou rezervou vstříc hledělo. Souhra byla velmi dobrá a hrálo se s patrnou chutí. Také včerejší provedení L'Arrongeovy veselohry „Cesta k srdci“ dobře se líbilo. I tu byla souhra dokonalá a zvláště zdařilé scény i jednotliví účinkující pochvalou odměňováni. Kritiku podrobnou odkládáme na příště. Jenom bychom ještě připojili slovíčko týkající se našeho obecenstva. Hlavní oporou každého stálého divadla je obecenstvo abonované. Jest však nepochybně, že by našemu divadlu málo bylo platno, kdyby toto obecenstvo naše, známé svou divadla milovností, až teprve někdy v polovici sezony se předplácti počalo. Nadějeme se, že obecenstvo naše porozumí tomuto pokynu a vykoná svou povinnost vůči divadlu, jehož poslání v Plzni po stránce národní nepozbylo do dnes svého významu a nepozbude jej nikdy.*¹⁷⁵

---

¹⁷³ Plzeňské listy, č. 111, 16. 9. 1886, s. 1, 2.

¹⁷⁴ Plzeňské listy, č. 117, 30. 9. 1886, s. 2.

¹⁷⁵ Plzeňské listy, č. 118, 2. 10. 1886, s. 2, 3.

Plzeňské listy ve **čtvrtek 7. 10. 1886** napsaly více článků než obvykle: „*Mluvíme zajisté všem navštěvovatelům z duše pravice, že nové uspořádání hlediště úplně se neosvědčilo. Za první je to již vůbec nepraktické, když se kvůli jedné osobě má sedmnáct jiných ze sedadel zdvihati a za druhé je naše obecnstvo doposud tak bezohledné, že když i přijde mezi představením a v zadu snad velká řada míst je neobsazena, přec se opozdilí diváci derou na své místo a ruší tím skandalézním způsobem veškeré přítomné. V úterý zmylil se někdo a zanesl své dítě místo do opatrovny do divadla na galerii.*“¹⁷⁶ Ve druhém článku zveřejňují repertoár: „*Dnes ve čtvrtek po druhé. „Velmogol“, výpravná komická opereta ve 4 obrazech od Ed. Audrana. V pátek 8. října: „První souboj vévody Richelieu“. Veselohra ve 2 jednáních z francouzského upravil Doucha, se slečnou Zděnkou Pištěkovou v titulní uloze. V sobotu 9. října po třetí: „Velmogol“.*“¹⁷⁷ V posledním článku *Plzeňské listy* uvádějí rozsáhlé shrnutí a recenze her: „[...] *Nechceme ohřívati smutné ty zkušenosti z poslední zimní sezóny v divadle našem, ale [...] vidíme to dobře dnes, kdy sotva týden těšíme se činnosti snaživé, výborné společnosti p. Pištěkovy, jak nemilosrdně hřešeno bylo na uměleckém našem smyslu a vkusu za neblahé té sezóny loňské. Nechceme tím říci – bylo by to nejen špatným měřítkem vyspělosti vkusu našeho obecnstva ale i dnes ukvapeno – že společnost p. Pištěkova je již ideálem a vzorem českého divadla, jak si je právě v královské naší Plzni představujem; nicméně tolik chceme dnes již tvrdit na základě toho, co jsme zde od ní za několik těch večerů viděli a slyšeli, že ona s tou nejlepší vůlí pozdvihla zde opět povržený ten prapor českého divadelního umění, nadšeně proklamovavší heslo, že za nynější doby, kdy české umění Thaliino jediný má jen velechrám v Praze, upřímně tomu chce, aby Plzeň stala se skutečným druhým stanoviskem českého umění, jak se k tomu vždy snahy naše nesly i nesou. Společnost p. Pištěkova je společností většího slohu a rázu a měřiti se může co do prostředků uměleckých v každém směru, – vyjma ovšem našeho Národního – s kterýmkoliv divadelním aparátem, jenž působí nyní v království českém. [...] Poněvadž každým způsobem většina večerů vyplněna bude činohrou, v nejšířším toho slova smyslu, nadějeme se, že zvláště této věnována bude náležitá péče i že při časovosti a vybranosti repertoairu přihlíženo bude s obzvláštní pietou k české dramatické práci, která jako důkaz našeho ducha českého, naší národní individuality,*

---

¹⁷⁶ *Plzeňské listy*, č. 120, 7. 10. 1886, s. 2.

¹⁷⁷ *Ibid.*

námi samými nejméně smí být zanedbávána. [...] Od našeho obecnstva právem pak očekáváme, že dokáže skutkem, že jeho potřeba divadla, která je i důkazem jeho inteligence a pravého uvědomění národního, je skutečně veliká, neochabující a veškery jeho třídy pronikající. Sezona počala ve čtvrtek 30. září velice zde dobře známou Bozděchovou veselohrou „Světa pán v županu“, jednou tou z nejzdařilejších prací tohoto spisovatele, kteráž svého času i v nepříznivé cizině – na německém divadle v Dráždanech – velkou vzbudila pozornost. [...] Celkové provedení kusu možno nazvati velmi dobrým. V úloze titulního reka osvědčil se pan Lier interpretem inteligentním, vystihnuv veškery nuance této namahavé role. [...] Výtečnost jeho výkonu nemohla oslabiti ani sotva kterým divákem povšímnutá okolnost, že pan Lier v 3. jednání poněkud přestřelil míru komičnosti svého reka, jehož delikátní kresba nesnese nic dramatického. Ihned po interpretu titulní role sluší zmíniti se o dámách. A ta rozhodně chvalné zmínky zasluhuje sl. Slánská (princezna Borghesova), kterou zná obecnstvo naše z dřívější doby jako Žižkovskou. Slečna je na zcela dobré cestě státi se skutečnou umělkyní. Zamlouvá se hrou i zjevem svým již na prvý pohled. V úloze kněžny Bacchiovy představila se nám sl. Jasanská a učinila dosti dobrý dojem. Úloha sama není velkých rozměrů a neskýtla tudíž slečně dosti příležitostí k rozvinutí jejích vloh. Úloze z migrény nevycházející choti Napoleonovy, Josefíny, přinesla pí. Lierová veškerou svou nepopíratelnou hereckou rutinu; úloha tato vyžaduje však poněkud více, zejména více fysického fondu, čím ale tato dáma nevládne. Hortensii, stále jen na matinku se věšící a manžela svého zanedbávající, sehrála velmi pěkně sl. Povolná, síla to, jak patrně, k nejlepším nadějím oprávnující. Z pánů podal výkon bezvadný chvalně známý umělec pan Budil (Borghese), Flouhalta trefně charakterizoval v dobré u nás paměti zapsaný pan Kaňkovský, rovněž nelze ničeho vytykáti úlohám Loyala, Duperrona a Bacciochiho, jak provedli je pp. Ryšavý, Hala a Beneš. Pan Stocký jako Ludvík Bonaparte namahal se ze všech sil zadostučiniti své úloze; ale kde to schází na exteriéru i orgánu, tam ani kouzelníku nelze divy činiti. Snad naleznou se pro pána tohoto jiné úlohy, v kterých bude moci se ctí obstatí. Pana režiséra bychom prosili, aby nezapomínal, že i epizodní úložky jako jsou drábové a lokajové nesmí porušovati celkového dojmu. Představení tomuto, jež obecnstvo s napnutou sledovalo pozorností, předcházela slavností ouvertura „Karel Havlíček“, kteráž zdařile orchestrem sehrána. Za tuto pochoutku jsme nemálo povděčni p. Kovařoviči, jenž jako kapelník osvědčuje se mužem úplně povoláním.

Rozhodně zdařilá představení viděli jsme v pátek dne 1. října a v neděli dne 3. října, pokud o činohře mluvíme. L'Arrongeova veselohra „Cesta k srdci“ (1. října) a Kneislova „Ona něco ví“ mají účinné efekty dramatické a výtečně bavily obecenstvo při dobré celkové souhře. V prvním kuse měli jsme poprvé příležitost obdivovati se sl. Pištěkově ml., která ukázala se býti výbornou silou našeho divadla. Jest to „naivka“ obdařená všemi žádoucími vlastnostmi této divadelní šarže a získala také rázem přízeň obecnstva. Panu Stockému radíme, aby sám ještě nepřispíval ku přibývání vad, jimž velmi snadno lze se vystříhati. K čemu to nepěkné vkládání akcentu na slabiky, které jej nemají; k čemu „nebezpečí“, dcera atd.? I na divadle musí se dbáti přirozenosti. Přestáváme zatím na těchto rádcích a můžeme ještě konstatovati, že společnost p. Pištěkova dobyla zde hradby přízně obecnstva na celé čáře; doufáme, že i další její postup bude stále tak vítězný. – Prodaná nevěsta. Neodolatelné kouzlo naší národní zpěvohry osvědčilo se plně při sobotním představení. Dům byl obecnstvem přeplněn a vše očekávalo s napnutím nádherné zvuky Smetanovy prostonárodní opery. Se zvědavostí nemenší přihlíženo k tomu, jak celá společnost na provedení a řiditel na výpravě záležeti si dají. Sobotní představení mělo úspěch daleko nad očekávání. Již ouvertura, již dobře obsazený orchestr velmi správně a hladce přednesl, vydávala svědectví, že kapelník p. Kovařovič rozhodně postavil se na stanovisko umělecké cti a že svědomitě a s velkou pietou prostudoval a nacvičil operu, kteráž reprezentuje ducha české hudby. „Prodanou nevěstou“ učiněn skvělý počátek velmi slibný pro celou sezonu. Dojem opery byl tím hlubší a úchvatnější, poněvadž, ač nevynecháno pranic, veškerí účinkující od počátku až do konce se stejnou jistotou a procítěním hráli a zpívali. Sobotní představení věru bylo představením slavnostním. [...] Jeníka zapěl dosti pěkně pan Jelínek. [...] Má velmi hezkou postavu, vzácně lahodný material hlasový [...]. Kecal (p. Polák) byl zdařile maskován, zpíval a hrál velmi hezky; místy mohl by si úsečnější gesta přiosvojiti. Pan Kroupa jako Krušina neměl příležitosti vyvinouti svůj mohutný hlas, hrál a zpíval příjemně klidně. Pan Pivoňka má velmi příjemný hlas, nezdomácněl však posud na jevišti. Vašek (p. Pištěk) působil [...] komicky. Pan Pištěk prostudoval si svého Vaška velmi velmi pečlivě a velmi účinně přivedl jej k platnosti. Konstatujeme to se zvláštním potěšením, poněvadž to svědčí o výtečném duchu společnosti, když i řiditel tak pečlivě a svědomitě si počíná. Pan Stocký hrál komedianta příliš upjatě, klidně. Dámské úlohy byly vesměs velmi dobře obsazeny co do hlasu. Sl.

*Pišťekové činíme tutéž výtku jako p. Stockému. Mařenku pěla sl. Součková velmi hezky. Paní Budilová jako zpěvačka, zvláště pak jako herečka je osvědčená síla. Sleč. Albrechtova svou úložku dobře provedla. Sbory byly velmi dobře nastudovány a personál sborový dosti živě si počínal; nemůže nás to však úplně uspokojiti a připomínáme, že statisté také musí hráti. Jinak živé obrazy a jinak zpěvohra. Úprava byla velmi slušná a obecenstvo pochvalou nikterak neskrbilo. Duetto Kecala a Jeníka a pak nesmrtelné sextetto musely býti opakovány a účinkujícím i jinak často projevována živá pochvala. Velký úspěch první zpěvohry opravňuje nás k naději na velmi dobrou sezónu.*¹⁷⁸

Ve čtvrtek 21. 10. 1886 *Plzeňské listy* zveřejnily repertoár nejbližších dnů: „Dnes uslyšíme výpravnou komickou operetu „Žebravý student“ od F. Milöckra. Pro zítřek slibuje nám vzácnou pochoutku ředitelství výtečným číslem z klasického repertoiru, „Kupcem Benátským“ od světového genia Shakespeara. v sobotu dávána bude Verdiho 4aktová opera „Traviata“ s nejlepšími operními silami našeho a s úplným osvědčeným orchestrem. Neděle přinese nám reprisi svou výpravou oslňující operety Andranovy „Velmogula.“¹⁷⁹

Listopad 1886

V neděli 11. 11. 1886 *Plzeňské listy* přehled repertoáru: „Dnes Sardouovo drama „Ferreo.“ Zítřa v pátek novinka: „Paní ředitelka Švehlova“, fraška ve 4 jednáních od Fr. Schönthana. v sobotu: „Velmogol“, výpravná komická opereta ve 3 jed. od Audrana. V neděli: „Carmen“, velká opera ve 4 jednáních od Bizeta.“¹⁸⁰ Dále přinášejí obvyklé shrnutí her: „Přes to, že netečnost obecnstva k divadlu trvá dále a je smutným vysvědčením inteligence a vkusu jeho, neustává vzácně obětavé ředitelství naše v horlivosti své vypravování dobrého repertoiru. Ještě nebyl obecenstvu divadelnímu servírován jediný kus bezcenný, ještě nebylo ni jednou znamenati sebe menší nedbalost neb nešetrnost k uměleckému vkusu obecnstva, ale za to na druhé straně ukázalo obecenstvo pramálo, že si umí vážiti opravdu dobrého divadla. [...] Nahlížíme, že bude nutno, aby se divadla českého ujaly některé přední naše osobnosti a

---

¹⁷⁸ Ibid., s. 3.

¹⁷⁹ *Plzeňské listy*, č. 126, 21. 10. 1886, s. 2.

¹⁸⁰ *Plzeňské listy*, č. 135, 11. 11. 1886, s. 2.

osobní domluvou agitovali v kruzích měšťanských ku zvýšení návštěvy. Krok tento jest nezbytný, nechceme-li výtečnou společnost Pištěkovu naposledy v Plzni viděti a – pozdě bycha honiti. Dnes referovati jest nám o několika představeních. Dne 29. října sehrána byla zdařilá veselohra „Válka v míru“ od společné firmy Moser a Schönthan, v které charakterizovány jsou výborně slasti občanstva v době manévřů, když je obšťastněno vojenským ubytováním. Kus má několik vydařených typických figur, které ostrou svou kresbou při dobrém obsazení nikdy se účinku neminou. Je to především poručík Reif z Reifingu [...]. Je to úloha, ku které musí si představitel přinést jistou elasticnost a při tom nonchalanci, jistou vojenskou turnýru – vůbec která opíratí se musí o studium nějakého skutečného vzoru ze života. Je pravda, že pan Budil dovedl učiniti figuru tuto hodně komickou a že jí v hlavní kontuře dobře pojal a i účinku s ní se dodělal, ale v detailním provedení shledali jsme ledacos nedokresleno, nedosti nuancováno. Širšímu obecenstvu ovšem to ušlo, jak při tak rutinovaném umělci nelze si ani jinak mysliti. Vděčnou úlohu bohatého měšťáka Heindorfa [...] trefně podal p. Halla. [...] Rovněž i v ostatních úlohách dbáno bylo se vši svědomitostí o zdárný výsledek celkový. Byli to zejména generál Valter (p. Ryšavý), rada Henkl (p. Stříbrný), výborná vždy pí. Ryšavá a přirozeným půvabem poutající slečna Slánská (Mína). Ostýchavý lékárník Hofmeister byl velmi případně sehrán panem ředitelem. Pp. Kaňkovský a Beneš učili rovněž úlohám svým úplně zadost. Musíme-li celkové provedení chváliti, nemůžeme z druhé strany nijak býti spokojeni s nevhodným lokalizováním kusu, zejména těmi pruskými uniformami mohli jsme býti zcela dobře ušetřeni; hodila se mezi ně náramně špatně slováčtina vojenského sluhy Stupky. – Pomineme-li příležitostná obligátní představení „Kříže u potoka“ a „Mlynáře a jeho dítěte“, jest nám promluvíti dále o výborné novince z pera Schönthanova, jehož kusy na našem jevišti slaví pravé triumfy. Veseloherní novinka tato dávána byla ve čtvrtek minulý týden ve prospěch sl. M. Povolné pod názvem „Jaromír Kvítek.“ Již firma autorova sama sebou jest vždy zárukou, že se obecenstvo dobře bude bavit a veselit. A tak tomu bylo i tentokráte. Novinka je vydařená veseloherní práce, v ději plném života a přirozenou komikou překvapujících výjevů předvádí nám obratný divadelní autor kus současných společenských poměrů a řadu trefně a pravdivě nakreslených postav. Přímo elektrisovali toho večera svou hrou obecenstvo zejména pan Lier v úloze punčocháře Hrušky, pak paní Ryšavá jako poetická, ale šeredně pak v ideálech svých zklamavá choť a konečně pan Budil jako znamenitý redaktor. Výborně

hrála také slečna beneficiantka. V úterý provedena zdařile rozmarná veselohra „Rosenkranz a Guildenštern.“ [...]“¹⁸¹

Prosinec 1886

Plzeňské listy ve **čtvrtek 30. 12. 1886** píšou ve fejetonu: „Máme hezké, malé sice, avšak útulné divadélko, máme výtečného ředitele, dobré umělce a repertoire tak skvělý, že si ani lepšího přáteli nemůžeme. To je faktum, které zajisté nikdo vyvraceti nebude. Je radost z pohledu na celou řadu slušně vypravených a více méně brilantně sehraných představení cenných kusů. Není téměř večera, o kterém by se mohlo říci, že pro pravé umění byl ztracen, protože p. Pištěk vybírá pro plzeňské publikum hry co nejsvědomitěji. Bývali zde jiní ředitelové, kteří nehleděli ani zdaleka tolik na umění a přece díky obchodnímu jich talentu mívali plnější domy než jsou nyní. Mohlo by se myslet, když v Plzni vypraví se nejlepší komická opera slavného našeho skladatele mistra Dvořáka, že aspoň deset večerů bude divadlo vyprodáno, ale smutná skutečnost učí, že „Šelma sedlák“ toliko při dvou představeních dovedl přivábiti dosti obecnstva, kdežto při třetím představení byla uměnímilovná Plzeň – doma. Jiný příklad: Dlouho a dlouho napřed ohlašováno Vrchlického drama „Exulanti“, které v Národním divadle dodělalo se úspěchu nevšedního, a pan ředitel jistě doufal, že tak znamenitou novinkou připraví Plzni vzácnou pochoutku a sobě několik plných domů, ale pan ředitel míní a Plzeň mění. Večer, který může se počítati k divadelnímu svátku českého umění v Plzni, naplní divadlo sotva do polovice obecnstvem. [...] Kusy byly skoro vesměs cenné a dobře volené a valná část z nich [...] byla pro Plzeň naprostou novinkou. [...] V činohře jmenuju jen [...] napřed dámy: sl. Slánskou, sl. Povolnou, sl. Pištěkovou ml. a sl. Jasanskou, o nichž se může říci, že jistě svědomitě studují a dle sil svých provádějí úlohy sobě svěřené; a paní Ryšavá i Lierová jsou ve svých oborech daleko nad svými předchůdkyněmi u jiných společností. Z pánů musel bych jmenovati celou řadu, ale obmezím se jen na svědomitého p. Budila, který má tu hlavní přednost, že hraje pravdivě, na švarného milovníka p. Kaňkovského, dále na nezdolného humoristu p. Liera a jemu po boku stojícího p. Gabriela. Avšak i ostatní umělci jsou na svých místech – až na nepatrnou výminku. A statečná naše opera s panem Kovařovicem v čele může směle o sobě tvrditi, že taková opera ještě v Plzni nebyla. Dámy pí. Chlostíková, sl. Součková, pí. Budilová,

---

¹⁸¹ Ibid., s. 3.

sl. Hešova a pp. Jelínek, Kroupa, Polák, Pištěk, Hala jsou vesměs umělci, kteří nepotřebují dlouhého odporučování. Všechno máme tedy tak pěkné a velectěné obecenstvo přece do divadla nejde a nejde. V čem hledat příčinu té netečnosti? Je to skoro k neuvěření, že mezi 40.000 českými obyvateli nenajde se ani 400 stálých navštěvovatelů. Nelze si to ani jinak vysvětliti, než že naše vlastenecké obecenstvo více baví všelijací ti němečtí [...] Doni Caesarové, než nejryzejší a nejopravdovější české umění. Jeli tomu tak, pak můžeme jen litovati toho českého publika v německém divadle, že dává si tak smutné vysvědčení. Na vlastenecký cit u nich apelovat je zcela zbytečno, a když ani umění nedovedou ocenit, pak jsou vskutku k politování [...].¹⁸²

Leden 1887

11. 1. 1887 (úterý): „Obětavé naše ředitelství neustává ve snaze, podávati obecenstvu stále novinky cenné a zajímavé. Vypraviloť nám ředitelství za posledních několik neděl celou řadu vybraných českých novinek činoherních, zejména znamenité práce Vrchlického „Rabínská moudrost“, „Noc na Karlštejně“ a „Exulanti“ jichž provedení scenickému i hereckému věnována veškerá péče, dále Jeřábkova zde leta neprovozovaného „Služebníka svého pána“, Šamberkovy práce, zejména „Jos. Kaj. Tyla“, „Podskaláka“ a konečně „Jan Vyrava“ Vedle toho podávány obecenstvu též jiné výborné věci z novějšího moderního cizího repertoiru. A sluší zde vyznati, že vypravení kusů původních veskrze neslo ráz skutečné, obětavé péče a rovněž že tu byly nejlepší naše síly zaměstnány. Přímou skvělého výsledku dodělal se zejména Šubrtův „Jan Vyrava“, jenž při plných domech dvakrát již dáván. V nové této zdařilé práci ředitele Nár. divadla dobyli si palmy úspěchu v titulní roli pan Lier, v roli rebelanta Dvořáka pan Budil, v úloze Jeronýma pan Kaňkovský. Zcela byli také na svém místě pan Stříbrný (Matouš) a p. Stocký (Kyrál). Sylvia sl. Jasanské nevynikla nad normál prostřednosti. Výborně působily komparserie, důkaz, že režisér s velikou pílí je nastudoval. Obecenstvo bylo nadšeno, jak zřídka bývá. Zpěvoherní repertoír vykazuje rovněž řadu zdařilých představení a udržuje interes obecenstva k divadlu.“¹⁸³

Únor 1887

---

¹⁸² Plzeňské listy, č. 155, 30. 12. 1886, s. 1.

¹⁸³ Plzeňské listy, č. 5, 11. 1. 1887, s. 3.

Ve **čtvrtek 22. 2. 1887** *Plzeňské listy* zveřejnily stručný obsah fejetonu, který byl vydán v *Hlasu národa*: „V sobotním čísle „*Hlasu Národa*“ rozepisuje se ve feuilletonu známý hudební kritik dr. Zolený velice příznivě o plzeňském divadle a vyslovuje politování nad těmi kruhy občanstva, jichž povinnost vlasteneckou byla by návštěva divadla, kteří ale povinnost tuto nekonají. Dále dokazuje v článku svém svrchovanou již nutnost nové důstojnější divadelní budovy pro Plzeň. Snad tento hlas – není to hlas domácí – dojde konečně povšimnutí.“¹⁸⁴

Březen 1887

Plzeňské listy píšou ve **čtvrtek 10. 3. 1887** o ukončení zimní sezóny: „Divadelní sezona v našem divadle skončena byla způsobem důstojným v úterý 8. března, kdy při přeplněném domě a náladě přímo slavnostní dávána překrásná Smetanova opera „*Prodaná nevěsta*“. Obecenstvo rozloučilo se velmi srdečně se společností a aklamováni bouřlivě zejména ředitel pan Pištěk a kapelník p. Kovařovic. Sezónu letošní sluší vřaditi mezi nejzdařilejší sezóny posledních let. Společnost výborna, repertoár vybraný a bohatý, novinky veskrz v skvostné, nádherné úpravě a proto i interes obecenstva k divadlu neochabující. Dojem, jež zde společnost zůstavila, jest ten nejlepší a my přejeme jí téhož zdaru v Budějovicích. Nicméně doufáme, že příští sezónu se návštěva divadla vydatněji a účinněji než tomu letos bylo.“¹⁸⁵

Druhá sezóna 1887/1888

Říjen 1887

V **úterý 4. 10. 1887** *Plzeňské listy* napsaly o zahájení sezóny a zveřejnily repertoár na týden: „Chvalně známá divadelní společnost páně Pištěkova ukončila letní svou sezónu v Praze, kde se byla velkému úspěchu těšila, a zavítala právě do města našeho, aby zde zahájila dnes mnohoslibnou činnost svou, jížto může obecenstvo naše právem radostně vstříc hleděti. Doporučujeme co nejvřeleji obecenstvu našemu hojnou a stálou divadla návštěvu, sdělujeme zde, že pro tento první týden uchystalo ředitelstvo následovní velmi zajímavý repertoár: Dnes v úterý 4. října slavnostní představení ku oslavě jmenin císaře Františka Josefa: „*Cesty veřejného mínění*“, původní veselohra v 5 jednání od Jeřábka.

---

¹⁸⁴ *Plzeňské listy*, č. 23, 22. 2. 1887, s. 2.

¹⁸⁵ *Plzeňské listy*, č. 30, 10. 3. 1887, s. 3.

Ve středu 5. října: „Postilion z Lonjumean“, komická opera ve 3 jed. od Adama. Ve čtvrtek 6. října novinka: Poprvé na českém repertoiru „Desdemonin šáteček“, veselohra ve 4 jedn. od Kneisla. V pátek 7. října: „Troubadour“, velká opera ve 4 jedn. od Verdiho. V sobotu 8. října: novinka poprvé na českém repertoiru: „Olivetta“, kom. opereta ve 3 jedn. od Audrana.“¹⁸⁶

*Plzeňské listy zveřejnily ve **čtvrtek 20. 10. 1887** úspěch nové hry dramatika Ohneta: „V úterý dne 18. října sehráno bylo se skvělým úspěchem Ohnetovo nejnovější drama „Hraběnka Sarah“, známé obecnstvu z románu téhož spisovatele „Cikánské krev.“ Poprvé v letošní sezoně byl v tomto představení dům v pravém slova smyslu nabyt, čehož častěji bylo by si přát. Premiéra Ohnetova provedena s obzvláštní pietou ze strany účinkujících, zejména překonala tu sama sebe nadaná sl. Slánská v titulní roli, do které vpravdě vložila celou svou uměleckou duši. Přiznáme, že takto hráti jsme ji ještě neviděli. Bude-li v tomto směru i dále tak pokračovati vyšine se dojista na výši pravé umělkyně. Obecnstvo jí dávalo také plnou měrou své uznání na jevo, bouřlivě ji akklamujíc. Provedení zůstavilo vůbec dojem nejlepší. [...]“¹⁸⁷*

Listopad 1887

V úterý 29. 11. 1887 Plzeňské listy napsaly: „Včera nám připravilo čilé naše divadelní ředitelství dvě pochoutky v jediném večeru a sice dáváná jest náramně zábavná francouzská novinka „Vřele milovaný Celimare“ a k tomu ještě vystoupil populární po vlastech našich komik pan Mošna. Obě tyto okolnosti byly dostatečným vnadidlem pro naše obecnstvo, které zas jednou všechny divadelní prostory naplnilo – ba skoro přeplnilo. Novinka sehrána byla s patrnou chutí se strany účinkujících, zvláště pak dobře hráli pp. Stocký, Halla, sl. Slánská a paní Ryšavá. Nejskvostnější výkon herecký podal ovšem host p. Mošna, jenž pouhým mimem neb gestem [...] obecnstvo k smíchu toho večera zvláště nakloněné až k popukání. Po skončené novince přidal ctěný host ještě parodistický výstup solový „Faust a Markétka“, který mu vynesl nekonečný potlesk vděčného obecnstva, které by bylo snad toho „čerchmantského Mošnu“ až do rána poslouchalo. Dnes hraje pan Mošna ještě v „Železničním velmoži“, původní to novince

---

¹⁸⁶ Plzeňské listy, č. 119, 4. 10. 1887, s. 3.

¹⁸⁷ Plzeňské listy, č. 126, 10. 3. 1887, s. 3.

*od Duchoslava, a nepochybujeme, že se obecenstvo naše opět tak čestně dostaví jako včera.*¹⁸⁸

Prosinec 1887

*Plzeňské listy zveřejnily ve čtvrtek 31. 12. 1887 dva divadelní články: „Dnes o půl 7 večer hraje se v městském divadle „Vřele milovaný Celimare“, velká fraška ve 3 jednáních od Labiche a Delacoura (přeložil B. Frida). Je to táž fraška, ve které vystoupil velmi působivě p. Mošna, jehož úlohu převzal pan Poláček. Představení skončeno bude v 8 hodin, kdy uspořádají členové městského divadla skvělou sylvestrovskou zábavu ve velkém sále Waldekově, s vybraným programem. [...]“¹⁸⁹ Ve druhém delším článku redaktoři shrnují hru *Královna Barbora*: „Ve čtvrtek dne 29. prosince sehrán byl pro Plzeň nový dosud původní kus J. J. Kolárův „Královna Barbora“, jednající za slavné doby Poděbradovy, se skvělým úspěchem. Nový ten plod muzy Kolárovy potvrdil znovu chvalné jméno věčně svěžího dramatika našeho, a obecenstvo v divadle přítomné přijalo jej také s nelíčeným nadšením, k čemuž ovšem v nemalé míře přispěli toho večera účinkující přední síly naší společnosti. Zasloužené pochvaly vydobyla si zejména sleč. Slánská v titulní úloze, kterou znamenitě sehrála, zač také často bouřno byla aklamována, výborné byly výkony p. Kaňkovského jako Jiřího Poděbrada, dále pp. Beneše, Stockého a Hally. Jest jen co litovati, že obecenstvo naše hojněji se nedostavilo, jakž povinná péče k české novince byly by žádala. [...] Konečně ještě oznamujeme, že v snaze své, poskytovat obecnstvu rozmanitý repertoar, věru neunavné ředitelství, chystá opět obecnstvu milé překvapení pohostinskými hrami slavné umělkyně české pí. Sklenářové-Malé, kterou snad již v nejbližších dnech na jevišti našem uvidíme. [...]“¹⁹⁰*

Leden 1888

V sobotu 21. 1. 1888 se Plzeňské listy zmiňují o úspěchu obou her, ve kterých jako host vystoupil Eduard Vojan: „Jak při skvělém uměleckém nadání pana Edvarda Vojana ani jinak býti nemůže, bylo jeho pohostinské vystoupení v Plzni ve čtvrtek a v pátek provázeno výsledkem co nejskvělejším. V obou večer podal p. Vojan výkony mistrné, uchvacující svou pravdivostí a svědčící každým detailem, že představitel jejich je

---

¹⁸⁸ Plzeňské listy, č. 143, 29. 11. 1887, s. 3.

¹⁸⁹ Plzeňské listy, č. 157, 31. 12. 1887, s. 3.

¹⁹⁰ Ibid.

*umělec pravý, posvěcený. Kdežto prvá úloha, ve které zde pan Vojan vystoupil, Risler st., jest výkon překvapující gigantickou silou vášně, rozzaňuje zas a nesmírně baví Vojanův druhý výkon, poručík Sukdolský, svým bujným, nevázaným rozmarem. Jak kontrastující to úlohy a přece tak výborně provedeny. Po oba večery bylo divadlo nabito a obecenstvo často bouřlivě ct. hostě vyvolávalo. Příště více!*¹⁹¹

Únor 1888

V **úterý 7. 2. 1887** se *Plzeňské listy* zmiňují zřejmě o budoucím konci sezóny: „Z Tábora dochází zabezpečená zpráva, že herecká a operní společnost páně Pištěkova zavítá dne 18. února do Tábora.“¹⁹²

Plzeňské listy napsaly ve **čtvrtek 16. 2. 1888** o budoucím zahájení představení společnosti Jana Pištěka a krátce i o Budilově společnosti: „Zdejší společnost páně Pištěkova uspořádá první představení dne 18. t. m. v Táboře. Divadelní společnost páně Budilova, u které se nalézají tři slečny Egelseřovy a p. Karel Schwarz, uspořádá dnes první představení v Mladé Boleslavi.“¹⁹³

V **sobotu 18. 2. 1888** *Plzeňské listy* informují o odjezdu Pištěkovy společnosti a možném konci sezóny: „Společnost páně Pištěkova odjela dnes ranním vlakem do Tábora, aby večer uspořádala první představení. Včera o ½ 11. opustila sl. Jasanská společnost a bude žít v soukromé na Vinohradech. Pan Štětka odjel ku společnosti p. Budilově a pan Kochmann po šťastně provedené bagatelce v náhradu gaže propuštěn. Plzeň však bez divadla nezůstane. Sežene-li totiž nový principál německého divadla tolik předplatného, aby mohl napřed poslat peníze několika zpěvákům do Vídně na cestu, bude ještě několik oper dávat se v německém divadle. Hudebníci prý budou placeni po každém představení – vůli jistotě. Nu, to gratulujeme!“¹⁹⁴

---

¹⁹¹ *Plzeňské listy*, č. 9, 21. 1. 1888, s. 2.

¹⁹² *Plzeňské listy*, č. 16, 7. 2. 1887, s. 2.

¹⁹³ *Plzeňské listy*, č. 20, 16. 2. 1887, s. 2.

¹⁹⁴ *Plzeňské listy*, č. 21, 18. 2. 1887, s. 2.

Třetí sezóna 1888/1889

Říjen 1888

Plzeňské listy zveřejnily první zmínku o divadle až v úterý **9. 10. 1888**: „Následkem ochuravění slečny Slánské sehrána byla včera na místě „Princezny bagdadské“ Šamberkova fraška „Podskalák“. Dobré celkem výkony podali pán ze Šteinberku jako Václav Dvořák, pan Halla jako Saturnin Brambor a pan Stocký jako doktor Angrešt. Aurelie paní Ryšavé je chvalně známý výkon této oblíbené umělkyně. Celkové prodení bylo uspokojivé. – Dnes dává se opera Verdiho „Troubadour“ při pohostinském vystoupení operní pěvkyně paní Dvořákové. – Na zítřek je přichystána původní veselohra „Zlatohlávek“, ve které pohostinsku hraje z letní arény, obecnstvu našemu dobře známý herec pan Jiříkovský. – Nepochybujeme, že i letošní zimní sezona přinese našemu divadla milovnému obecnstvu mnoho zajímavého. Bylo by si proto jen přát, aby obecnstvo hojně divadlo vyhledávalo a ředitelstvu tak umožnilo, uváděti co nejvíce novinek ve scenu. Jak jsme se na dosavadních představeních přesvědčili, neschází hercům ani chuti ani vůle dobré, aby obecnstvo uspokojili svými výkony, ale před málo četným publikem ubývá jistě herci ohně.“¹⁹⁵

Listopad 1888

V **sobotu 17. 11. 1888** *Plzeňské listy* píšou o významnější benefici pěvkyně Julie ze Steinsbergu (Hešové): „Ve prospěch pí. Julie ze Steinsbergu (Hešové) dává se v úterý dne 20. listopadu rozmarná opereta Lecocquova „Malý vévoda“. Nepřeháníme zajistě nijak, pravíme-li zde, že paní ze Steinsbergu je dnes nejlepší subretou, jakou se nemůže žádná druhá div. spol. v Čechách vykáhati, v Plzni je dáma tato také právem miláčkem našeho divadelního obecnstva. Z té příčiny benefici její šířeji doporučovati nemusíme. Jenom připomínáme, že opereta, zvolená pí. Steinsbergovou, opatřena jsouc zcela novou kostymní i dekorační výpravou a mimo to i velmi dobře jsouc nastudována, znamenitě se líbila při nedělním provozování. Čestnému večeru oblíbené naší pěvkyně přejeme všeho zdaru!“¹⁹⁶

---

¹⁹⁵ *Plzeňské listy*, č. 121, 9. 10. 1888, s. 3.

¹⁹⁶ *Plzeňské listy*, č. 137, 17. 11. 1888, s. 3.

Prosinec 1888

Plzeňské listy ve **čtvrtek 6. 12. 1888** napsaly: „V úterý tento týden provedena byla ku příjmu slečny Povolné před plným domem se slušným úspěchem Pailleronova 3aktová veselohra „Myška.“ Novinka tato překypující humorem a vynikající působivou kresbou postav i situací pobavila obecenstvo jako málokterý kus. Z účinkujících vedli si dobře hlavně beneficiantka v titulní úloze, pak sl. Slánská; ostatní role sehrány rovněž velmi účinně, ale ne zcela dle intencí spisovatelových. [...]“¹⁹⁷

Leden 1899

Ve **čtvrtek 10. 1. 1899** se *Plzeňské listy* zmiňují o repertoáru a dalším působení J. Pištěka: „Dnes po desáté opakuje se „Cikánský baron“, zítra „Noc na Karlštejně“. Jako novinky pro nejbližší dobu připravují se kusy, které dožijí se zajisté skvělého úspěchu: „Dcera Jeftova“, „Bílé růže“ a „Václav Hrobčický z Hrobčic“. Jak se dovídáme, hodlá pan ředitel Pištěk setrvati v Plzni podle návštěvy. Uvidí-li, že obecenstvo zůstane mu i v době masopustní tak nakloněno, jako posavade, vypraví ještě nějaké novinky a prodlouží svůj pobyt v Plzni.“¹⁹⁸

Únor 1899

Plzeňské listy ve **čtvrtek 7. 2. 1889** píšou o ukončení zimní sezóny: „Dnes poslední představení, ku kterému zvolen „Cikánský baron“, jenž se opakuje po 16tém! O letošní zimní sezoně možno říci, že uspokojila jak obecenstvo, tak i p. ředitele Pištěka. S výkony herců byli jsme po většině spokojeni a přejeme všem členům společnosti, operní a činoherní, aby s týmž úspěchem setkali se na všech stanicích své umělecké pouti po vlastech českých.“¹⁹⁹

Třetí působení – 2. polovina sezóny 1890/1891 a sezóna 1891/1892

Druhá polovina sezóny 1890/1891

Leden 1891

V **úterý 6. 1. 1891** *Plzeňské listy* píšou o zadání divadla Janu Pištěkovi na 2. polovinu sezóny 1890/1891: „Dnes zakončí Budilova společnost pořad svých her v zdejším

---

¹⁹⁷ *Plzeňské listy*, č. 145, 6. 12. 1888, s. 3.

¹⁹⁸ *Plzeňské listy*, č. 5, 10. 1. 1889, s. 3.

¹⁹⁹ *Plzeňské listy*, č. 17, 7. 2. 1889, s. 3.

městském divadle a odebere se na nějakou dobu z Plzně na venek (do Chrudimi, Mladé Boleslavi, Turnova, Jičína, Králové Hradce atd.). Dne 8. t. m. pak zahájí v městě našem činnost svou divadelní společnost Pištěkova, kteréž bylo na její žádost zadáno městské divadlo na druhou polovinu zimní saisony. Pan řed. Pištěk slibuje vypraviti v době té celou řadu operních, operetních a činoherních novinek, mezi nimi též Verdiho Othella, Stroupežnického „Václava Žáka“, Hartlovu operetu „Záboj a Ludiše“ atd. Přejeme panu řediteli v městě našem mnoho zdaru a obecnstvo naše vybízíme k hojně návštěvě všech představení. K prvému představení, pořádanému ve prospěch „Radbuzy“, vybrán kus: „Bodří venkované“ od Sardoua.²⁰⁰

Únor 1891

Plzeňské listy zveřejnily v **sobotu 17. 2. 1891** recenzi hry *Loutková víla*: „Tak skvěle, tak bohatě vypraveného kusu jsme v Plzni ještě neviděli. Pan Pištěk překonal i nejmělejší naše očekávání. Pardón! – třeba říci, čeho se chvála naše vlastně týká! Zde, prosím titul té hry: „Loutková víla“, výpravná pantomimická hra v jednom dějství od Hasreitera a Gaula, hudba od Bayera. [...] V hračkářském velkozávodě představuje koupěchtivým pan principál nejlepší kousky pohyblivých figur; předvádí loutku Japanésku, jež „natažena jsouc zvláštním pérem“, spustí malebný tanec japonský, natáhne Čiňanku, Španělku, Štýřanku a každá překvapuje zvláštními svými pohyby [...]. Představení toto trvá až do půlnoci, v té době zhasnou se světla a obchodník, jeho příručí a kupující obecnstvo opustí závod. V tom bije dvanáctá – a scéna se rázem mění. Z hračkářského obchodu okamžitě vytvoří se zvláštní bájná říš – a kouzelným uměním loutkové víly budí se všechny loutky k životu. Počne překvapující rej. Nejdříve počnou tancovati figurky nejmenšího druhu, po nich přijdou větší a tak jde to postupně výše. Až do jedné hodiny trvá tato pohádková zábava; pak opět loutky vhoupnou se na svá původní místa a upadnou do dřívější strnulosti. Jak zřejmo již z uvedeného, hraje při kusu tom hlavní roli výprava a ta je skutečně, jak jsme pravili hned předem – velice skvostná. Pan Pištěk nelitoval nákladu; objednal nové, nádherné dekorace od p. Hölzra, malíře „Národního divadla“ a pak celou spoustu nanejvýše interresantních hraček ze známé dílny bratří Bittnerů. Mimo to postaral se o přehojnou zásobu vybraných skvělých kostumů. Kus sam jest – hrou beze slov. Text nahražen jest mimikou, tancem,

---

²⁰⁰ Plzeňské listy, č. výtisku: na ukázkou, 6. 1. 1891, s. 2.

jež doprovází velmi melodiální hudba Bayerova, již sehrál orchestr do nejmenších podrobností s řídkou správností a opravdu velice svěže. Z účinkujících nejlepší výkony podali p. Lier, jako majitel hračkářského závodu, dále pi. ze Steinsbergu (Štýřanka), Bébé (sl. Pištěková ml.), pp. Polák a Dušek (Harlekýn), jenž za svůj tanec odměněn byl při otevřené scéně bouřlivou pochvalou; avšak i všichni ostatní, od onoho choru malých dítek až k sboru „šviháků“ drželi se velmi statečně a provedli své role s nevšední obratností. O nastudování hry té získal si zásluhy p. ředitel, jenž také dirigoval orchestr. Návštěva byla přečetná. Hra ta bude se opakovati několikrát a jak se dovídáme, jest shánka o lístky pro všechna příští představení již nyní – veliká. Zkrátka „Loutková víla“ docílila u nás značného úspěchu.“²⁰¹

Březen 1891

Ve **čtvrtek 19. 3. 1891** Plzeňské listy napsaly o posledním představení: „Divadelní ředitel pan Pištěk dává na rozloučenou představení ve prospěch tělocvičny Sokola plzeňského a vybral k tomu repertoární kus nár. div. od F. Šubrta, „Velkostatkář“, který se v Plzni dával při pohostinském vystoupení p. Šmahy. Ku představení tomuto budou členové Sokola zváni a v případě nevyprodání lze vstupenky na obvyklém místě v pátek odpoledne obdržeti.“²⁰²

Sezóna 1891/1892

Duben 1891

Purkmistr Plzně Dr. J. Kroft 17. 3. 1891 napsal o konkurzu na ředitele divadla. Článek byl zveřejněn v *Plzeňských listech* až ve **čtvrtek 9. 4. 1891**: „Městské divadlo v Plzni zadá se pro příští zimní sezonu od 1. října 1891. Ředitel, jemuž divadlo se zadá, jest povinen drama, činohry, veselohry, frašky, operety a opery v řeči české provozovati a řádně vypraviti, jakož i náklad na řádné vytápění a osvětlení divadla ze svého uhraditi. Za to přenechá se řediteli bezplatně na dobu saisony divadlo a byt a poskytne se mu z důchodu městského subvence, která toho času 2.200 zl. za jednu sezonu obnáší. Žadatelé, kteří mohou složit kauci 500 zl. a jimž bližší podmínky na požádání se zašlou,

---

²⁰¹ Plzeňské listy, č. 21, 17. 2. 1891, s. 3.

²⁰² Plzeňské listy, č. 34, 19. 3. 1891, s. 2.

vybízejí se, aby své přihlášky, kolkem 50 kr. opatřené nejdéle do 30. dubna 1891, o 11. hod. dopoledne tomuto úřadu předložili.²⁰³

Září 1891

Plzeňské listy napsaly v úterý 29. 9. 1891 o zahájení sezóny: „Ve čtvrtek dne 1. října zahájí div. společnost p. řed. Pištěka zimní sezonu v měst. divadle slavnostním představením „Paličova dcera“ od J. K. Tyla ve prospěch zbudování Tylova pomníku v Plzni. Činohře předcházeti bude ouvertura „Jos. Kaj. Tyl od Dvořáka. Dne 2. října dává se „Čest“ od Sudermanna, dne 3. „Troubadour“ se slč. Towarnickou ze Sasů a panem Waltrem.“²⁰⁴

Říjen 1891

V úterý 6. 10. 1891 Plzeňské listy přinášejí krátké shrnutí dvou her: „Dne 1. října zahájil p. ředitel Pištěk se svou společností zimní sezonu Tylovou „Paličovou dcerou“, které předcházela Dvořáková ouvertura J. K. Tyl. Ačkoliv se hrálo ve prospěch účelu pro Plzeň tak významného, postavení pomníku Jos. Kaj. Tylovi, jenž v Plzni žil, působil a zemřel, nebyla návštěva taková, jak se očekávati mohlo. Účinkující hráli vesměs znamenitě, jen přáteli by si bylo, aby kostymy byly úplně přispůsobeny času, kdy se děj odehrává. V sobotu za to byla návštěva neobyčejně četná při debutu slč. Heleny šlechtičny ze Sasů-Tovarnické v „Troubadouru“. Debutantka vystoupila v úloze Azuceny a získala si rázem všechno obecenstvo jak zpěvem, tak i dokonalou hrou, kterou od začátečnice nikdo neočekával. Obecenstvo také dalo slečně ze Sasů-Tovarnické své sympathie ihned na jevo a odměnilo ji bouřlivým potleskem hned při otevřené scéně. Po každém jednání byla několikráte po sobě vyvolána. Při svém prvním vystoupení před veřejnost dokázala slečna ze Sasů Tovarnická svůj mnohoslibný talent a můžeme ředitelstvu jen gratulovati k získání tak výtečné síly. Ostatní účinkující síly držely se velmi dobře, což zvláště platí o sl. Lesčinské, p. Jelínkovi (Troubadour) a p. Fedyczkovském (hrabě z Luny). Sbory za scénou byly tentokrát trochu silné. Na další opery, v nichž výše jmenované síly vystoupí, se upřímně těšíme.“²⁰⁵

---

²⁰³ Plzeňské listy, č. 43, 9. 4. 1891, s. 4.

²⁰⁴ Plzeňské listy, č. 117, 29. 9. 1891, s. 3.

²⁰⁵ Plzeňské listy, č. 120, 6. 10. 1891, s. 3.

Plzeňské listy zveřejnily ve **čtvrtek 29. 10. 1891** recenzi opery *Maškarní ples*: „Tyto dny vypravil p. ředitel Pištěk po dlouhá léta zde nedávanou Verdiho operu „Maškarní ples“. Obecenstvo přijalo kus ten jako premiéru a po dvakráte, co byla na jevišti uvedena, bylo divadlo do posledního místa vyprodáno. Veškeré umělecké síly vynasnažily se, seč svých sil, aby úloze své dostály plnou měrou. Primadona sl. Lesčinská, která zpívala těžkou partii Amalie, mocně působila na posluchače svým příjemným a jemně modulovaným hlasem, který je vydatně podporován lepým zjevem jejím. Shledali jsme, že od lonskeho roku sl. Lesčinská učinila znamenitý pokrok tím, že při působila se co dramatická pěvkyně jednak pro partie koloraturní, jednak vkládá do své hry dostatečnou živost, která na obecenstvo působí kouzlem neodolatelným. Velmi dobrou sílu shledali jsme ve sl. ze Sasů Towarnické, která ač novicka, překvapuje svou do nejmenších podrobností promyšlenou hrou, svědomitostí a zápalom pro umění. Ačkoliv přidělená jí úloha Ulriky je čistě altová a slečna ze Sasů je mezzosopranistkou, tož svědomitostí svou a nevšední péčí provedla úlohu svou mistrně. Nemýlili jsme se, uznavše hned při prvním vystoupení slečnině její vzácný talent a slečna nás také nesklamala v naději, že postupem času dospěje k velkým výsledkům; vidímeť, že na dráze šťastně nastoupené kráčí statečně k vytknutému cíli. Přáli bychom však slečně, aby mohla svůj mezzosoprán v plné platnosti posluchačstvu dát poslechnouti v úloze psané pouze pro její hlas. O paní ze Steinsbergu (Oskar, králův paže) nelze nám říci nic nového, neboť všechny její úlohy jsou vždy do nejmenší podrobnosti svědomitě nastudovány a precísne provedeny. Elegantní způsoby, určitost přednesu a dokonalou hru její nelze ani dosti oceniti. Chvalné zmínky zasluhují právem též p. Jelínek (král Gustav), ačkoliv bylo by jen v jeho vlastním prospěchu, kdyby v čas dovedl šetriti svého hlasu. Pan Fedyczkovski potěšil nás opět obsáhlým a mohutným hlasem velmi příjemného timbru. Chváliti dlužno jeho péči, kterou věnuje vhodnému maskování a snaze dosti upřímné, aby vyslovoval správně po česku. Mužskému sboru by nebyla nijak na škodu větší určitost. Výprava kusu byla velmi pěkná a dokonalá souhra svědčila o pečlivém nastudování.“²⁰⁶

Listopad 1891

Plzeňské listy v **úterý 24. 11. 1891** napsaly recenzi o hře *Podpory společnosti*: „Včera uvedena poprvé na zdejší jeviště Ibsenova činohra „Podpory společnosti“, upravená

---

²⁰⁶ Plzeňské listy, č. 130, 29. 10. 1891, s. 3.

pro české divadlo G. Eimem. Kdekoliv byl kus ten dáván, vzbudil všudy pravou sensaci, neboť Ibsen patří dnes mezi nejlepší dramatické spisovatele. Očekávali jsme, že divadlo bude naplněno, ale zklamali jsme se. Návštěva byla sice slušná, ale do plného domu přece jen mnoho chybělo. Děj je vzat z nynějšího života a má za účel znázorniti špatné základy nynější společnosti – v Norvéžsku. Kus sám je mistrná práce, řeč jádrná a stručná. Děj je upraven tak poutavě, že napjetí obecnstva stupňuje do té míry, až zapomíná po skončeném aktu vpraviti se zpět do života. Ku zdařilému kusu patří též zdařilé provedení, a to obě shledali jsme včera v plné míře. Účinkující síly, zvláště pak pan Lier, p. Jiříkovský, p. ze Steinsbergu a p. Dobrovolný, jakož i dámy, pí. Lierová, pí. Hallová, sl. Pištěkova ml., sl. Povolná a sl. Slánská zasluhují plného uznání. Figury, které vytvořil p. Lier, p. Dobrovolný, p. Jiříkovský a p. ze Steinsbergu, byly výtečné a věrně podány. Souhra, jak jsme již pravili, dokonalá. Doufáme proto, že při reprisi kusu bude divadlo čteněji navštíveno, než bylo včera, a obecnstvo dá tím nejlépe na jevo, že dovede snahu pana ředitele oceniti, čímž bude p. ředitel opět pobádán k výpravě cenných novinek a zajistě milerád tak učiní, uvidí-li ze strany obecnstva dostatečnou podporu.²⁰⁷

Ve **čtvrtek 26. 11. 1891** Plzeňské listy píšou: „Včera uvedena opět na zdejší jeviště operettní novinka: „Svatba v táboře“, která při prvním provedení doznala značného úspěchu. Výprava je úplně nová a kostymy vesměs příležitost. Operetta ovšem velice upomíná hudbou na množství oper a operett, ale obsahuje přece místa velmi melodická, tak že ještě častěji může býti opakována, při čemž by nebylo na škodu, kdyby vojáci drželi větší disciplínu vojenskou a markytánky byly své toalety pečlivější. Odpustili bychom také p. Stockému i p. Dobrovolnému jich zpěv a spokojili se s mluveným přednesem. Zpěv i hra všech herců byla dobrá.“²⁰⁸

Prosinec 1891

Plzeňské listy zveřejnily ve **čtvrtek 3. 12. 1891** delší recenzi *Fausta*: „Úterní provedení Gounodova: „Fausta“ budilo několikery interres. Předně tím, že partie Mefista nalézala se v rukou barytonisty p. Fedyczkowskoho. Jak známo, po stránce pěvecké žádá partie Mefista na pěvci nemalého objemu hlasového; tu a tam jevila se proto

---

²⁰⁷ Plzeňské listy, č. 141, 24. 11. 1891, s. 3.

²⁰⁸ Plzeňské listy, č. 142, 26. 11. 1891, s. 3.

pochybnost, zda-li barytonista p. Fedyczkowski hlasem svým na úkol tak velký vystačí. Ale statečný náš pěvec obavy takové rázem rozplasil. Až na dvě, tři místa – a to právě ta nejhlubší – zapěl partii svou s řídkým zdarem a porozuměním. Rovněž živou svou hrou a velice případnou maskou plně uspokojoval. Pan Fedyczkowski pěl tentokráte partii svou jazykem rodným, polštinou totiž. Dokud mohli jsme postřehnouti, zdá se nám polský překlad libretta daleko zdařilejší, než český; bylo by věru žádoucí, aby český text této tak často dávané opery povolnou nějakou silou byl patřičně přehlednut. Pan Fedyczkowski – k jehož prospěchu úterní představení bylo pořádáno – odměněn za svůj pěkný výkon několikerou salvou potlesku a mimo to obdařen i vkusným věncem. Nemalou pozornost budil též pan Kareš, jemuž svěřena partie Valentina. Pan Kareš má ušlechtilý orgán, jenž příjemně se poslouchá. Zdá se nám však, že při zpěvu se rozplývá se takzvaným citem a to pomalu při každém jednotlivém tonu, což sice činí mnohý detail velice zajímavým, ale celek tím přece jen trpí. Bylo to patrně zejména při „motlitbě.“ Než to se snadno podá. Jinak výkon jeho zasluhuje plné chvály a to i po stránce herecké. Pan Jelínek znám jest u nás jako velice dobrý Faust již z předešlých saison. Výkon jeho byl vybroušený, pečlivě promyšlený a velmi dobře založený. Že se mu vysoké „c“ poněkud roztřepilo – na to neklademe valné váhy; čistě nahodilou tuto chybičku nahradil nám celou řadou míst vysoce zdařilých. Z damského členstva vynikla slečna Lesčinská jako Markétka, dále pí. ze Steinsbergu, jejíž Siebel byl po stránce pěvecké i herecké zjevem rozkošným. Láskychtivou paní Sekáčkovou zpívala sleč. Pištěková st. mimo vše očekávání dobře. Scházelo jí sice v hloubce několik tonů, jinak však zhostila se úlohy své čestně. Sbory a orchestr vedly si jak obyčejně.“²⁰⁹

Leden 1892

*Plzeňské listy v úterý 12. 1. 1891 napsaly: „Skvělý úspěch výpravné hry „Sedm havranů,“ která musela býti 15krát nepřetržitě opakována při plném domě, přiměl p. ředitele Pištěka k tomu, aby ještě v této sezoně vypravil podobně skvěle „Sen v noci svatojanské,“ kterážto hra zajisté přivábí opět četně obecnstva do divadla.“²¹⁰ Dále v recenzi si redaktoři stěžují na to, že některé herce ve hře *Sedm havranů* už moc nebaví stálé opakování: „Šestnáctkrát po sobě dávána již nádherně vypravená hra: „Sedm*

---

²⁰⁹ Plzeňské listy, č. 145, 3. 12. 1891, s. 5, 6.

²¹⁰ Plzeňské listy, č. 5, 12. 1. 1891, s. 2.

havranů“ a vždy při plném domě. Není pochybnosti, že během saisony ještě několikrát učiní „Havrani“ svou povinnost a přivábí do našeho stánku přecetné obecenstvo; ale tu bychom se právě za něco přimlouvali. Žádost naše týče se hereckých sil, v kuse zaměstnaných. Některé z nich cítí se patrně již silně rozladěnými stálým opakováním jedné a téže role. Toť však čistě soukromou záležitostí dotyčných jednotlivců, do níž obecenstvu pranicéhož není. A právě proto bylo by záhodno, aby záležitost ta urovnala se za kulisami a ne na jevišti. Neboť, jak přijde k tomu obecenstvo, aby ku příkladu pan Dobrovolný dával mu bleskorychlým a monotonním odříkáním své úlohy na jevo, že ho celá věc již zcela nudí? Pan Dobrovolný jest jinak dobrý a rozumný herec, ale podobné „rozmary“ mohly by snadno jeho herecké pověsti býti na újmu. Přáli bychom si proto, aby jak on tak i někteří jiní členové společnosti rolím svým věnovali i nadále touž pozornost a bedlivost – jako při prvních představeních zmíněného kusu.“²¹¹

Únor 1892

V úterý 2. 2. 1892 zveřejnily Plzeňské listy repertoár následujících dnů: „Repertoire pro příští dny: V úterý: Ředitel prásknul do bot. Fraška ve 3 jedn. od Henequina. Ve středu: Rosa Šandor. Komická operetta ve 3 jedn. od J. Jelínka. Ve čtvrtek: Ve prospěch sl. Pištěkova ml. Jen po proudu. Veselohra ve 4 jedn. od M. sl. Ernestové. V pátek: Lohengrin. Velká opera ve 4 jedn. od Wagnera.“²¹²

V úterý 23. 2. 1892 Plzeňské listy informují o budoucí opeře Sedlák kavalír a také o výpravném kusu, který bude uveden ještě v této sezóně: „Co nejdříve vypraví ředitelstvo našeho divadla Mascagniho známou operu „Cavalleria rusticana“ (Sedlák-kavalír), jež na všech světových jevištích docílila v poslední době úspěchu senačního. Opera ta studuje se již s největší pílí a péčí a vypravena bude dle vzoru velikých divadel. Panu řediteli podařilo se získati náš osvědčený Hlahol, jenž se vzácnou ochotou slíbil účinkovati ve známém sboru, čímž dojista docílen bude mohutný dojem na posluchačstvo. Mimo to rozmnožen bude o celou řadu hudebníků i orchestr, tak že „Cavalleria rusticana“ dočká se na českém našem jevišti dojista provedení znamenitého. Tolik pro dnešek chtěli jsme o novince té zatím poznamenati. Naše obecenstvo může se právem již nyní těšiti na řadu velice zajímavých večerů. – Mimo to

---

²¹¹ Ibid., s. 3.

²¹² Plzeňské listy, č. 14, 2. 2. 1892, s. 2.

– jak se dovidáme – hodlá v této saisoně dávat pan Pištěk ještě některý veliký výpravný kus – nejspíše „Flik-Flok“, za kteroužto příčinou vyjednává již s firmou bratří Bittnerů.²¹³

Březen 1892

V sobotu 12. 3. 1892 Plzeňské listy psaly o konci sezóny: „Dle „Otavana“ zavítá společnost páně Pištěkova již dne 18. března do Písku, tedy za necelý týden už skončí zimní sezona divadelní v Plzni.“²¹⁴ V dalším článku pak uvádějí recenzi hry Směry života: „Ve čtvrtek dávana v městském divadle původní novinka, nazvaná „Směry života“, jejíž autorem jest básník F. X. Svoboda. Práce ta dočkala se u nás příznivého přijetí – a právem dojistá. Jest to kus rozhodně dobrý, v němž pravdivě zachyceno jest několik osobností z novodobého života pražského. Děj novinky překvapuje svou-jednoduchostí. Není v něm široce založených zápletek, oslňujících obrátů, naopak vše jest tak průhledné, prosté, ale pravdou dýšící. [...] Těžiště celé práce spočívá v správně zachycených povahách, jež bystře jsou ze skutečného života odpozorovány a do podrobnosti pravdivě provedeny. Hráno bylo dobře. Pravdivě, přirozeně a nenuceně sehrála sl. Povolná Boženku. Výborná byla paní Lierová jako stará Soukupka, dále paní Hallová jako matka Černého. Šťastný večer měl p. Stocký, jenž z chalupníka Černého vytvořil velice zdařilou postavu, za níž zasluhuje naprosté pochvaly. Dvojici juristů sehráli se zdarem pp. Jiříkovský a Steineberg a p. Halla kapitalistu Červenku. Souhra byla správná.“²¹⁵

---

²¹³ Plzeňské listy, č. 23, 23. 2. 1892, s. 2, 3.

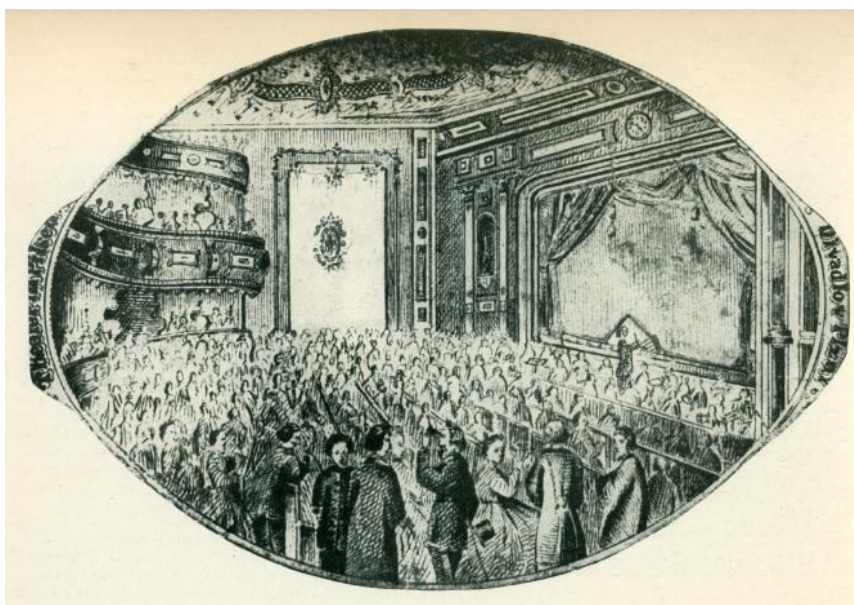
²¹⁴ Plzeňské listy, č. 31, 12. 3. 1892, s. 3.

²¹⁵ Ibid., s. 4.

Příloha 2 – Doplňující obrázky

Obr. 1 Staré městské divadlo v Plzni

Obr. 2 Interiér starého divadla podle soudobé rytiny

Obr. 3 Pavel Švanda ze Semčic st.

Obr. 4 Tablo souboru první české opery v Plzni

Obr. 5 Jan Pištěk

Obr. 6 Theodor Pištěk

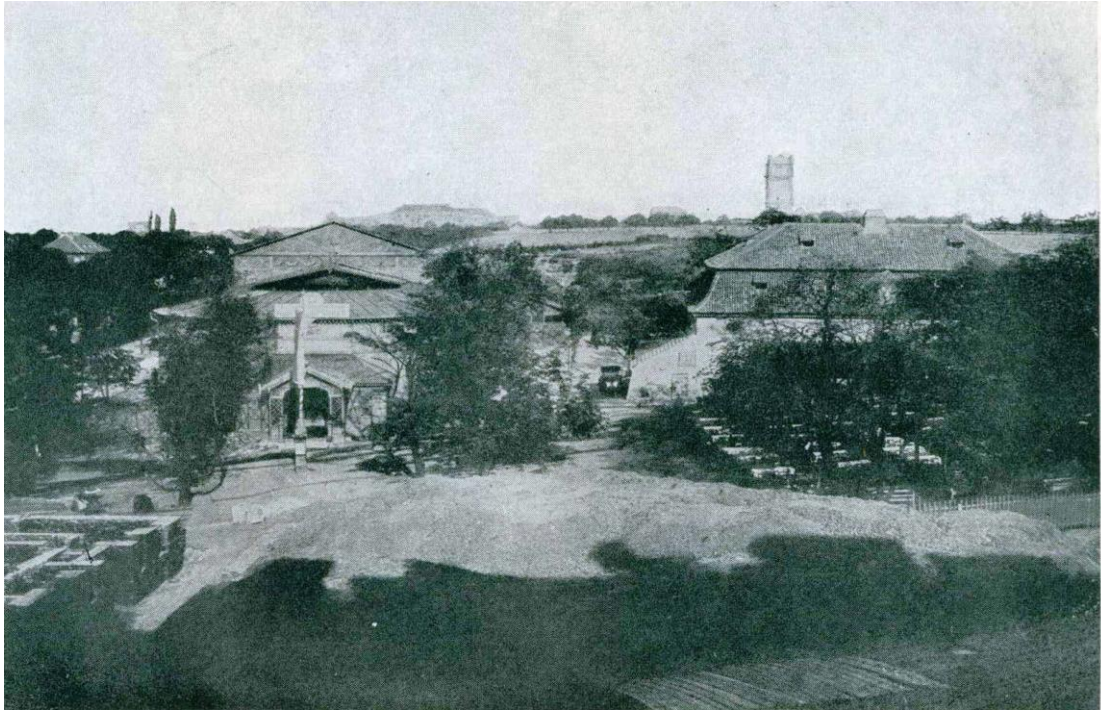

Obr. 7 Pištěkovo Letní divadlo na Královských Vinohradech

Obr. 8 Pištěkova společnost v roce 1892 (Pištěk stojí uprostřed)

Obr. 9 Pištěkova aréna na rohu Slezské ulice ve Vinohradech (nedaleko městské vodárny)

Příloha 3 – Mimoplzeňská působení Jana Pištěka

Praha – *Letní divadlo na Královských Vinohradech*

(všechny statistiky 11 sezón pocházejí ze statě Stanislava Langer *Pištěkovo lidové divadlo na Kr. Vinohradech*)

První sezóna trvala od 18. 5. do 5. 10. 1882. Uvedlo se 122 představení, z toho 89 činoher. Z českých oper se hrála nejčastěji díla Smetanova *Prodaná nevěsta*, *Hubička*, dále *V studni* (Vilém Blodek) a *Oslavenec* od Jindřicha Hartla. Šamberkovy hry byly uvedeny 11x a dvakrát vystoupili artisté.

Ve **druhé sezóně** (5. 5. – 2. 10. 1883) se odehrálo 152 her (121 činoher). Smetanova *Hubička* zastupovala jako jediná českou operu, Šamberk měl 12 her, vystoupili také polští tanečníci.

Ve **třetí sezóně** v roce 1884 (11. 5. – 28. 9.) se neuvedla ani jedna česká opera. Šamberk měl opět 12 uvedení, artisté vystoupili 19x.

Čtvrtá sezóna trvala od 2. 5. do 29. 9. 1885. Hrál se 142 představení (113 činoher). Uvedla se *Hubička* a *V studni*. Šamberk měl 9 her, artisté nevystoupili.

V **páté sezóně** v roce 1886 (11. 4. – 29. 9.) bylo opět 142 představení (102 činoher). Hrál se *Hubička*, *V studni*, Šamberk 9x. Úspěšná byla opereta *Velmogul* autora Edmonda Audrana (19 uvedení). Dvakrát vystoupili artisté.

V **šesté sezóně** (17. 4. – 3. 10. 1887) se odehrálo 154 představení (118 činoher). Česká opera nebyla žádná, Šamberk byl uveden 9x.

Sedmá sezóna trvala od 1. 4. do 7. 10. 1888. Sahrálo se 188 představení. Hartlova zpěvohra *Natalie* nebyla úspěšná. Tyl se hrál 12x, Šamberk 7x, dvojí vystoupení artistů.

V **osmé sezóně** (21. 4. – 30. 9. 1889) bylo 179 představení (138 činoher). Jednou se hrála *Natalie*, Tyl 10x, Šamberk 8x, artisté nevystoupili.

Devátá sezóna (od 6. 4. 1890) se odehrálo 195 představení, z toho 139 činoher. Z oper se hrál *Záboj a Ludiše* od J. Hartla (4 uvedení), dále opereta *Rosa Šandor*, kterou napsal Josef Alexandr Jelínek (7x), Tyl 4x, Šamberk 19x, artisté nevystoupili.

Desátá sezóna trvala od 12. 4. do 30. 9. 1891 a uvedlo se 187 představení (148 činoher). Z českých oper se hrála jen *Rosa Šandor*, Tyl 2x, Šamberk 8x, jednou se uvedl Kollár, artisté vystupovali často.

V poslední **jedenácté sezóně** (od 10. 4. do 5. 10. 1892) se sehrálo 199 představení, z toho 174 činoher. Česká zpěvohra byla zastoupena Jelínkovou novinkou *Tisíc a jedna noc*. Během jednoho týdne se 17x uvedl Šamberk. Dále se hrály činoherní novinky: *Maďarský souboj* od Ladislava Nováka, *Výstavní los* Tekly Náhlovské a *První květy* od Karla Želenského (vlastním jménem Karel Drápal).²¹⁶

---

²¹⁶ Langer, s. 9, 10.

Resumé

Cílem práce je charakteristika herce a pozdějšího ředitele divadelní společnosti Jana Pištěka a jeho působení zejména na plzeňské divadelní scéně. Práce je rozdělena do čtyř základních částí. První část popisuje rozvoj českého divadla 2. poloviny 19. století se zaměřením hlavně na Plzeň. Období začíná krátkou zmínkou o prvních česky hraných představení, které sehrály německé kočovné společnosti, a také o českých ochotnických spolcích. Podstatná část uvedeného období se odvíjí od smrti Josefa Kajetána Tyla v roce 1856. Nejvýznamnější částí tohoto období je vznik a trvání stálého českého divadla v Plzni a působení především Pavla Švandy ze Semčic st. Druhou částí je životopis Jana Pištěka, třetí jeho působení v Praze a v Brně. Poslední čtvrtá část je hlavní a je věnována působení Jana Pištěka v Plzni. Kromě sekundární literatury bylo použito dobových novin. Práce je doplněna ilustrujícími obrázky.

Abstract

The aim of this work is characterization of actor and later director of theatre company Jan Pištěk and his activity mainly on Pilsen theatre scene. The work is divided to four basic parts. The first part describes progress Czech theatre of second half of 19th century with a view mainly to Pilsen. The period begins shortly mention about first Czech played performance which acted Germanic migrant companies and also about Czech amateur institution. Substantive part reel from of death of Josef Kajetán Tyl in 1856. Most considerable part of this period is emergence and duration of ever-present Czech theatre in Pilsen and activity mainly Pavel Švanda of Semčice Sr. The second part is autobiography of Jan Pištěk, the third part is his activity in Prague and in Brno. The last fourth part is general and is dedicated to activity of Jan Pištěk in Pilsen. Except secondary literature, it was used contemporary newspapers. Work is supplement by illustrating pictures.